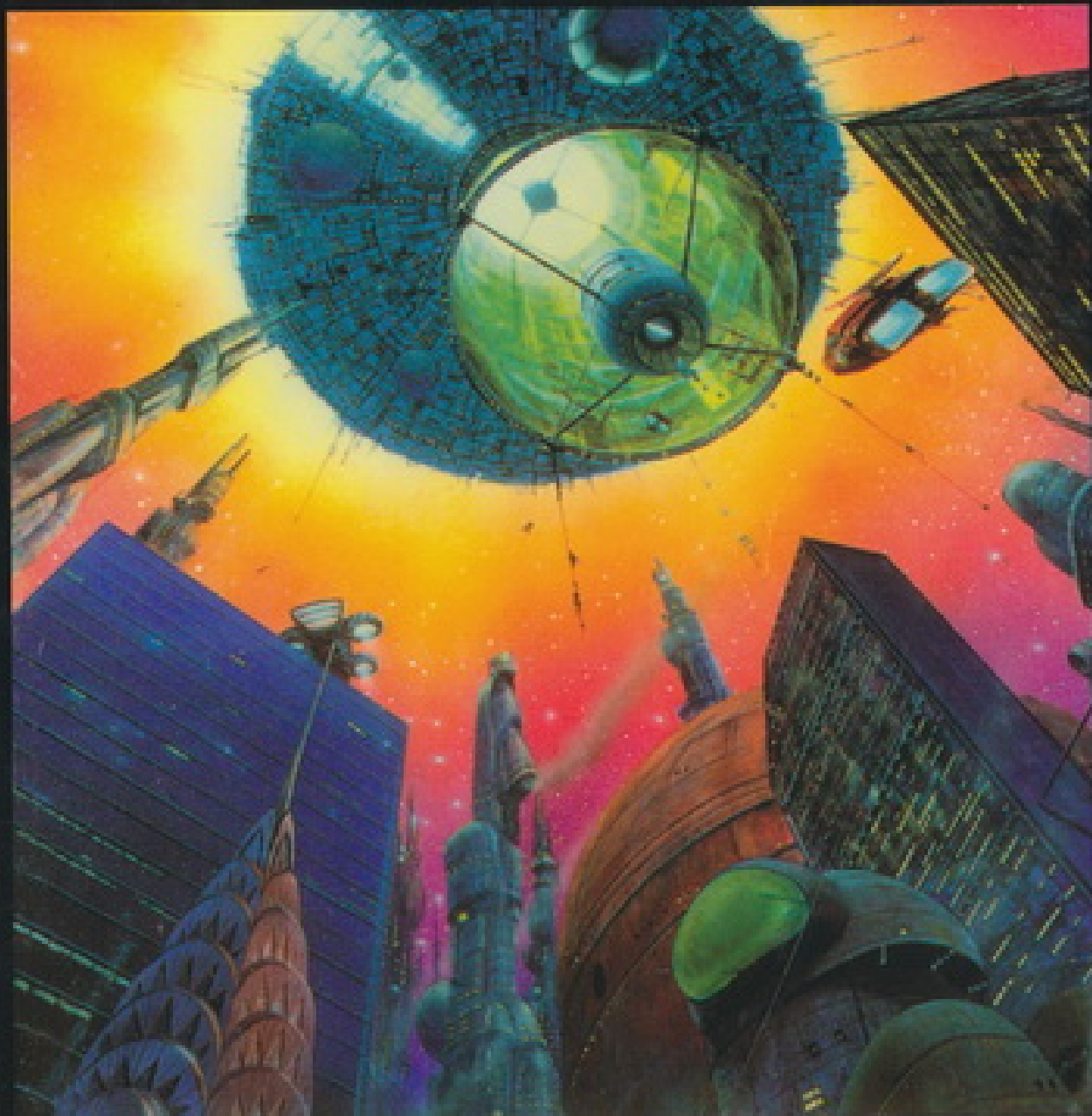

GRADOVI U LETU

knjiga druga:

Život za zvijezde

James Blish

J. BLISH

GRADOVI
U LETU

KNJIGA DRUGA:
ŽIVOT ZA ZVIJEZDE

IZVORI

James Blish
GRADOVI U LETU
knjiga druga
ŽIVOT ZA ZVIJEZDE

Naslov izvornika

James Blish CITIES IN FLIGHT

Life for the Stars

Copyright ©James Blish 1962

Prevela : Nada Mihelčić

Ukrcavanje

Chris je mirno sjedio na nasipu odavno napuštene željezničke pruge Erie - Lackawanna - Pennsylvania, zamišljeno sisao crvenu i bijelu djetelinu koja je oko njega rasla, i čekao polijetanje.

I za njega i za grad ovo je bilo prvi puta. Još kad je bio dječak... a sad mu je bilo šesnaest... znao je da gradovi napuštaju Zemlju, ali nikada nije vidio ni jednog pri polijetanju. Bilo je malo ljudi koji su to vidjeli.

Premda zanimljiva, ovo nije bila sretna prigoda. Scranton je bio jedini grad kojega je Chris ikada vidio (a kamoli posjetio) i vjerojatno jedini kojeg će ikada vidjeti. Predstavljao je onaj mali izvor prihoda kojeg su njegov otac i stariji brat uspijevali nekako izvući iz te doline; Scranton je bio mjesto gdje se novac zarađivao, ali i gdje se trošio, i nekako se uvijek brže trošio nego zarađivao.

Što se više smanjivao novac kojeg se moglo zaraditi, to je Scranton postajao sve gramziviji, ali nekako nikada ne dovoljno gramziv. I sada mu je, kako se to dogodilo već mnogim gradovima, kucnuo čas očaja. Odlazio je u svemir kako bi postao grad radnika-migranta među zvijezdama.

Dolinu je pritisnula nemilosrdna srpanjska sparina, a dim se iz tvorničkog dimnjaka penjao ravno uvis. Ipak bilo je tek nekoliko takvih visokih dimnjaka, a i oni će uskoro biti zatvoreni, sve dok grad ne pronađe neki drugi planet na kojem će se moći raditi. U ograničenoj količini zraka međuzvjezdane letjelice neće biti dopušten nikakav dim, čak ni onaj cigaretni, bez obzira na to što u tu letjelicu stane čitav grad.

Dolje, ispod željezničkog nasipa, tamo gdje su se šćućurile stračare pokrivene ter-papirom, neki čovjek crvenog vrata, odjeven u potkošulju i traperice okopavao je okućnicu. Chris se pitao zna li ovaj uopće što će se sada dogoditi. U svakom slučaju, nije se obazirao i možda mu uopće nije bilo stalo. Chrisov otac je već odavno dosegao tu žalosnu fazu. Pa ipak, bilo je čudno što osim Chrisa nije bilo ni jednog promatrača.

Oko grada se pružao pojas čistine, samo gola crvena zemlja koja ga je dijelila od njegovih trošnih, siromašnih predgrađa i od ostatka svijeta. Unutar tog pojasa grad je izgledao jednako kao i uvijek, čak i onaj žut i narančasti sjaj na hrpama šljake. Scranton će za sobom

ostaviti polovicu domova, ali će odvesti sa sobom te gomile šljake, kao dio svoje trgovačke zalihe. Tamo negdje među zvijezdama naići će na kakav granični planet sa željeznom rudačom koju treba preraditi; negdje drugdje će pak biti planet koji bi mogao uporabiti šljaku ili nešto što se iz nje može izvući, nešto o čemu još nemamo pojma i tu mogućnost ne treba unaprijed odbaciti samo zbog naše kratkovidnosti. S druge strane, ljudi su beskorisni, običan balast ako ih se usporedi sa šljakom.

Tako je barem izgledalo nadanje. Sigurno je bilo samo to da na Zemlji više nije bilo željezne rudače koju bi se isplatilo prerađivati. Pohlepni Drugi milenij... tako je to vrijeme nazvano u knjizi "Doba rasipanja", sve je već bilo iskorišteno, osim nekih umjetnih rudnika kao što su odlagališta starih automobila i stovarišta drugog hrđavog željenog otpada. Naravno, na Marsu je još uvijek bilo prirodnog željeza, no do njega Scranton nije mogao doći. Na Marsu je već bio Pittsburgh, jednako tako dobro opremljen oružjem kao i visokim pećima. Osim toga, Mars je bio premalen planet, a da bi na njemu bilo mjesta za dva grada s čeličanama; ne zato što bi nedostajalo željezne rudače nego je bilo premalo kisika koji je također bio nužan za proizvodnju čelika.

Bilo kakav posao kojeg bi Scranton mogao za sebe naći nalazio se izvan Sunčevog sustava. Ni na Veneri ni na Merkuru nije bilo željeza koje bi neki grad čelika mogao prerađivati, kao ni na ostalih šest planeta, jer su pet od njih bili plinoviti giganti, a Pluton je bio najudaljenija kugla leda.

Čovjek koji je okopavao okućnicu sada se uspravio, oslonio motiku na stražnji zid svoje stračare i ušao unutra. Sada je ova dolina izvan pojasa oko grada djelovala zaista pusto i Chrisu je odjednom palo na pamet kako to možda i nije samo izgled. Je li možda bilo opasno stajati preblizu gradu pod spinskim poljem. Jesu li on i taj osamljeni vrtlar ludo hrabri?

U tom je času cijeli svijet utihnuo, osim onog udaljenog mumljanja samog Scrantona. Znao je da se nema bojati ničega što bi moglo doći po nasipu iza njega, jer tračnice su već odavno skinuli i njima nahranili visoke peći. Dolinom je kružila legenda kako se tijekom tihih noći još uvijek može čuti vlak *Phoebe Snow* kako prolazi, ali Chris se rugao takvim bajkama (osim toga, otac mu je rekao da je to

bio vlak koji je prolazio danju). Čak su i željeznički pragovi nestali, jer su se ovi stanovnici straćara veće generacijama s tim pragovima grijali za vrijeme oštrih pensilvanijskih zima.

Naprezao se kako bi iz sjećanja izvukao i ono malo što je znao o ponašanju spinskog polja, no mogao se prisjetiti samo toga da ga stvaraju strojevi koji podižu stvari. Mada mu je obrazovanje bilo oskudno, bio je toliko opsjednut čitanjem da je čitao naljepnice na konzervama ako nije bilo ničeg drugog, ali fizika međuzvezdanih letova bila je disciplina koju je nemoguće shvatiti čak i naprednim učenicima ako nisu imali pomoć prvorazrednog učitelja, a za Chrisa je osoba najbliža takvome učitelju bila knjižničarka Narodne knjižnice u Scrantonu. Ona se silno trudila, ali o toj temi nije znala ništa.

Rezultat toga je bio taj da je Chris bio tu gdje je bio. Vjerojatno bi učinio isto i da je pouzdano znao kako postoji izvjesna opasnost, jer u dolini je svaka novost značila promjenu, pa čak i ova činjenica (iako je predstavljala katastrofu) da će Scranton sada zauvijek nestati iz njegovog života kao da je Betelgeuz u zviježđu Oriona. Chrisov život se do sada svodio samo na pravljenje zamki za vjeverice, krađu jaja od susjeda jednako tako siromašnih kao i njegovi roditelji, traženje otpadaka koje je prodavao tvornicama, pomaganje Bobu u njezi njihova oca kojeg je s vremena na vrijeme mučila neka bolest koju u Americi trideset i drugog stoljeća nije nitko mogao dijagnosticirati, a koja bi inače bila prepoznata kao afrički kvašiorkor, zloćudna bolest koja se javlja zbog nedovoljne količine bjelančevina u prehrani, brzo se razvija i završava smrću; pazio je da djevojčice ne dolaze tamo gdje su rasle kupine, pecao posve male ribe i izdaleka promatrao rakete koje su urlale u najvišim predjelima ravnodušnog neba.

Često je razmišljao o odlasku, premda nije izučio nikakvu struku i nije znao niti jedno mjesto na svijetu gdje bi se njegova znatna, ali sirova, snaga mogla prodati za ikakvu cijenu. Ali u toj obitelji bez majke postojala je lojalnost i ljubav, a to ih je već često održalo kad nisu imali za jelo ništa do prženo tijesto i zelene rajčice i kad za Božić nije bilo druge topline do zgurit se s dječicom ispod gomile starih krpa koje su im bila odjeća i Chris se svega toga držao tako tvrdoglavo i odano kao i Bob. Na cijeloj Zemlji, čiji se broj stanovnika smanjivao, nije bilo mjesta kojem je dugovao više lojalnosti niti

mjesta koje bi mu moglo bolje uzvratiti, a to je bio najgori mogući temelj snovima o bijegu, čak i za momka tako bodrog i vedre naravi kao što je Chris. U svijetu u kojem ni doktor ekonomskih znanosti nije mogao pronaći nekoga koga bi podučavao niti bi mu ta ekonomija pomogla da za sebe pronađe posao, u svijetu gdje se morao baviti mnogim sitnim poslovima koji mu nisu ostavljali vremena ni da brine o grobu vlastite supruge, a ipak je svake godine imao sve manje i manje prihode, kakvu su razumnu nadu u bolju budućnost mogli gajiti njegovi sinovi? Odgovor je bio i više nego očit, a onim malim djevojčicama budućnost je bila još sumornija.

Ni nomadski gradovi nisu nudili bolju budućnost. Chris je čitao kako je često to lutanje među zvijezdama bilo samo drugi oblik gladovanja, gdje ti nije pravilo društvo čak ni modro nebo, šumarak ili komadić zemlje gdje bi čovjek mogao uzgajati repu. Pa ipak, zašto se inače gotovo nijedan grad koji je ikada napustio Zemlju nije vratio kući? Pittsburgh je posve sigurno na Marsu stekao pravo bogatstvo, ali jadno ti je bogatstvo koje te prisili cijeloga života boraviti u gradu, gdje izvan njegovih rubnih dijelova ne možeš vidjeti ništa do pustinju boje okera u kojoj nema zraka kojeg bi mogao udisati, koja bi te, samo nekoliko trenutaka po zalazu slabašnog sunca, zamrznula kao kamen. A otac mu je rekao i kako će Pittsburgh prije ili kasnije morati napustiti Sunčev sustav, baš onako kako su to morali i svi ostali gradovi; ovoga puta ne zato što su potrošene zalihe željeza i kisika, nego zato što će na Zemlji ostati premalo ljudi koji bi kupovali čelik. Već ih je premalo i da bi se opravdao povratak Pittsburgha u nekada zlatni trokut rijeka kojeg je prije trideset godina napustio; Pittsburgh je imao bogatstvo, no bilo mu ga je sve teže trošiti na Zemlji, čak i za nužnu robu. Činilo se kako ti leteći gradovi, kao ni sve drugo, nisu rješenje.

Ipak, Chris je sjedio na nasipu i promatrao, zbog jednog jedinog razloga: nešto se događalo. Ako je i zavidio gradu na toj odluci da napusti ovu dolinu, nije bio toga svjestan. Bio je tu samo da bi gledao kako se, za promjenu, ipak nešto događa.

Kratko šuštanje u šipražju iza njega natjera ga da se okrene. U njega je zurila glava psa okružena zvonolikim cvjetićima tigrastog ljljana kroz koje je pas provirio. Izgledala je malena i kao da je servirana na pladnju. Chris se osmjehnuo.

- Bok, Kelly. Čuvaj se pčela!

Pas je kratko zalajao, doskakutao do njega i izgledao je ludo ponosan na samoga sebe, a vjerojatno je to i bio, jer Kelly nije bio vješt u pronalaženju bilo čega, čak ni puta do vlastitog doma. Bob, kojem je Kelly službeno pripadao, je rekao da je pas križanac pasmina Kerry blue i colliea pa je i ime dobio spajanjem tih riječi, no Chris nikada nije vidio čistokrvni primjerak niti jedne od te dvije pasmine, a Kelly nije bio ni nalik slikama tih pasa. Pseto je zapravo izgledalo kao šašavi mješanac, što je dobro, jer je točno to i bio.

- Kako ti se čini, ljepotane? Misliš li da će im ikada uspjeti podići to s tla?

Kelly je imitirao psa koji pokušava razmisliti, ali je osjetio kako mu je to bolno, pa je dvaput mahnuo repom, zalajao na leptira i onda daščući sjeo. Bilo je očito kako je on stalno bio pod dojmom da pripada Chrisu, a Bob ga mudro nije ni nastojao razuvjeriti. Objasniti Kellyju nešto tako apstraktno bilo bi: a) dugačak i vrlo kompliciran zadatak, i b) u konačnici bi to bilo ionako bezuspješno. Kelly je zarađivao za život loveći zečeve, što im je bila naknada za živce i sve probleme koje im je stvarao u slučajevima kad bi ulovio dikobraza, pa tako nikome u obitelji, osim Chrisu, nije bilo važno kome pas misli da pripada.

Sada se oko sparšenog grada napokon nešto događalo. Male skupine ljudi, koji su u daljini izgledali tako maleni da ih se jedva vidjelo, i to samo zato jer su imali žute zaštitne kacige radnika čeličane, patrolirali su onim golim pojasom oko grada. Vjerojatno je za to postojao nekakav propis, razmišljao je Chris. To će vjerojatno biti posljednji zakon na Zemlji kojeg će Scranton morati poštovati, bez obzira na to koliko će zakona gradski oci odlučiti ponijeti u svemir. Ova ophodnja je, bez sumnje, tragala za radozalcima koji se nisu držali na sigurnoj udaljenosti.

On je to tako jasno zamislio da mu se na trenutak činilo kako čuje njihove glasove. Tada je sa zaprepaštenjem shvatio kako to nije iluzija. Odbljesak žutih kaciga otkrio je drugu skupinu koja se kretala među daščarama ispod nasipa i kretala se prema Chrisu.

Instinktom momka koji je čitavog života nešto krao, sakrio se u grmlje na suprotnoj strani nasipa. Tamo će, naravno biti nevidljiv, ali ni on neće vidjeti ophodnju. Ipak, mogao ih je čuti.

- ... bilo koga u tim kolibama. Ako se mene pita, to je čisto gubljenje vremena.

- Šef je rekao da ih pretražimo i to je sve. Što se mene tiče, mislim da bi nam bilo bolje u Nixonvilleu.

- S onim propalicama? Oni nanjuše posao s udaljenosti od petnaest kilometara. Ljudi s ove strane grada su čak *tražili* posao. Naravno da ga nije bilo.

Chris je oprezno razdvojio grmlje i provirio. Još uvijek nije mogao vidjeti tu ophodnju, ali vidio je kako mu se iz drugog smjera, hodajući duž nasipa, približava još jedna skupina. Pustio je grane grmlja da se zaljuljaju i ponovo spoje, žaleći što se nije bio povukao još malo gore, prema obronku brda. Sada je za to bilo prekasno. Ova nova skupina bila je dovoljno blizu da bi mogla čuti šuškanje grmlja, a vjerojatno bi ga čak i vidjeli kako se kreće.

Dolje, u dolini, odjednom se začulo tiho zujanje, poput zujanja pčela samo beskrajno blaže i u dubljem tonu. Chris nije nikada ranije čuo nešto posve nalik ovom zvuku, no nije uopće dvojio oko toga da je to to. Scrantonova spinska polja su se podešavala. Zar će se morati sakrivati baš u trenutku polijetanja i tako propustiti cijeli taj prizor? Ali sigurno je da grad neće otići prije nego se ove ophodnje vrate u njega.

Glasovi su se približavali, a Kelly je pokraj njega tiho zarežao. Dječak ga čvrsto zgrabi za nabore kože na potiljku i blago ga prodrma, ne usuđujući se govoriti. Kelly je ušutio, ali svi su mu mišići bili napeti.

- Hej! Gledajte što ovdje imamo!

Chris se skamenio poput zeca koji je nanjušio lisicu, ali odmah se javio drugi glas. - Vi, momci, odlazite odavde. Ovo ovdje je moje. Nemate tu što raditi.

- Ma nemoj! Zar nisi čuo da je ovu dolinu trebalo napustiti do podneva? Na tvojim ulaznim vratima je plakat na kojem to lijepo piše. Zar ne znaš čitati, Jack?

- Ne radim sve ono što piše po papirima. Ja tu živim, znaš? Ovo je bijedna rupetina, ali je moja. Ostajem tu i to je sve. A sada se nosite odavde!

- Eh, pa ne znam baš je li to sve, Jack. Postoji zakon po kojem moraš napustiti ovo mjesto. Ne želimo tu tvoju stračaru, ali takav je

zakon, shvaćaš?

- Postoji i zakon po kojem ja imam pravo nad svojim vlasništvom.

Začuo se i drugi glas, s nasipa, jedva pet metara udaljen od mjesta gdje su se Chris i Kelly bili šćućurili.

- Imaš dolje nekih problema, Barney?

- Jedan bespravno useljen. Ne želi otići.

- Smiješno. Traži ga da ti pokaže isprave.

- Ma zašto bismo se s tim gnjavili? Nemamo vremena. Unovačit ćemo ga i idemo.

- *Ne, nećete...*

Začuo se zvuk udarca i iznenađeno mumljanje. -Hej ovaj bi se grubo igrao! U redu, gospodine...

Usljedio je još udaraca i onda zvuk nečeg slomljenog... stakla ili keramičke posude, nagađao je Chris, a mogao je to biti i kakav komad namještaja. Prije nego je išta stigao učiniti, Kelly je zalajao visoko, nalik tuljenju, oslobodio se Chrisa, izletio iz grmlja i pojurio preko nasipa prema mjestu odakle se čula buka.

- Pazi! Hej... otkud se sad stvorio ovaj mješanac?

- Iz onog grmlja. Netko je još uvijek tamo. Netko crvene kose, vidim je. U redu, Riđi, izlazi na čistinu... odmah!

Chris je polako ustajao, spreman potrčati ili se potući bude li i najmanjeg povoda. Kelly je, na suprotnoj strani nasipa, na tren prestao sa svojim idiotskim lajanjem, a pozornost mu je sad bila podijeljena na onu borbu u kolibi i na skupinu koja je sada okružila Chrisa.

- Dakle, Riđi, ti si neki tvrd orah. Pretpostavljam da ni ti nisi ništa čuo o naredbi za iseljenje?

- Ne, nisam - prkosno je odgovorio. - Živim u Lakebranchu i došao sam ovamo samo promatrati.

- U Lakebranchu? - rekao je voda, gledajući u jednog od svojih momaka kozičavog lica.

- Jedno naselje puno seljačina, negdje tamo daleko. Nekada je to bilo mjesto kamo se išlo na odmor. Tamo sad nema ničeg osim nekoliko lopova.

- Krasno - rekao je drugi, zabacivši malo kacigu i osmjehnuvši se. - Mislim, Riđi da nikome nećeš nedostajati. Kreni.

- Kako to mislite *kreni?*- upitao je Chris, čvrsto stisnuvši šake. - Ja se do pet sati moram vratiti kući.

- Gledaj malo... klinac je nabacio dosta mišića. Onaj drugi, za kojeg se sada jasno vidjelo da je vođa, prezirno se nasmijao. - Prestrašio si se? On je još klinac, zar ne? Hajde, Riđi, nemam ja vremena za prepirke. Prošlo je podne, a ti si ovdje i imamo zakonsko pravo unovačiti te.

- Rekao sam vam da moram ići kući.

- Na to si trebao misliti prije nego si došao ovamo. Kreni! Budeš li nas gnjavio, gnjavit ćemo i mi tebe, jesi li razumio?

Tamo dolje su trojica izašli iz stračare, čvrsto držeći onog vrtlara kojeg je Chris vidio ranije. Svi su izgledali prilično pretučeni, ali je onaj zlovoljni crvenog vrata ipak bio zarobljen.

- Ovoga smo svladali... a vi nas baš i niste zadužili. Mislili smo da ćete odmah sići do nas. Baš ste od velike pomoći!

- Uхватili smo drugoga, Barney. Idemo, Riđi! Vođa ophodnje za novačenje zgrabio je Chrisa za lakat. Nije bio nepotrebno grub, no pokret je bio dovoljno nagao da u Kellyjevom sporom mozgu poslaže činjenice. Kelly je, čak i za psa, bio izuzetno blesav, ali sada je znao koja ga borba najviše zanima. Uz rezanje od kojeg se čak i Chrisu digla kosa na glavi, jer nikada u životu nije čuo ne samo Kellyja nego niti jednog psa da tako reži, psina je pojurila natrag preko nasipa i zgrabila vođu ophodnje za nogu.

Tijekom sljedeće pola minute zbrka je bila tolika da je Chris lako mogao uteći... u gustišu je bilo na stotine stazica i mogao je odabrati neku od njih, a ovi bi ga ne bi uspjeli slijediti, no sada nije mogao napustiti Kellyja. A ophodnja se, instinktom starim stotinu tisuća godina, bacila najprije na životinju i bez razmišljanja su okrenuli leđa dječaku.

Chris je bio sve samo ne uvježban borac, no imao je svoje osobne instinkte. Bilo je očito kako je vođa ophodnje, u kojeg je Kelly zario svoje zube, sada prilično zaposlen. Chris je svojom kvrgavom šakom zviznuo čovjeka do njega. Nije ga pogodio baš precizno tamo gdje je namjeravao, no čovjek se ipak povukao, a i to je već bilo dobro. Tada se Chris našao usred tučnjave i više nije mogao birati gdje će prije udariti.

Nešto kasnije, ležao je na raspucanom granitu starog željezničkog nasipa i više ga nije bilo briga ni za Scranton ni za Kellyja ni za sebe samog. U glavi mu je zvonilo. Iznad njega odvijala se svađa.

- ... više problema negoli je vrijedan. Cipelom u glavu i idemo natrag.

- Ne. Bez ubijanja. Možemo ih unovačiti, ali ih ne smijemo dotući. Neka netko pokuša osvijestiti Hugginsa.

- Što je s tobom... zar si odjednom postao kukavica?

Voda ophodnje je teško disao, a kako se Chrisu pogled razbistrilo tako je vidio tog krupnog čovjeka kako sjedni na tlu i komadom razderane košulje zamata krvavu nogu. Čovjek im je mirnim glasom rekao: - Zar želite ubiti klinca zato što se s vama potukao? To je najbjednija isprika za ubijanje čovjeka koju sam ikada čuo, čak ako i ne spominjemo to da je ovaj još dijete. Nastavi ovako govoriti pa ću te i ja tresnuti.

- Joj, daj zašuti- javio se drugi mrzovoljno. - Barem smo psa sredili...

- Ti lajavče... pazi!

Čim je Chris skočio na noge, dvojica su ga zgrabili, svaki s jedne strane. Žestoko se borio, no dosadašnja tučnjava ostavila mu je samo dušu, a nimalo snage u mišićima.

- Kakva ste vi skupina lajavaca! Nije ni čudo što ne možete izaći na kraj s malim. Hugginse, stavi tu svoju kacigu na glavu! Riđi, ne slušaj tog gada, samo blebeće čitavog života. Tvoj pas je pobjegao i to je sve.

Ta laž je bila dobronamjerna, bez obzira na to koliko je nespretna bila. Chris je nedaleko od sebe mogao vidjeti Kellyja. Pseto je učinilo najbolje što je moglo i nikada više neće dobiti drugu prigodu.

Dok ga je ophodnja vukla prema gradu, mladić je teturao, a srce mu je bilo kameno.

Crta uzavrele prašine

Grad usred onog pojasa gole zemlje bio je uzburkan i nestvaran. Više se nije čulo ono brujanje, no ostavljao je zbunjujući dojam kako se nalazi pomalo u sjeni, mada ga je pržilo srpanjsko sunce. Čak i u svoj svojoj žalosti i gnjevu Chris je bio dovoljno radoznao i pitao se odcud takav dojam, a napokon je povjerovao kako vidi što je tome uzrok. Oni valovi topline koji su se dizali iznad grada su nekako skretali, kao da je grad pod kupolom. Ne, ne pod kupolom, nego kao da je u velikom mjhuru sapunice, samo što se dio tog mjhura nalazi ispod tla; u mjhuru koji se sastajao s gradom baš na onom pojasu golog tla.

Aktiviralo se spinsko polje, koje je bilo nevidljivo, ali više nije dopuštalo ulaz zraka sa Zemlje.

Scranton je bio spreman.

Zbog onog sukoba, ophodnja je znatno kasnila. Vođa ih je, bez ikakve milosti čak i prema svojoj ozlijeđenoj nozi, bio poveo kroz trošna i napuštena predgrađa. Chris je, smrknut, uživao promatrajući ga kako se pri svakom drugom koraku trgne od boli, no ovaj nije dopustio da ga bolna noga usporava, niti bi dopustio da manje otekline i modrice kod drugih članova ophodnje posluže kao isprika za sporije kretanje.

Uz pomoć normalnih ljudskih osjetila nije bilo moguće reći kada je skupina prošla kroz zavjesu spinskog polja Negdje na pola puta dok su prolazili onaj pust pojas, koji je bio širok dobrih stotinu i pedeset metara, vođa je sa svojeg opasača skinuo neku spravicu veličine avokada i okretao je u rukama sve dok nije zapištala te uputio ljude neka u koloni po jedan krenu ravno naprijed, duž crte koju je on vrhom čizme zacrtao u suhoj crvenoj zemlji.

Čim su ga ona njegova dva stražara pustila, Chris se instinktivno sagnuo. Nije ih se bojao, a činilo se da će i vođa ostati po strani. No krupni čovjek je zapazio njegovu kretnju.

- Riđi, da sam na tvom mjestu, ja to ne bih pokušao - rekao je tiho. - Ako sad pokušaš bježati natrag, odletjet ćeš ravno uvis. Pogledaj iza sebe i vidjet ćeš kako se prašina podiže. Ti si mnogo teži od čestica prašine pa ćeš odletjeti mnogo više. Radije se opusti, vjeruj mi na riječ.

Chris je ponovo pogledao u onu sumnjivu graničnu crtu koju je upravo bio prešao. I zaista, bila je ondje jedna crta tanka poput vlasi koja se blago savijala u luku na jednu i drugu stranu sve dokle je mogao vidjeti, a duž nje se, kako se činilo, zemlja nemirno prevrtala. Imao je osjećaj kao da stoji u golemom krugu uskipjele prašine.

- Ako mi ne vjeruješ, pogledaj ovo. - Vođa ophodnje se sagnuo i podigao kamen koji je otprilike bio veličine njegove šake (a ona je bila izuzetno krupna) i bacio ga natrag, u smjeru odakle su došli. Kad je kamen doletio do crte gdje je "kipjela" prašina, poletio je uvis i čuo se karakterističan zvuk, kao kad se metak odbije. U vremenu kraćem od sekunde Chris ga više nije vidio.

- Brzo, ha? A tebe bi, Riđi, bacilo mnogo dalje. Za nekoliko minuta, to će podići cijeli grad. Zato ne zaključuj o stvarima po tome kako one izgledaju. Ovo mjesto na kojem sada stojiš čak više i nije Zemlja.

Chris je na trenutak pogledao prema brdima, a onda opet na crtu nad kojom se viđala prašina. Tada se okrenuo i nastavio hodati prema Scrantonu.

I sad su već bili u ulici kojom je Chris ranije više puta prolazio noseći pedeset centa za nedjeljni oglasnik s ponudama za posao ili vozeći ručna kolica ne baš prepuna željeznog otpada ili noseći kući plosnat omot nekvalitetne mljevene konjetine. Razlika je bila samo u činjenici da je iza onog poznatog ugla prestajao grad, ustupivši mjesto opet onom pojasu čistine i što je sve bilo u nekom hladu koji uopće nije bio hlad.

Vođa ophodnje se zaustavio i osvrnuo iza sebe. -Odavde nikako ne možemo stići na vrijeme - rekao je napokon. Idi u zaklon, Barney, i pazi na tog s crvenim vratom. Ja ću sa sobom povest maloga, čini mi se da je razuman.

Barney je počeo odgovarati, no glas mu se nije čuo zbog produženog pedeset decibelskog zavijanja sirene čiji zvuk je odzvanjao među zidovima. Taj zvuk je bio grozan i Chris nikada nije čuo ništa što bi i djelićem bilo nalik ovom. Zvuk je bio vrlo glasan i činilo se da traje beskonačno dugo. Vođa ophodnje ga je gurnuo u jednu vežu.

- Ovo je uzbuna. Legnite, momci. Ti, Riđi, budi miran. Vjerojatno nije ništa opasno, no mi to ne znamo. Moglo bi se nešto otrgnuti i

pasti, zato skloni glavu.

Trubljenje je prestalo, no sada se čulo zujanje koje je bilo tako prodorno da su Chrisa zasvrbjeli zubi u čeljusti. Ona sjena nad njima postala je sada još tamnija, a tamo vani na onom pojasu gole zemlje prašina se sada dizala visoko poput paprati. Vrata kućne veže su se zaljuljala i objesila na stranu. Chris se u posljednji čas primio za dovratka jer su se već sljedećeg trenutka trznula na drugu stranu, a onda opet natrag. Postupno su ti potresi postali povremeni, između njih je bio sve veći razmak i bili su sve slabiji.

Nakon prvog potresa, Chris se više nije bojao, panika se pretvorila u zadivljenost, jer je pokretanje tla bilo nevažno u usporedbi s onim što se događalo pred njegovim očima. Izgledalo je kao sa se cijeli grad silno ljulja, poput nekog broda u oluji. U jednom trenutku ulica je vodila ravno prema nebu, a već u sljedećem Chris je zurio u zid raspuknutog tla koje se sada pojavilo poput petnaestak metara visoke litice iznad nove granice grada, a tada se ponovo pojavilo pusto nebo.

Ovakve visoke amplitude ljuljanja trebale bi grad pretvoriti u bučnu lavinu čelika i kamena. No umjesto toga, osjećalo se samo nejasno trzanje tla, a i ono je, čini se, bilo sve slabije. Sada se grad ponovo našao u vodoravnom položaju, usred golemog oblaka prašine, kroz kojeg je Chris mogao vidjeti kako je pejzaž počeo svečano promicati pokraj njega. Grad se prestao tresti i sada se sporo okretao. Više se nije moglo osjetiti ni najmanje kretanje, a iluzija kako se dolina okreće oko grada bila je neodoljiva i itekako uznemirujuća.

Sada mi je jasno odakle naziv spinsko polje, pomislio je Chris. Pitam se hoćemo li se u svemiru stalno okretati kao zvrk? Kako ćemo tada znati u kojem smjeru se krećemo?

Ali sada je već dolina oko njih tonula. U treptaju oka je onaj daleki željeznički nasip bio u istoj ravnini s ulicom, zatim je ulica bila u razini planine, a malo kasnije više nije bilo ničeg osim plavog neba, koje je brzo postajalo sve tamnije.

Krupni vođa ophodnje je glasno uzdahnuo. - Sto mu gromova, popeli smo se. - Činilo se da je malo ošamućen. - Mislim da sve do ovog časa zapravo nisam vjerovao u sve to.

- Ja još uvijek nisam siguran da zaista vjerujem - rekao je onaj imenom Barney. - Ne moramo se i dalje ovdje zadržavati. Gazda će

nas ubiti što i ovoliko kasnimo.

- Imaš pravo, idemo. Riđi, mućni tom svojom glavom i nemoj nam više stvarati probleme, u redu? I sam vidiš da više nema mjesta kamo bi mogao pobjeći.

U to nije bilo sumnje. Nebo na kraju ulice, a i iznad njihovih glava, sada je bilo posve crno, a kad je Chris pogledao gore, čak su se vidjele i zvijezde; najprije tek nekoliko onih najsjajnijih, a onda su se nastavile pojavljivati i druge, na stotine njih. Po tome kako su one na nebu, kao i uvijek, nepokretne, mogao je zaključiti da se grad više ne vrti oko svoje osi, što mu je donijelo nekakvo neodređeno olakšanje. Sada je čak i ono zujanje utihnulo, a ako ga je i bilo, postalo je nečujno u onoj općoj buci grada.

Začudo, sunčev sjaj je još uvijek bio intenzivan kao i uvijek. Odsad pa nadalje, pojam "dana" i "noći" bit će stvar dogovora u gradu. Scranton je zašao u carstvo vječite svjetlosti i vječite tame.

Ophodnja je prošla dva bloka zgrada i tamo je njihov krupni voda našao stup iz kojeg je izvukao telefon kojim se poziva taxi. Barney je odmah prigovorio. - Bit će potrebna cijela flota taxija da nas sve prebace do Gradske vijećnice - požalio se. A i ne možeš u taxi smjestiti dovoljno momaka kako bi izašli na kraj sa zarobljenikom ako se bude opirao.

- Mali se neće opirati. Idi i dovedi svoje ljude ovamo. Neću više napraviti ni koraka s ovom nogom.

Barney je oklijevao, ali očito je ovaj krupni momak istakao svoje šepanje kao dobar dokaz. Napokon je slegnuo ramenima i okupio ostatak svojih ljudi. Voda ophodnje se osmjehnuo Chrisu, no ovaj je pogledao u stranu. Taxi je sletio s neba i spustio se na raskrižju ulica i onda se cjepidlačkom preciznošću zaustavio uz sam rubnik. Naravno, u njemu nije bilo nikoga. Kao i sve ostalo na svijetu za što je bio dovoljan koeficijent inteligencije niži od 150, taxi je bio upravljan kompjuterom. Chrisov otac je često znao reći kako je upravo ta široka rasprostranjenost tih strojeva u svijetu jedan od glavnih doprinosa sadašnjoj, a čini se i stalnoj, depresiji; uvođenje poluinteligentnih strojeva u poslovanje izazvalo je drugu industrijsku revoluciju u kojoj su posla mogla pronaći samo najkreativnija ljudska bića i oni izuzetno daroviti za rukovodeća zanimanja.

Chris je sa živahnim zanimanjem promatrao taxi, jer premda ih je i ranije viđao s izvjesne udaljenosti, nikada se ni u jednom nije vozio. No tu je bilo malo toga za vidjeti. Bio je to najoluk mjebur izrađen od lakih metala i plastike, obojen na krupne crvenobijele kocke, s nizom prozora koji se pružao oko cijelog mjebura. Unutra su se nalazila dva sjedišta za četiri putnika, rešetka zvučnika i to je bilo sve, nikakva komandna ploča, nikakvi instrumenti. Nije čak bilo ni nekog vidljivog mjesta kamo bi se ubacio novac za vožnju.

Onaj krupni vođa ophodnje je Chrisu kretnjom pokazao neka sjedne na prednje sjedalo, a sam se popeo na stražnje. Vrata su se zatvarala istovremeno, tako da je donji dio klizio prema gore, a gornji prema dolje, kao kad se zatvaraju usta, i taxi je blago poletio te ostao lebdjeti na visini od dva metra iznad prometne trake ulice.

- Vaše odredište? - upitao je metalni taksist vedro, a Chris se iznenađeno trgnuo.

- Gradska vijećnica.

- Broj socijalnog osiguranja?

- Jedan, pet, šest, jedan, jedan, povlaka, nula, devet, sedam pet, povlaka, nula šest, devet, osam, dva, jedan, sedam.

- Zahvaljujem.

- Daj ušuti!

- Kako želite, gospodine.

- Taxi se uzdigao vertikalno, a vođa patrole se zavalio na svom sjedalu. Činilo se kako nema ništa protiv toga da Chris kroz prozor promatra kako prolaze pokraj zdepastih nebodera letećeg grada. Izgledao je opušteno, pomalo popustljivo, ali i zabrinuto. Napokon je rekao - Moram ti nešto objasniti, Riđi. Nisam ja zvao taksi zbog noge... hodao sam ja i duže i s gorim ozljedama. Hoćeš li me saslušati?

Chris se sledio. Već je ionako bio sav zbunjen ovim mnoštvom novih iskustava i mnoštvom nepoznatih koja su još bila pred njim, a sada ga je vođa ophodnje načas podsjetio na Kellyja pa ga je preplavio sram zbog toga što ga je zaboravio. U tom istom naletu bijesa prisjetio se i da je otet i kako je sada Bob jedini koji će morati voditi brigu o ocu i djeci. To je bila preteška obveza i za dvojicu. Već je bilo dovoljno loše to što nikada više neće vidjeti Annie i Kate i Boba i oca, a još gore je bilo što će oni sad ostati bez njegove

pomoći i ljubavi, a najgore od svega bilo je to što oni nekada neće saznati što se dogodilo.

Djevojčice će sigurno misliti kako su on i Kelly pobjegli od kuće i pitat će se zašto, a onda će malo žaliti za njima i napokon će ih zaboraviti. Ali Bob i otac će pomisliti kako ih je napustio... kako je vlastitom voljom otišao u Scranton, a njih ostavio neka se snalaze kako god znaju.

Među seljacima na cijeloj Zemlji postojao je jedan gadan izraz za one koji su napuštali svoju zemlju, bez obzira koliko je bijedna bila, kako bi je zamijenili nepoznatim ulicama i zvjezdanim stazama nomadskih gradova. Taj izraz je bio *Oki*, riječ nastala još tridesetih godina dvadesetog stoljeća, kao pogrdna riječ za seljake Oklahome i okolnih država koji su masovno napuštali svoje posjede i odlazili u gradove, a kasnije usvojena za "sve kurvine sinove i propalice prispjele u gradove"

Chris je sada bio *Oki*. Nije to učinio dragovoljno, ali njegova obitelj to nikada neće znati. A sve to se nikada ne bi dogodilo da nije bilo one njegove beskorisne radoznalosti, a ne bi ni dovelo do smrti Kellyja koji je, Chris se sada i toga prisjetio, zapravo bio Bobov pas.

Ovaj krupni čovjek s kacigom na glavi sada je izbliza vidio njegov izraz lica pa je nestrpljivo mahnuo rukom. - Slušaj, Riđi, znam što sada misliš. Sada više ne bi bilo od koristi ako ti kažem da mi je žao. Više se ne može promijeniti to što je već učinjeno. Sada si tu gdje jesi i tu ćeš i ostati. A zapravo te i nismo oteli. Ako nisi znao za zakon o prisilnom novačenju, onda za to trebaš okriviti svoje neznanje.

- Ubio si psa koji je pripadao mome bratu.

- Ne, nisam. Imam gadan ugriz ili dva, dovoljan razlog da to učinim, ali nisam ja bio taj koji ga je ubio, nisam ni mogao. Ali to je već učinjeno i to se ne može popraviti. Sada ti pokušavam pomoći i preostale su mi još sam tri minute, pa uko ne ušutiš bit će prekasno. Tebi je *potrebna* pomoć, Riđi, zar to ne uviđaš?

- Zašto se ti trudiš oko toga? - ogorčeno upita Chris.

- Zato što si bistar klinac i borac, a to mi se sviđa. Ali vjeruj mi da ti u ovom gradu to neće biti dovoljno. Sada si se našao u situaciji koja ti je posve nova i proketo bi me iznenadilo ako se pokaže da imaš ikakvo znanje i vještinu s kojom bi ovdje mogao učiniti karijeru. Toliko

vidim i sam. A Scranton te sad u tim tvojim godinama sigurno neće školovati. Jesi li dovoljno pametan da prihvatiš savjet ili nisi? Ako nisi, onda i nema smisla da se time zamaram. Imaš otprilike minutu vremena razmisliti o tome.

Ovo o čemu je krupan čovjek govorio bilo je gorko progutati, no imao je pravo, a i činilo se kako ima dobre namjere, zašto bi inače i zapodjenuo taj razgovor? Pa ipak, Chrisove su emocije bile previše uzburkane da bi se usudio progovoriti. Umjesto toga samo je nijemo kimnuo glavom.

- Bravo. Kao prvo, povest ću te do gazde... to nije gradonačelnik, jer on nema velikog utjecaja... nego te vodim do Franka Lutza iz gradske uprave. Jedna od stvari koju će te pitati je čime se baviš ili u što se razumiješ. Od ovog časa pa dok te on to ne upita moraš se sjetiti nekog odgovora. Baš me briga što ćeš odabrati, ali *nešto* mu moraš reći. A preporučam ti da odabereš nešto o čemu imaš pojma, jer će te on ispitivati.

- Ne razumijem se ni u što drugo osim u povrtlarstvo i lov - smrknuto je odgovorio Chris.

- Ne, ne, nisam na to mislio! Zar ne znaš ništa što si učio iz knjiga? Nešto što bi u svemiru moglo biti od koristi? Jer ako ne znaš, on će te poslati na tovarenje šljake lopatom, a onda ti nije preostalo puno života ovdje.

Taxi je usporio i onda se počeo spuštati.

- A ako ti se bude činilo da ga ne zanima to što mu budeš govorio, *nemoj* ga pokušavati zadovoljiti prelazeći na nešto drugo. Ni jedan pravi stručnjak se ne razumije u više od jedne stvari, pogotovo ako je mlad kao ti. Drži se onoga što odabereš i potrudi se da to zvuči kao nešto korisno. Jesi li me razumio?

- Da, ali...

- Nemamo više vremena za te tvoje *ali*. I još nešto. Ako u ovom gradu ikada upadneš u nevolje, moraš znati kome se možeš obratiti za pomoć, a bolje je za tebe da to ne bude Frank Lutz. Moje ime je Frad Haskins. Ne Fred nego *Frad*, F-R-A-D.

Taxi je još trenutak lebdio, a tada je dotakao površinu ceste i vrata su se klizeći otvorila. Chris je toliko napeto razmišljao i u toliko mnogo smjerova da u prvi tren nije ni shvatio što mu voda ophodnje

želi reći govoreći mu svoje ime, a onda mu je napokon sinulo pa je traljavo promrmljao zahvalu i istovremeno mu rekao svoje ime.

- Vaša destinacija, gospodo - spremno je izgovorio taxi.

- Daj ušuti! Idemo, Riđi!

Frank Lutz, upravitelj Scrantona-u-letu, odmah je Chrisa podsjetio na tvora, ali pod tim on uopće nije mislio ono što bi pod tim pomislio neki gradski dječak. Lutz je bio nizak, sav gladak, zgodan i punašan i čak je ovako, sjedeći za stolom, ostavljao dojam trapavosti. Dok je slušao Haskinsovo izvješće o dva novačenja, ostavljao je dojam kratkovidne, prijateljski nastrojene životinjice, ali kad je Haskins završio, a gradski upravitelj naglo podigao pogled, Chris je shvatio, ako je ranije i sumnjao u to, kako je ova životinja i vrlo opasna, a najopasnija kad se čini da ti okreće leđa.

- Taj zakon o novačenju je prava gnjavaža. Vjerojatno ćemo se morati pretvarati da ćemo ih zadržati, sve dok ne dođemo u neki dio svemira gdje nema tako puno policije.

- Sigurno je da za njih nemamo lijeka - mračno se složio Haskins.

- S tim se ne treba izlaziti u javnost - rekao je Lutz s takvom ubitačnom hladnoćom da je Chris istog trenutka zaključio kako je Haskins to rekao kako bi to Chris čuo. Taj krupni čovjek je bio daleko lukaviji i više proračunat negoli bi se to po njegovom vanjskom izgledu moglo zaključiti. To je postajalo iz minute u minutu sve jasnije. - A što se ovih uzoraka tiče, ne vjerujem da su oni u stanju išta raditi. Nitko od njih ništa ne zna.

Njegove varljivo blage oči boje lješnjaka, vodenaste i neagresivne, sada su se naglo upravile na onog s crvenim vratom. - Kako se zoveš?

- Tko to želi znati? Želim znati kako se ti zoveš. Nemaš nikakvo pravo...

- Ne izazivaj me, propalico, nemam ja za to vremena. Znači, nemaš imena. Imaš li kakvo zanimanje?

- Ja nisam propalica, ja sam metalurg - odgovorio je s ljutnjom. *Metalurg čelika.*

- Ma to je isto. Znaš li još nešto?

- Dvadeset godina sam radio kao metalurg. Majstor sam svog zanata, znaš. I ne treba mi nikakvo drugo zanimanje. Ja imam svoju profesiju. To nitko ne radi bolje od mene.

- Jesi li u zadnje vrijeme radio?
- Imam dugi staž. I svjedodžbu. Nisam propalica, znaš, ja imam svoj zanat.
- Čak i kad bi ti bio genijalni metalurg, ne bih te ovdje mogao zaposliti, stari moj, čak i kad bismo negdje opet naišli na čelik. Ovaj grad se koristi samo Bessemerovim postupkom i to još od vremena kad si ti bio šegrt. Zar to nisi zapazio? Šteta! Barney, Huggins, ovaj ide na lopatanje šljake.

Ova zapovijed nije izvršena bez novog prepiranja, vikanja i borbe, tijekom koje je Lutz gledao u svoje papire i izgledao je bezazleno poput tvora koji je neodlučno posegnuo za ptičjim jajetom pitajući se može li ga ono ugristi. Kad se buka stišala, rekao je: - Nadam se, Frad, da si ti bio bolje sreće. Kako je s tobom, sinko? Imaš li ti kakvu profesiju?

- Da - smjesta je odgovorio Chris. - Astronomija.
- Što? Zar u tim tvojim godinama? - Upravitelj grada je zurio u Haskinsa. - Što je sad ovo, Frad? Još jedan od tvojih milosrdnih projekata? Tvoja sposobnost rasuđivanja je svakim danom sve gora.
- Meni je sve to novost, šefe - izjavio je Haskins posve očitom iskrenošću. Mislio sam da je to običan seoski klinac. Nikada mi ništa drugo nije rekao.

Upravitelj grada je lupkao po ploči svog radnog stola. Chris je zaustavio dah. Ova njegova izjava bila je smiješna i on je to znao, no nije se mogao domisliti nečim drugom što bi ovom gospodaru nomadskog grada moglo zvučati zanimljivo. Do sada, kad je uspijevaostati budan nakon sumraka, Chris je čitao pomalo od svačega, a najbolje je pamtiocinjenice i teorije povijesti, ali Haskins ga je bio upozorio neka odabere nešto što bi se moglo činiti korisnim u gradu koji je napustio Zemlju i bilo je jasno da to nije povijest. Fragmenti iz ekonomije koje je pokupio od svog oca možda bi i bili od koristi kada bi ih znao više, i to onih koji su se bolje uklapali u *nedavnu* povijest, no kada je Chris dorastao do godina kada se budi radoznalost, otac je bio previše bolestan da bi mogao obaviti taj posao. Tako mu nije preostalo ništa drugo do njegovo površno poznavanje astronomije koje je potjecalo iz knjiga tiskanih prije njegovog rođenja i iz mnogih noći koje je proveo ležeći na leđima u polju, udišući miris djeteline i brojeći meteore.

No nije gajio nade da će mu ovo uspjeti. Nomadskom gradu je astronomija potrebna prvenstveno zbog navigacije, a to je nešto o čemu on nije imao pojma, a čak mu je nedostajalo i ono najosnovnije poznavanje trigonometrije s kojim bi mogao pristupiti toj znanosti. Njegovo znanje astronomije bilo je posve deskriptivno i potrošilo bi se istog trenutka kada Scranton bude dovoljno daleko od Sunca da znana mu zvijezda postanu teško raspoznatljiva, a taj trenutak je najvjerojatnije već nastupio.

Ipak, činilo se kako je Frank Lutz sada po prvi puta zbunjen. Polako je rekao: - Klinac iz Lakebrancha koji tvrdi da je astronom. E pa to je barem nešto novo. Frade, dopustio si da ti klinac podvali svoj hobi. Spreman sam pojesti tvoju kacigu zajedno s bojom ako se pokaže da je mali uopće završio osnovnu školu.

- Šefe, kunem vam se da do ovog trenutka nisam čuo ni riječ od ovog što vam je rekao.

- Mhmm...u redu, sinko. Imenuj mi planete po redu, krenuvši od onog najbližeg Suncu.

Ovo je bilo lako, no sigurno će uslijediti nešto teže. - Merkur, Venera, Zemlja, Mars, Jupiter, Saturn, Uran, Neptun, Pluton i Proserpina.

- Izostavio si ih nekoliko, zar ne?

- Izostavio sam nekih pet tisuća - odgovorio je Chris, onoliko mirno koliko mu je to polazilo za rukom. - Rekli ste da nabrojim planete, a ne asteroide ili satelite.

- U redu, koji je najveći satelit? I koji je najveći asteroid?

- Titan i Ceres.

- Koja zvijezda nam je najbliža?

- Sunce.

Upravitelj grada se osmjehnuo, no nije se činilo da se baš jako dobro zabavlja. - Oho, e pa neće to još dugo biti. Koliko svjetlosna godina ima mjeseci?

- Dvanaest, kao i svaka druga godina. Svjetlosna godina nije mjera za vrijeme nego za udaljenost... udaljenost koju svjetlost prijeđe u godinu dana. Mjeseci nemaju s tim nikakve veze. To je isto kao da me pitate koliko je tjedana u jednom centimetru.

- I jednom centimetru su pedeset i dva tjedna... ili će ti se barem tako činiti kad jednoga dana budeš star kao ja. - Lutz je ponovo

bubnjao prstima po stolu. -Otkud si sve to pokupio? Nadam se da se sad nećeš pretvarati da si se u Lakebranchu školovao.

- Moj je otac je gotovo cijelog svog života predavao na sveučilištu, sve dok se ta ustanova nije zatvorila -odgovorio je Chris. - Bio je najbolji. Većinu toga sam pokupio od njega. Ostatak sam naučio iz knjiga, promatranjem i učenjem.

Tu se Chris našao na čvrstom tlu, pod uvjetom da mu prođe jedna laž: zamjena ekonomije s astronomijom. Sljedeće ga pitanje nije nimalo brinulo, jer ga je i očekivao.

- Kako se zoveš?

- Crispin de Ford - odgovorio je oklijevajući.

Na to je uslijedilo iznenađenje i smijeh ostalih nazočnih, no Chris se trudio ne obazirati se na to. Njegovo smiješno ime predstavljalo mu je teret tijekom mnogih dječjih tuča sa susjedima da ga je sada već bio u stanju posve strpljivo nositi, mada ne i sretno. Ipak, bio je iznenađen vidjevši kako je Haskins podigao svoje guste, izbljedjele obrve i pokazao kako sve ovo sluša s još većim zanimanjem. Chris nije imao pojma što bi to moglo značiti, jer je onaj dio njegovog mozga koji mu služi za nagađanje već bio umoran i gotovo posve potrošen.

- Dajte, neka to netko provjeri - rekao je upravitelj. - Imamo još nekolicinu ljudi koji su preostali sa Sveučilišta Scranton. Tako mi Hofe, Boyle Warner je bio profesor na Scrantonu, zar ne? Dovedite ga pa da završimo s ovim.

- Što je, šefe? - upitao je Haskins. - Zar vam je ponestalo škakljivih pitanja?

Upravitelj mu je uzvratio osmijehom koji je bio i više nego hladan. - Moglo bi se to i tako reći - rekao je s iznenađujućom iskrenošću. - Ali vidjet ćemo može li ovaj klinac nadmudriti Warnera.

- Možda će biti nekakve koristi od tog starog vruga - promrmljao je netko iza Chrisa. Rekao je to tihim glasom, ali upravitelj je ipak čuo; brada mu se trznula, a šaka mu je iznenađa udarila po stolu. - On je dobar da nas dovede tamo kamo idemo. Čelik je jedno, a zvijezde su nešto posve drugo. Bez Boyla možda više nikada nećemo vidjeti novu polugu čelika. U usporedbi s njim svi smo mi samo metalurzi, baš kao onaj tamo s crvenim vratom. A to bi moglo vrijediti i za ovog klinca.

- Ah, šefe, nemojte se oslanjati na to. Što bi *on* mogao znati?

- To je upravo ono što namjeravam saznati - odgovorio je Lutz vrlo ljutito - što ti znaš o tome? Zna li itko od vas što je to geodezik?

Nitko nije odgovorio.

- Znaš li ti, Riđi?

Chris je progutao slinu. Znao je odgovor, no nije mogao shvatiti zašto upravitelj grada misli kako to zavređuje ovoliku buku.

- Da, gospodine. To je najkraća udaljenost između dvije točke.

- Zar je to sve? - upita netko s nevjericom u glasu.

- To je sve što se nalazi između nas i skapavanja od gladi - rekao je Lutz. - Frade, odvedi malog dolje pa vidi što će Boyle o njemu reći... ali kad bolje razmislim, ne želim sada Boyla vući iz zvjezdarnice, sigurno se sve do obrva zadubio u ispravljanje kursa. Otiđi do Boylea čim on bude imao malo slobodnog vremena. Saznaj je li na SU ikada predavao neki profesor deFord i reci Boyleu neka malome postavi nekoliko teških pitanja. *Zaista* teških. Ako mali zadovoljavajuće odgovori, može postati šegrt. A ako ne zadovolji, još uvijek postoje hrpe šljake. Ovo je već predugo trajalo.

Kao bačva otpada

Čak i u gradu koji je odbacio svoju periferiju kako bi odletio u svemir, nade se poneka skrovića rupa i Chris nije tratio vrijeme nego je pronašao jednu za sebe. Pronašao ju je slijedeći jednostavan instinkt progonjene životinje koja se zavlaci u zemlju.

Nije baš da su ga svi progonili... još nisu. Ali nešto mu je govorilo kako je to samo pitanje vremena. Doktor Boyle Warner, gradski astronom, bio je i više nego ljubazan prema njemu, ali ipak je postavljao teška pitanja, a ona su dovoljno brzo otkrila kako je Chrisovo poznavanje astronomije, mada izuzetno za mladića koji nije imao ni spomena vrijedno obrazovanje, bilo previše oskudno da bi bilo od ikakve koristi dr. Warneru i gradu.

Dr. Warner ga je ipak prihvatio za šegrta i o tome je izvijestio ured upravitelja grada, no nije to učinio bez brižljivo prikrivene bojazni i otvorenog upozorenja: Žao mi je što to moram reći, Crispine, ali mogu se sjetiti vrlo malo toga što bi ti mogao korisno raditi u zvjezdarnici. Ako ti budem dopuštao da samo meteš podove, netko od Lutzovih poslušnika će to prije ili kasnije otkriti, a Frank će tada posve legitimno primijetiti kako mi za tako lagan posao ne treba ovako jak momak kao što si ti. Dok si sa mnom, moraš se pretvarati kako cijelo vrijeme učiš.

- I učit ću - rekao je Chris. - Meni se baš sviđa učenje.

- To cijenim - tužno je nastavio dr. Warner - i ja sam uz tebe, ali Crispine to ne može ovako dugo. Ni ja ni itko drugi u Scrantonu ti ne može u dvije godine nadoknaditi deset godina učenja koje si propustio, a da i ne spominjem one stvari za čije usvajanje je meni trebalo trideset godina. Učinit ću najbolje što budem mogao, no to najbolje bi moglo biti samo zavatlavanje... i prije ili poslije će nas u tome uhvatiti.

Chris je znao da će nakon toga uslijediti premetanje brda šljake i zato je i pronašao skrovište. Pitao se hoće li oni tada i doktora Wagnera poslati lopatati šljaku. To mu se nije činilo vjerojatnim, jer bi ovaj mali i krhki trbušasti astrofizičar izdržao vrlo kratko na tom poslu, a osim toga Warner je bio jedini navigator kojeg je grad imao. Chris je to oprezno rekao Gradu Haskinsu.

- Nemoj se time zanositi - rekao je Grad smrknuo. - Činjenica je da mi uopće nemamo navigatora. Očekivati da jedan astronom obavlja

poslove navigatora je isto kao da od djeteta tražiš da ispeče jaje. Doktor Warner bi trebao biti pomoćnik navigatoru, a ne glavni navigator, i Frank Lutz to dobro zna. Ako ikada naidemo na neki drugi grad koji ima *pravog* navigatora viška, Frank bi ni ne trepnuvši okom mogao poslati Boylea Warnera na tovarenje šljake. Ne kažem da bi to učinio, ali mogao bi.

Teško bi se Haskinsu moglo prigovoriti da ne poznaje svog šefa, a Chrisu je bio dovoljan samo jedan pogled na Franka Lutza pa da se složi s Haskinsovim mišljenjem. Chris je službeno nastavio boraviti u tijesnom sobičku sveučilišne spavaonice koja mu je, kao šegrtu doktora Warnera, pripadala, no u njoj nije držao išta osim knjiga koje mu je doktor Warner posudio, neke matematičke instrumente koje je dobio iz istog izvora, te papire i karte na kojima je navodno radio; tu treba dodati i četvrtinu količine grube odjeće i još priprostije hrane koju mu je grad dodijelio čim je službeno bio prihvaćen njegov status. Preostale tri četvrtine pohranio je u svoju rupu, jer Chris nije imao namjeru dopustiti da ga uhvate na njegovoj službenoj adresi onda kada netko od Lutzovih poslušnika napokon dođe po njega.

I u toj svojoj rupi je učio jednako predano kao što je to činio i u službenoj spavaonici i u zvezdarnici. Bio je čvrsto odlučio učiniti sve što je u njegovoj moći kako doktor Warner ne bi ispaštao zbog opasnosti kojoj se svojom ljubaznošću izlagao. Frad Haskins, mada su njegovi posjeti bili rijetki, jer nije imao što raditi na sveučilištu, je to odmah uočio, no rekao je samo: -Znao sam da si ti borac.

Godinu dana je Chris vjerovao u svoje napredovanje. Na primjer, zahvaljujući svome ocu, Chrisu je bilo lako shvatiti ekonomiju grada i to je shvaćao vjerojatno bolje nego većina stanovnika toga grada i gotovo jamačno bolje nego su to shvaćali Frad Haskins ili doktor Warner. Čim je poletio, Scranton je usvojio ekonomiju kakvu su imala sva nomadska plemena kojima je trava bila jedini realni oblik bogatstva: postao je komuna u kojoj je svatko za sebe uzimao ono što mu je bilo potrebno, ravnajući se pritom samo prema statusu koji je u zajednici imao njegov posao. Na primjer, ako je Fradu Haskinsu bila potrebna vožnja taxijem, on ga je unajmio i kompjuteru koji je taxijem upravljao dao je svoj broj socijalnog osiguranja, ali ako se na kraju fiskalne godine pokazalo da njegovi računi za taxi premašuju

uobičajen i očekivan iznos, on bi o tome uskoro čuo svoje. Kazne za bilo kakvu vrstu zgrtanja i zloporaba bile su brze i drastične.

U gradu je postojao novac, no nitko od običnih građana ga nije vidio niti mu je bio potreban. Novac je tu bio s isključivom namjenom korištenja pri trgovini sa strancima, koja se svodila na cjenkanje oko prava na ispašu ili neke druge privilegije i robu koju grad nije htio niti mogao ponijeti sa sobom u svojem malenom svijetu ograničenom djelovanjem spin polja. Drevni stočari su za tu svrhu skupljali zlato i dragulje. U Scrantonu je ekvivalentan metal bio germanij, jer je to bila osnovna metalna podloga, no u gradskom trezoru ga je bilo vrlo malo; kako je u ovom dijelu galaktike germanij bio univerzalna metalna podloga novcu još od vremena kada se započelo sa svemirskim letovima, glavninu novca činile su papirnate novčanice, oni isti „unidolari“ koji su se rabili u trgovini s kolonijama.

U ovoj specifičnoj situaciji u kojoj se sada zatekao, Chrisu je sve to bilo novo, ali samo načelo je bilo daleko od toga da mu zaista bude novost. Ipak, za sada je on bio prenisko na ljestvici stanovnika da bi od tog svog razumijevanja mogao imati koristi, a prisjećajući se u kakvu je bijedu tamo na Zemlji bio natjeran njegov otac, nije vjerovao da bi mu to ikada moglo biti od koristi.

Prošla je godina, a i mnoge zvijezde. Prema onome što je Haskins govorio, upravitelj grada je odlučio ne ostati unutar "lokalne skupine" sfere promjera od otprilike pedeset svjetlosnih godina u čijem je središtu bilo Sunce. Planetarni sustavi te lokalne skupine bili su gusto naseljeni još tijekom velikog kolonijalnog egzodusa 2375. - 2400. godine i to većinom pripadnicima propale zapadne civilizacije koji su napustili svjetsku Birokratsku državu. Lutz je nagađao, a to je ubrzo bilo potvrđeno izazovima primljenim putem Scrantonove radiopostaje, da je gustoća već ovdašnjih Oki-gradova bila prevelika, a da bi si priuštili konkurenciju novog pridošlice.

Za vrijeme prolaza kroz lokalnu skupinu Chris je pokušavao identificirati zvijezde pomoću njihovog spektra. U ovim okolnostima to je bio jedini način, jer se, naravno, njihov položaj u zviježđima brzo mijenjao, a mijenjala su se i sama zviježđa, mada znatno sporije.

To je bio zahtjevan posao i Chris je počesto bio daleko od toga da bi bio siguran kako je njegova identifikacija točna. Ipak, bilo je

impresivno znati kako su ove pokretne točke svjetla, koje su bile posvuda oko njega, one gotovo legendarne zvijezde iz kolonijalnih vremena, a još je dojmljivije bilo to što je malim teleskopom promatrao jedno od tih legendarnih sunaca. Već su sama njihova imena imala prizvuk prošlih pustolovina: Alfa Centauri, Wolf 359, RD-44048, Altair, 61 Cygnus, Sirius, Kruger 60, Prokion, 40 Eridani. Naravno, samo su neke od njih bile u blizini pravca leta grad i zapravo su mnoge od njih bile razasute "iza" u imaginarnoj hemisferi s druge strane Chrisovog rodnog Sunca. No većina njih je barem bila odavde vidljiva, a ostale se moglo fotografirati. Ovom gradu se, ma što Chris o njemu mislio kao o domu, moralo priznati da je prvoklasni svemirski opservatorij.

Kako to da je on vidio te zvijezde, bilo je nešto posve drugo i njemu posve tajnovito. Znao je da Scranton sada putuje brzinom višestruko većom od brzine svjetlosti pa mu se činilo kako pri takvim uvjetima one zvijezde iza njih ne bi smjele biti vidljive, a one s njihovih bočnih strana kao i one ispred njih trebale bi pretrpjeti znatnu distorziju. A on u ovom času zapravo nije na nebu mogao vidjeti bilo kakvu značajnu promjenu. Da bi mogao to razumjeti trebao je imati barem osnovno znanje o tome kako radi spinsko polje, a objašnjenja doktora Warnera u vezi s tom temom bila su još manje razumljiva od onih ostalih, i to toliko da je Chris posumnjao da ni ovaj to posve ne razumije.

Budući da nije poznavao teoriju, Chris se ravnao po onom jedinome što je znao, pa su mu zvijezde promatrane iz letećeg grada izgledale onako kako su izgledale i promatrane s polja u pensilvanijskoj zabiti gdje ga je gorski lanac Appalachian Mountainsa štitio od rasvijetljenog neba Scrantona-na-tlu. Iz toga je zaključio kako zastor spinskog polja, mada nevidljiv, smanjuje prividni sjaj zvijezda za otprilike tri stupnja veličine, baš kako je to činila i atmosfera na Zemlji u području gdje je Chris živio. Iako i opet nije znao zašto, uvidio je da taj efekt ima neke prednosti. Na primjer, učinio je golom oku nevidljivima mnoge od onih zvijezda slabašnog sjaja, što je smanjilo mogućnost da se pobrkaju mnoge zvijezde koje bi u onom mnoštvu inače bile vidljive. Je li to zaista bio neizbježan učinak spinskog polja... ili je to bilo nešto namjerno postavljeno kao pomoć pri navigaciji?

- Ja ću osobno postaviti Lutzu to pitanje - rekao je doktor Warner kada ga je Chris to pitao. - Meni to ne pomaže, dapače, gubi se svaki užitak kojeg bi astronom trebao imati u slobodnom svemiru. A kako je prezent najbolje vrijeme, upitat ću ga to odmah. Podi sa mnom, Crispine, ionako ti ne mogu prepustiti upravljanje, a jedino drugo mjesto gdje bi Lutz trebao vidjeti mojeg šegрта je pokraj mene.

Chrisu se činilo da mu na Scrantonu nikada nitko nije službeno rekao ništa osim "Podi" ali je ipak pošao. Sama pomisao da će opet vidjeti upravitelja grada nije mu bila privlačna, no vjerojatno je bilo istine u tome da će u okrilju astronoma biti sigurniji nego bilo gdje drugdje, a pomalo se i divio hrabrosti doktora Warnera.

Ali ako je Boyle Warner ikada i postavio to pitanje, Chris nikada nije čuo odgovor.

Frank Lutz nije bio od onih koji su običavali ljude koji su mu službeno dolazili ostavljati da ga dugo čekaju u predsoblju. To bi predstavljalo gubljenje njegovog, a i njihovog, vremena. On sam nije imao vremena za gubljenje, a i po ove druge je bilo bolje da ga nemaju. A nije ni vjerovao da u njegovom upravljanju ima ičega što bi trebao skrivati, barem ne više sada kad oni koji bi mu se možda protivili nisu imali kamo pobjeći. Kako bi ljudima pokazao tko je gazda, ponekad je puštao gradonačelnika da malo čeka, ali inače su u uredovno vrijeme svi ostali slobodno dolazili i odlazili.

Doktor Warner i Chris su sjedili u onim stražnjim klupama, jer Lutz je svoje rasprave zaista održavao u prostoriji koja je ranije bila sudnica. Tu su strpljivo čekali svoje postupno napredovanje sve do stola za kojim je sjedio upravitelj grada. Tijekom tog procesa, astronomu se malo pridrijemalo. Njemu drugi poslovi Franka Lutza nisu ništa značili, a ni sluh mu nije bio ništa bolje nego li je to uobičajeno za ljude njegove dobi. Za razliku od njega, Chrisova radoznalost i osjetila imali su onu oštrinu mladosti, a čula su mu još bila i dodatno izoštrena, jer je gotovo čitavog života gledao i osluškivao male životinjice u grmlju; a ponovo se vratio i onaj osjećaj kako se osobno nalazi u opasnosti, što ga je osjetio za vrijeme prvog susreta s Frankom Lutzom, pa je sve to njegova čula i radoznalost sada izoštrilo kao rub žileta.

- Sada nismo u položaju u kojem je dobro odugovlačiti - govorio je upravitelj grada. - Ta tvrtka je golema... najveća koja postoji... a i

nude nam povoljne uvjete. Kad sljedeći puta naidemo na njih, možda neće biti ovako ljubazni, pogotovo ako se mi sada budemo ponašali drsko. Razgovarat ću s njima posve otvoreno.

- Ali što oni žele? - upita netko. Chris je istegnuo vrat ne bi li vidio tog čovjeka, no nije ga poznavao. Većina Lutzovih savjetnika bili su za njega neki anonimusi, s iznimkom onih poput Hugginsa koji su pak bili pravi razbojnici.

- Žele da skrenemo s našeg zacrtanog puta. Proučili su naš kurs i kažu kako su taj dio svemira kamo smo se mi zaputili oni već odabrali za sebe, još davno prije negoli smo se mi pojavili. Ali, slušajte me, nije svako zlo za zlo, oni su obavili preliminarna istraživanja tog područja, a mi nismo. Sve što je pred nama izgleda podjednako, sve dok time ne steknemo neka iskustva. Štoviše, jedna od stvari koju nam nude kao odštetu je novi kurs za kojeg kažu da će nas odvesti do skupine zvijezda gdje ima mnogo željezne rudače, a koje je tek nedavno naseljavano pa će za nas tamo biti mnogo posla.

- Da, to *oni* tako kažu.

- I ja im vjerujem - oštro je odgovorio Lutz. - Sve ono što su rekli meni, rekli su pomoću Diracovog odašiljača i u otvoreni eter. Policija je čula svaku njihovu riječ, i to ne samo lokalno nego posvuda dokle dopire snaga Diracovog primopredajnika. Ovako veliki kako jesu, neće ni pokušati varati s ugovorom kojeg svi čuju. Jedino pitanje koje mene muči je kolika bi trebala biti cijena.

Spustio je pogled na površinu svog radnog stola. Činilo se kako nitko nema neki prijedlog. Napokon je podigao pogled i hladno se osmjehnuo:

- Na umu mi je nekoliko mogućnosti, ali ona koja se meni najviše sviđa je sljedeća: oni nam mogu pomoći da popunimo naše zalihe. Nemamo dovoljno hrane za put do te skupine zvijezda koju su spominjali. Nadao sam se da ćemo samo sletjeti na neki mnogo bliži planet, ali oni to ne znaju, a ja im to namjeravam reći.

- Znat će, Frank, čim ih budeš zatražio hranu...

- Nisam toliki idiot. Zar misliš da bi ijedan Oki grad ikada i po bilo kojoj cijeni prodao hranu? To ti je kao kad bi pokušao kupiti kisik ili novac. Ja ću tražiti neka nam daju neko manje postrojenje, uopće nije važno kakvo, a uz njega dva-tri tehničara koji time znaju upravljati i obavljati servis, a kao znak dobre volje ja ću im zauzvrat

za te nama toliko dragocjene tehničare ponuditi hrpu ljudi, ljudi koji nama nisu ni od kakve koristi. A nema ih ipak toliko da bi grad njihove veličine imao ikakvih problema apsorbirati ih, dok su za nas oni samo broj suvišnih usta koja bismo trebali hraniti i koja bi nas spriječila da stignemo do te skupine zvijezda bogatih željezom kamo se Amalfi ponudio odvesti nas. Hrana se neće ni spomenuti. To će biti tek uobičajena zamjena osoblja po uobičajenim Oki "pravilima diskrecije"

Uslijedila je jedna duga minuta šutnje pune poštovanja. Čak se i Chris morao diviti ingenioznosti tog plana, barem onoliko koliko ga je razumio. Frank Lutz se ponovo osmjehnuo i dodao: - I tako ćemo se otarasiti svih onih beskorisnih propalica koje smo morali povesti u skladu sa zakonom o novačenju. Policija to nikada neće doznati, a neće ni Amalfi; on jamačno mora nositi dosta hrane i ...hm... lijekova za posadu od dobrano preko milijun ljudi. Progutat će još tih naših tristotinjak bezveznjaka tako lako kako biste vi progutali aspirin i vjerojatno će misliti kako je to dobra zamjena za dva tehničara i strojeve koji im uopće nisu potrebni. A najljepši dio svega toga je taj što bi to čak i mogla biti poštena zamjena... što me pak dovodi do sljedeće točke...

No Chris nije ostao kako bi saslušao koja je to sljedeća točka. Nakon posljednjeg kratkog i žalosnog pogleda kojeg je dobio dremljivom astronomu s kojim se sprijateljio, iskrao se iz sudnice vješto poput svakog zvjerokradice i otišao u svoju rupu u tlu.

Ta rupa je nastala slučajno. Nalazila se u nekom skladištu na onom rubu grada koji je bio najbliži zgradi sveučilišta, a nalazila se posred gomile teških sanduka koji su se očito u onim prvim trenucima polijetanja bili pomaknuli i ostavili golem i nepredvidiv trodimenzionalni labirint koji nikada neće biti ucrtan ni na kakvom planu grada. Chris je džepnim nožićem provrtao rupu na bočnoj strani jednog sanduka i otkrio da su unutra rudarski strojevi (a to je očigledno bio sadržaj i drugih sanduka, jer su svi na sebi imali žig s istim brojem). Pomislio je kako je prilično vjerojatno da te sanduke neće vaditi sve dok Scranton negdje ne otpočne s proizvodnjom na nekom planetu, jer se u letećem gradu nema gdje bušiti.

Barem zasad, Chris nije imao nikakvog razloga za napuštanje te rupe. Unutar skladišta postojao je zahod kojim se mogao služiti i

činilo se da nije često korišten, a tu, naravno nije bilo ni čuvara, jer tko bi krao teške strojeve i kamo bi s njima pobjegli? Ako bude pripazio da svijećama ne izazove požar... jer se kroz labirint skrovište dobro zračilo, ali je unutra bio mrkli mrak... vjerojatno će biti na sigurnom sve dok mu ne bude ponestalo hrane, ali on je već i ranije krao hranu.

No ništa u njegovim planovima nije ostavljalo mjesta za posjetitelja.

Čuo je kako se iz daljine približavaju zvukovi pa je odmah ugasio svijeću. Možda je to tek neka skitnica ili kakvo zalutalo dijete... a u najgorem slučaju to bi mogao biti još kakav bjegunac od Lutzove planirane trgovine koji traga za bilo kakvim skloništem. Usred ovih nagomilanih sanduka bilo je mnogo mjesta gdje se je moglo sakriti, a put do Chrisove rupe bio je tako kompliciran da bi njih dvojica mogli tu živjeti i tjednima, a da se ne susretnu.

Srce mu je bilo u petama kada je shvatio kako tiho se ti koraci približavaju. Pridošlica se ovim labirintom kretao vrlo sigurno, a o nekoj buci nije bilo ni govora.

Netko je znao gdje se on nalazi ili je barem znao gdje se nalazi njegova rupa.

Koraci su postajali glasniji, sporiji i onda se zaustavili.

Tada mu je svjetlost baterijske svjetiljke koju je pridošlica nosio potpuno osvijetlila lice.

- K vragu, Chris, zar ne možeš upaliti svjetlo?

Glas je pripadao Fradu Haskinsu. Chris je osjetio kako ga istovremeno preplavljuju i bijes i olakšanje. Taj krupni čovjek bio mu je prvi prijatelj i nekako brat po imenu, jer mu ime nije bilo ništa manje šašavo nego njegovo, ali ovo obasjavanje lica svjetiljkom činilo mu se poput izdaje.

- Imam samo svijeće. Kada bi ovdje dolje postavio tu baterijsku svjetiljku bilo bi jednako dobro, možda čak i bolje.

- U redu. - Frad je sjeo na pod, a bateriju je spustio na maleni sanduk koji je Chrisu služio kao stol, tako da je stvorila malen krug svjetla na daskama iznad njihovih glava. - A sada mi nešto reci. Koga vraga radiš ovdje?

- Skrivam se - odgovori Chris s natruhom durenja u glasu.

- Toliko znam i sam. Znao sam to još od dana kada sam opazio kako ovamo dovlačiš knjige. Mi koji se bavimo sumnjivim poslovima

moramo biti vješti kad je riječ o takvim skrovištima. To će mi jednoga dana na nekom planetu zatrebati. Ali kakvog to ima smisla u tvom slučaju? Zar ne želiš da te premjeste u veći grad?

- Ne, ne želim. Ne mogu baš reći da mi je Scranton poput vlastitog doma. Mrzim ga i želio bih stvarno otići kući. Ali, Frade, napokon sam počeo upoznavati ovo mjesto. Poznao sam jedan dio ovog grada još dok je bio na tlu. Ne želim biti dva puta kidnapiran i opet prolaziti kroz sve to... u nekom gradu u kojem ne poznajem ulice ni toliko koliko sam ih znao u Scrantonu... i možda otkriti kako taj grad mrzim još i više nego Scranton. A i ne volim biti predmetom zamjene, kao... kao da sam bačva otpada.

- Pa možda te i ne mogu kriviti zbog toga, mada je to za Oki gradove standardni postupak, nije to ništa novo što je možda Lutz smislio u svojoj glavi. Znaš li ti odakle dolazi "pravilo o diskreciji"?

-Ne.

- Iz trgovine igračima, kada bejzbol klubovi međusobno mijenjaju igrače. To ti je tako staro... više od tisuću godina. A zakon o ugovorima koji to odobrava je još daleko stariji.

- U redu, - rekao je Chris - što se mene tiče može biti i iz vremena starog Rima, ali, Frade, ja nisam bačva otpada i još uvijek ne želim da sa mnom trguju.

- A taj dio - strpljivo je rekao krupni čovjek - ti je sasvim blesav. Na Scrantonu nemaš budućnosti i to si do sada valjda i sam shvatio. U nekom gradu koji je zaista velik vjerojatno bi si mogao pronaći neki posao, a barem bi mogao dobiti nekakvo obrazovanje. Sve naše škole su zatvorene i tako će zauvijek i ostati. I još nešto. Tek smo godinu dana u prostoru, a već je očito da nas čekaju teška vremena. Neki stariji grad bi možda bio sigurniji... ne posve siguran, jer ni jedan grad u letu to nije, ali sigurniji od ovog.

- Seliš li se i ti?

Haskins se nasmijao. - Ma ni govora! Na Amfaliju sigurno ima deset tisuća ovakvih kao što sam ja. A osim toga, potreban sam Lutzu. On to ne zna, ali treba me.

- Pa... ja bih onda radije ostao s tobom.

Haskins je ljutito udario šakom o dlan druge ruke. - Slušaj, Riđi... što ti čovjek može na to reći? Hvala ti, Chrise, zapamtit ću ovo. Ali ako mi se posreći, jednog ću dana imati vlastitog sina. Ovo nije taj

dan. Ako se sada ne suočiš s činjenicama, neće ti se pružiti druga prilika. Slušaj, ja sam zasad jedini koji znam gdje se kriješ, ali kako dugo to još može potrajati? Znaš li što će Frank učiniti kada te iščupa iz ove rupe zajedno s tim tajnim zalihama hrane. Molim te, *razmisli* malo.

Chrisu se utroba okrenula i imao je osjećaj kao da ga je netko bacio kroz prozor.

- Mislim da nikada nisam o tome razmišljao.

- Potrebno ti je iskustvo. Ne krivim te zbog toga. Ali reći ću ti što će Frank učiniti: dat će te ubiti. A nitko u gradu zbog toga neće ni obrvu podići. Prema Oki zakoniku, stvaranje tajnih zaliha hrane spada pod ugrožavanje opstanka grada. Svaki takav čin kažnjava se smrtnom kaznom i to ne vrijedi samo u Scrantonu.

Usljedila je duga tišina, a onda je Chris tiho rekao: -U redu, možda je ovako bolje. Otići ću.

- E sad se služiš mozgom - rekao je Haskins grubim glasom. - Hajde, idemo i reći ćemo Franku da si bio bolestan. I izgledaš bolesno. Ali moramo požuriti. Prijevoz ti je za dva sata.

- Mogu li ponijeti moje knjige?

- One nisu tvoje nego pripadaju Boyleu Warneru - nestrpljivo mu odgovori Frad. Kasnije ću mu ih vratiti. Uzmi sada bateriju i idemo. Tamo kuda ideš naći ćeš mnogo knjiga. - Naglo je zastao i pri slabom osvjetljenju se zagledao u Chrisa. - Čini se kako baš ne haješ kamo odlaziš. Nisi čak ni pitao za ime tog grada.

To je bila istina, nije pitao, a sada je shvatio kako ga nije ni briga. Ali ipak se njegova radoznalost uspjela probiti i kroz sumornost tog labirinta i kroz njegov očaj. - Nisam pitao - rekao je. - Pa dobro, reci mi koji je to grad.

- New York.

Učionica na nebu

Pogled koji se pružao iz malih brodova kojima su ih prebacivali bio je veličanstven i iznad svega što bi očekivao: bio je to otok s neboderima visokim poput planina, koji je plutao po zvjezdanom moru što nema ni površine niti dna. Brodić koji ih je prevezio imao je raketni pogon, tako da je Chris, po prvi puta u svom životu, vidio i zvijezde svemira u njihovoj draguljskoj veličanstvenosti, no još je privlačniji bio pogled na ovaj tihi ponos golemog ljudskog grada, odvojenog u mjehuru njegovog spinskog polja, koji se ovako izvana jedva nazirao. U usporedbi s ovim gradom, Scranton je, kada se sad pogledalo iza transportnog brodića, izgledao poput kante za smeće pokraj neke kućerine.

Useljenike je na samom rubu grada dočekaio stasit momak četrdesetih godina, kratko ošišan i u odori zbog koje se Chris naježio; bez obzira gdje to bilo, policajci su bili njegovi prirodni neprijatelji. No ovaj poručnik pogranične policije, koji se predstavio kao Anderson, nije učinio ništa osim što ih je odveo u zasebne boksove koji su služili za informativno saslušavanje. U boksu u kojeg su uveli Chrisa nije bilo nikoga. Posjeli su ga ispred nekakve izbočine, okrenutog prema zvučniku koji je visio na zidu. Iz njega su dolazila pitanja i u njega je odgovarao na ta pitanja. Većina tih pitanja odnosila se na one opće podatke: ime, godine, odakle je rodom, datuma kada se "ukrcao na Scranton" i slično, ali njemu se sviđalo odgovarati, jer nikada ranije nitko nije bio tako zainteresiran za njega da bi mu postavio ta pitanja. Zapravo, na neka od njih nije nikada do sada odgovarao.

Jednako mu je tako bilo zabavno nagađati o identitetu onoga tko ga sve to pita. Chris je bio gotovo posve siguran da je to stroj, i to ne onaj gdje su ljudskim glasom unaprijed snimljene riječi, nego neki stroj u kojem su se od osnovnih glasova, a prema trenutačnoj potrebi, stvarale i rastvarale riječi. Rezultat je zvučao savršeno razgovijetno i nimalo mehanički, već je nosio mnoga obilježja stvarnog ljudskog glasa: na primjer, rečenice su navirale onim prirodnim ritmom i bile su tako modulirane da su se osjetile ne samo naglašene riječi nego i interpunkcije, a ipak, uza sve to, Chris ovo nije mogao pobrkati s ljudskim glasom. Ma kakva razlika bila, on je zamišljao da ta sprava govori isključivo velikim slovima.

Čak i u ovoj eri kojom su već dugo dominirali kompjuteri, Chris nije nikada čuo da bi neki stroj bio dovoljno inteligentan da bi mogao konstruirati ovakav način govorenja, a da i ne spominjemo mogućnost da mu se prepusti sloboda koja bi uključila i vođenje ovog intervjua. A osim toga, nikada ranije nije čuo da bi neki stroj sebe spominjao kao "mi".

- KOLIKO STE ŠKOLOVANJA IMALI PRIJE NO ŠTO SU VAS UNOVAČILI, GOSPODINE DEFORD?

- Gotovo ništa.

- JESTE LI DOBILI KAKVO DODATNO OBRAZOVANJE OTKAD STE SE UKRICALI NA SCRANTON?

- Nešto malo. Bilo je to samo nešto privatne pouke, nešto slično onome što sam dobivao od svog oca.

- SAD JE VEĆ POMALO KASNO ZA POČETAK ŠKOLOVANJA, ALI AKO ŽELITE MOŽEMO VAM TO PRUŽITI...

- Čovječe, kakvo pitanje!

- TO JE PITANJE. UBRZANO SREDNJOŠKOLSKO OBRAZOVANJE MOŽE BITI VRLO NAPORNO. MOGUĆE JE DA, OVISNO O VAŠIM CILJEVIMA, OVDJE NEĆETE IMATI POTREBE ZA NJIM. ŽELITE LI BITI PUTNIK ILI GRAĐANIN?

Ovo je na prvi pogled bilo posve jednostavno pitanje. Ono što je Chris najviše želio bilo je vratiti se kući i biti građaninom ničeg kompliciranijeg od Zajednice Pennsylvanije. Zajedničkog tržišta Zapada, u Konfederaciji Zemlje. Mnoge je loše noći proveo pitajući se kako je njegovoj obitelji bez njega i što su oni mislili o njegovom nestanku, a bio je siguran da će provesti još mnogo takvih noći. Do sada su se oni bez sumnje prilagodili, onoliko koliko su to mogli, činjenici da je otišao, a još je gora gruba činjenica da on sada sjedi u megapolisu znatno većem od milijun stanovnika, a koji sada pluta prazninom svemira, udaljen od Sunca dobrih dvadeset svjetlosnih godina i uputio se tko zna kamo. Ovaj monstruozan i divan leteći grad neće se sada pretvoriti u njegov osobni robotizirani taxi samo zato što bi on rekao da želi ići kući.

I tako je Chris pomislio kako je, kad već nema kamo iz ovog grada, bolje postati njegovim građaninom. Kakvog bi smisla imalo biti putnik kad ionako nema pojma kamo putuje i hoće li se ta vožnja isplatiti kad jednom stigne onamo. S druge strane pak, biti građaninom

zvučalo je kao obećanje izvjesnih privilegija i bilo bi dobro znati kakve bi one mogle biti. A bilo bi dobro i znati imaju li ta dva termina kojima se sada stroj poslužio kakvo posebno tehničko značenje s kojim treba biti oprezan.

- S kim razgovaram? - upitao je.

- S GRADSKIM OCIMA.

Ovaj ga je odgovor gotovo posve zbunilo i jedva se suspregnuo da ne postavi tucet pitanja. Sada je jedino važno bilo to što mu je rečeno da razgovara s nekom odgovornom "osobom"., bez obzira što bi ovo "osoba" moglo značiti kad ima posla sa strojem koji posjeduje osobnost kolektiva.

- Imam li i ja pravo postavljati pitanja?

- DA, UNUTAR IZVJESNIH GRANICA, NO ZA SVRHU OVOG RAZGOVORA BI PREDUGO TRAJALO KADA BISMO IH SADA DEFINIRALI. BUDETE LI NAM POSTAVLJALI PITANJA, MI ĆEMO NA NJIH ODGOVORITI ILI NEĆEMO.

Chris je napeto razmišljao. Ti gradski oci su, bez obzira na ovu napomenu o vremenskom ograničenju, s njim razgovarali bez ikakvih znakova nestrpljivosti. Zatim je upitao:

- Koja je najvažnija razlika između putnika i građanina?

- GRAĐANIN ŽIVI NEODREĐENO DUŽIM ŽIVOTOM.

Ništa što bi mogli odgovoriti osim toga što su rekli nije bilo dalje od onoga što je Chris mogao očekivati. To je bilo tako daleko od svega onoga o čemu je on ikada razmišljao ili čitao da je oprezno upitao: - Kako dugo je *neodređeno*?

- TO JE NEODREĐENO. NAŠ SADAŠNJI GRADONAČELNIK JE ROĐEN 2998. GODINE. NAJDUŽA IKADA ZABILJEŽENA STAROST NEKOG GRAĐANINA JE PETSTO I TRINAEST GODINA, ALI STATISTIČKI JE MOGUĆE PRETPOSTAVITI DA POSTOJI I NEKOLIKO STARIJIH PRIMJERAKA, JER JE PRVI OD LIJEKOVA PROTIV SMRTI OTKRIVEN 2018. GODINE.

Lijekovi protiv smrti! Ovo je sada bilo zaista previše za progutati. Sve što je sada mogao učiniti jest grčevito se uhvatiti tog mikrograma lijeka, pa ako pozivi dugo... jako, jako dugo, mogao bi se jednoga dana vratiti kući, bez obzira kako daleko u međuvremenu odlutao. O svemu ostalom će kasnije temeljito promisliti.

- Želim biti građanin.

- MORAMO VAS OBAVIJESTITI KAKO VAM JE SVE DO VAŠEG OSAMNAESTOG ROĐENDANA DOPUŠTENO DA SE PREDOMISLITE, ALI TADA ODLUKA DA POSTANETE PUTNIK NE MOŽE BITI OPOZVANA OSIM POSEBNOM NAREDBOM GRADONAČELNIKA. - Chris sve dotada nije zapazio uzak prorez kroz koje je sada ispala duguljasta bijela kartica. - OVO JE VAŠA GRADSKA REGISTRACIJA KOJOM VAM JE OMOGUĆENO DOBIVANJE HRANE, ODJEĆE, SMJEŠTAJA I SVEGA OSTALOG ŠTO JE NUŽNO. AKO VAM TA KARTICA BUDE ODBIJENA, ZNAT ĆETE DA ISPORUKA TE ROBE NIJE DOPUŠTENA. OVA KARTICA JE, IZUZMU LI SE NEKE POSEBNE TEHNIKE, NEUNIŠTIVA, ALI VAM SAVJETUJEMO DA JE NE IZGUBITE, JER ĆE PROĆI ČETIRI DO ŠEST SATI PRIJE NEGO ĆEMO VAM JE MOĆI VRATITI. NA NJOJ VAM JE I ODOBRENJE ZA UBRZANO ŠKOLOVANJE. AKO SADA NEMATE NEKIH DODATNIH PITANJA, MOŽETE OTIĆI.

Ubrzano školovanje na koje su ga uputili gradski oci nije se Chrisu u početku činilo nimalo fizički napornim. Dapače, činilo se manje zahtjevnim od cjelodnevnog izležavanja. (No sama ta pomisao bila je za Chrisa utopijska, jer nikada nije bio u prilici od spavanja napraviti karijeru pa nije imao pojma koliko je to iscrpljujuće.)

"Učionica" je bila dugačka i siva prostorija bez namještaja, bez školske ploče i katedre, i jedini namještaj se sastojao od nekoliko nepravilno razmještenih počivaljki. Nije tu bilo ni učitelji, jedine nazočne odrasle osobe zvali su se promatrači, a njihova je dužnost bila, čini se, neka kombinacija vodiča i medicinske sestre, no oni nisu imali nikakve veze sa školskom nastavom u bilo kojem Chrisu poznatom smislu te riječi. Odveli bi vas do vašeg kauča i pomogli vam pričvrstiti na glavu sjajnu metalnu kacigu koja je iznutra imala nešto nalik stotinama sitnih i izuzetno oštih šiljaka koji su kožu na tjemenu dodirivali upravo toliko da te učine nervoznim, ali bez pritiska koji bi probio kožu. Kada je ta sprava, koju su oni zvali toposkop, bila postavljena na način kojim su bili zadovoljni, promatrači su otišli, a prostorija se počela puniti sivim plinom. Taj je plin bio sličan magli, samo je bio suh i pomalo aromatičan, a taj miris je Chrisa podsjećao na miris suhih listova divljeg lovora kojeg je volio štedljivo stavljati u svoje gulaše od zečevine. Ali kako je ova "magla"

bila gusta, kroz nju se nije mogao vidjeti ostatak prostorije sve dok seansa nije završila i dim, uz prigušenu buku ventilatora, bio izvučen iz prostorije.

Zbog toga Chris nikako nije mogao zaključiti je li tijekom seanse spavao ili nije. Tehnika ovakvog podučavanja nazivala se hipnopedija, prema korijenima iz starogrčkog koji u doslovnom prijevodu znače *poučavanje tijekom spavanja*. Naravno da vam je to punilo glavu čudnim glasovima i vizijama koje su silno sličile na snove. Chris je sumnjao kako onaj sivi dim ne blokira samo njegov vid nego i ostala osjetila, jer bi inače čuo i one sporadične popratne zvukove kao što je na primjer kašljanje drugih učenika, kretanje promatrača, šum ventilatora, kao i povremen dubok zvuk gradskih strojeva ili čak i itkucanje vlastitog srca; ali ništa od tih zvukova nije se probilo do njega ili se, ako i jest, on kasnije toga nije sjećao. Pa ipak, krajnji rezultat svega toga gotovo sigurno nije bio pravi san nego jednostavno odvajanje njegovog uma od svih mogućih fizičkih ometanja koja bi se mogla postaviti između njegovog uma i onih vizija i glasova koji su mu u svijest ulazili izravno kroz onu sjajnu kacigu zvanu toposkop.

Bilo je lako razumjeti zašto se nije moglo tolerirati nikakvo ometanje. Bujica činjenica koja je, preko onih šiljaka kacige dolazila od memorijskih stanica gradskih otaca, bila je silovita i nemilosrdna. Chris je u više navrata vidio bivše stanovnike Scrantona i svi su oni bili stariji od njega, a nakon seanse su u pratnji promatrača napuštali učionicu i činilo se kako su u stanju koje je podsjećalo na epileptični napad zvan "petit mal".. i takvima nikad poslije nije bilo dopušteno vratiti se na svoje ležaljke. Chris je seanse napuštao u nekom čudnom stanju teturanja, s nekom blijedom nezainteresiranošću koja je iz dana u dan sve više jačala, usprkos konzumiranju nekog pića koje su im davali nakon seanse kao uobičajen protuotrov djelovanju sivog plina.

Imao je osjećaj slabosti kojeg, čini se, nije mogao odagnati nikakvom količinom sna.

A i to piće koje su im davali imalo je smiješan okus, a i tjeralo ga je na kihanje. Jednog je dana izbjegao uzimanje tog pića. Sljedećeg dana, memorijske stanice su isporučile dvostruku dozu projekcija Riemannove geometrije, a kad se probudio osjetio je da ga četiri

promatrača drže čvrsto pritisnutog na ležaljku tijekom posljednjih trzaja klasičnog Jacksonianovog napadaja.

To je bila točka u kojoj se njegov proces obrazovanja gotovo obustavio. Srećom, bio je dovoljno razuman pa je priznao da nije popio piće koje je trebalo potrti jučerašnje djelovanje plina. Pismeni tragovi električne aktivnosti njegovog mozga, koje je toposkop snimio, i dalje su pokazivali da je dobrom stanju. Bilo mu je dopušteno vratiti se u prostoriju, no nakon toga kod Chrisa više nije bilo dvojbe oko toga kako psihički rad može biti teži nego rad lopatom.

Oni glasovi i vizije su se nastavili zlokobno rojiti u njegovoj bolnoj glavi.

Gledajući unatrag, Chris je shvatio da je najmanje problema imao s predmetom u kojem je učio povijest gradova u letu i to zbog dijela koji se odnosio na rane godine tih Oki gradova, a posebno zbog toga jer mu je bilo poznato ono što se dogodilo na Zemlji prije no što je prvi grad napustio tlo. Ipak, sada je po prvi puta slušao o tome sa stanovišta onih koji su bili otišli, a tu su bili ispušteni veliki dijelovi onoga što bi se Zemljaninu činilo važnim, a umjesto toga učilo se o mnogim događajima za koje Chris nije nikada čuo, ali koji su očito bili bitni za razumijevanje toga kako su gradovi otišli u svemir i kako su tamo napredovali. To se možda i moglo očekivati, nešto poput promatranja proteklog života Zemlje kroz obrnuto okrenut teleskop.

I tako su banke sjećanja pripovijedale tu priču, bez slika, zvukova i podražavanja ostalih osjetila, a ipak su bile tako žive kao da su odjednom postale dijelom Chrisovog neposrednog iskustva. Išlo je ovako:

"Istraživanje Sunčevog sustava bilo je u početku u nadležnosti vojske, jer je samo ona mogla zahtijevati goleme sume novca potrebnog za svemirska putovanja koja su tada bila na raketni pogon, koji nije drugo do propulzija izravno ovisna o količini izbačene energije kroz raketne sapnice. Najveće postignuće u toj fazi bila je izgradnja istraživačke i promatračke postaje na Proserpini II, drugom po redu satelitu tog najudaljenijeg planeta Sunčevog sustava. Gradnja Proserpine II bila je započeta 2026.g., no još uvijek nije bila dovršena nakon što je, dvadeset i osam godina kasnije, privremeno napuštena.

Razlozi napuštanja postaje Proserpina i svih ostalih kolonija Sunčevog sustava mogli bi se pronaći u smjeru kojeg je tada zauzela politika na Zemlji. Pod bespoštudnim konkurentskim pritiskom SSSR-a i s njim združenih država, zemlje Zapada su se usmjerile na podupiranje ratne ekonomije pod čijim su pak pritiskom konstantno erodirale sve tradicionalne liberalne institucije. Realno gledano, sredinom dvadeset i prvog stoljeća više se nije mogla vidjeti nikakva razlika između te dvije rivalske kulture, premda su se njihove vanjske forme vladanja nastavile nazivati različitim imenima. I jedna i druga postale su policijske države u kojima je građanin pojedinac izgubio svako pravo na pravnu zaštitu, a i obje su imale strogo kontrolirane ekonomije. Na Zapadu je službeni termin za takav oblik javne politike bio "antikomunizam" a na Istoku se to zvalo "antifašizam" i na oba ta termina su mase vrlo emotivno reagirale. Činjenica je da niti jedna od konkurentskih strana nije u ekonomskom smislu bila ni fašistička niti komunistička, niti su fašizam i komunizam ikada u pisanoj povijesti Zemlje bili iskušani kao gospodarski sustavi.

Tijekom tog razdoblja, dva su zapadnjačka istraživačka projekta, pod vodstvom aljaskog senatora Blissa Wagonera, došla do temeljnih otkrića na kojima se kasnije izgradila druga faza svemirskih letova. Prvo od njih bilo je otkriće generatora gravitronske polarnosti, sada poznat kao spinsko polje, koji je gotovo odmah postao pogon za interstelarne letove. Drugi izum bio je askomicin, prvi od lijekova koji odgađaju smrt. Prva interstelarna ekspedicija krenula je 2031. godine s Jupiterovog satelitskog sustava, a sve je teklo po Wagonerovim uputama, iako je on zbog umiješanosti u taj "izdajnički" događaj bio uhićen i smaknut. Premda nema nikakvih zapisa o sudbini te ekspedicije sigurno je da je uspjela, jer je slijedeća ekspedicija, upućena nakon više od tristo i pedeset godina, naišla u lokalnoj skupini zvijezda na planete nastanjene ljudskim bićima koji su govorili prepoznatljivim jezicima Zemljana.

U to vrijeme učinjen je pokušaj da se suparništvo ona dva suprotstavljena politička bloka premosti jednim osobnim savezom kojeg su sklopili lideri obje strana: MacHinery, predsjednik Zapadnog zajedničkog tržišta i Erdsenov, premijer SSSR-a. To se dogodilo 2032. godine i uslijedilo je razdoblje takozvanog hladnog

mira koji nije bio poticajan za svemirske letove. Godine 2037. ubijen je MacHinery, a Erdsenov je sebe proglasio premijerom i predsjednikom Ujedinjene Zemlje. No i Erdsenov je bio ubijen 2042.g. Tijekom te iste godine je jedna podzemna skupina sa Zapada, koji su sebe nazivali Hamiltonci, uspjela pobjeći iz Sunčevog sustava koristeći se velikim brojem malenih letjelica na pogon spinskim poljem čiju izgradnju su financirali tajno prikupljenom fondovima, koji su navodno trebali poslužiti dizanju nove američke revolucije, i tako su za sobom ostavili golemu većinu svojih sljedbenika. Nikada nije pronađen ni jedan preživjeli iz tog egzodusa Hamiltonaca. Ipak, oni su uspjeli pobjeći Teroru, programu svjetskih razmjera kojeg je uvela vlada Ujedinjene Zemlje uvela po prvi puta.

Jedan od prvih akata te vlade, koju sada zovu Birokratska država, donesen je 2049.g., a odnosio se na ukidanje svemirskih letova i svih znanosti koje su s time povezane. One već postojeće kolonije na planetima i satelitima Sunčevog sustava nisu evakuirane nego su jednostavno ostavljene, odsječene i napuštene. Konsolidacija te Države je brzo napredovala i povjesničari se uglavnom slažu oko toga da bi se pad Zapada trebao datirati negdje najkasnije do 2115. godine. Uslijedio je period ugnjetavanja kojem na Zemlji nije dotad bilo ravnog, čak ni u onim najgorim desetljećima starog Rimskog carstva.

U međuvremenu su interstelarni izbjeglice naselili nove planete, skačući od zvijezde do zvijezde. Jedna od takvih ekspedicija je 2289.g. ostvarila svoj prvi kontakt s onim što se ustanovilo da je planet koji pripada Veginoj tiraniji, jednoj interstelarnoj kulturi koja je, kako to sada znamo, vladala već osam do deset tisuća godina većinom toga kvadranta Galaktike i još uvijek se širi. Pripadnici te kulture su brzo u tim neorganiziranim i loše opremljenim kolonistima vidjeli potencijalne suparnike pa su usklađenom akcijom pokušali uništiti kolonije. Ipak, udaljenosti su bile tako velike da do prvog sukoba u tom ratu s Vegancima, bitke kod Altaira, nije došlo sve do 2310. godine. Snage kolonista sa Zemlje su bile pobijeđene i raspršene, ali ne prije no što su nanijele dovoljno štete protivniku, tako da su pripadnici Vegine civilizacije odgodili svoje planove za razaranje koloniziranih planeta, a kasnije se pokazalo da su ti planovi ne samo bili odgođeni nego su i zauvijek propali.

Posve neovisno o ranijem otkriću, na Zemlji je ponovo otkriveno spinsko polje i Tvornica broj osam trusta Thorium je to iskoristila pa se, zajedno sa svim svojim postrojenjima, podigla s da i napustila Zemlju, pretvorivši se tako u samodostatni svemirski brod. Njihov primjer slijedile su i druge tvornice, a uskoro i cijeli gradovi. Mnoge od njih je na odlazak podjednako potakla stalna depresija koja se nadvila nad Zemlju, kao i dugotrajna politička represija Birokratske države. Ti odbjegli gradovi su među najbližim zvijezdama ubrzo pronašli one od ranije koloniste sa Zemlje kojima su pružili itekako potrebnu industrijsku snagu i s kojima su udružili snage u borbi protiv Vege. Krajnji rezultat toga bio je pobjedonosan koliko i sramotan. Godine 2394. jedan od odbjeglih gradova, Gravitogorsk-Mars, a koji sada sebe naziva Glavni Interstelarni Trgovci, poharao je novu koloniju Zemljana na Toru V. i taj divljački akt donio im je nadimak "Bijesni psi" no to je postupno preraslo u način postupanja s planetima koji su pripadali civilizaciji Vege. Brojni naoružani gradovi (uključujući tu i IMT, čiji je zadatak bio uništavanje brojnih orbitalnih tvrđava oko planeta) su 2413. godine opkolili glavni grad Tiranije, Vegu II., a u toj opsadi je sudjelovala i Treća kolonijalna flota, pod zapovjedništvom admirala Aloisa Hrunte, koji je trebao provesti okupaciju Vege II. u slučaju da se planet preda. Umjesto toga, Hrunta je potpuno spalio planet i potom poveo Treću flotu u dio svemira koji još nije bio prikazan na kartama, s namjerom da tamo osnuje vlastito međuzvezdano carstvo. Godine 2451. Sud kolonista mu je sudio *in absentia* i proglasio ga krivim za zločine i pokušaj genocida, a pokušaj da ga se privede pravdi kulminirao je 2464. godine u bitci kod BD 40° 4048' koja je bila krvava no s posve neodlučenim ishodom za obje strane. Te iste godine Alois Hrunta je sebe proglasio Imperatorom svemira.

Onaj egzodus industrijskih snaga sa Zemlje postao je toliki da Birokratska država više nije imala proizvodnu bazu na koju bi se mogla osloniti i opće je prihvaćeno mišljenje da je stoga 2522 godine propala. Iste godine započeo je razdoblje policijskog interregnuma, oblika ograničene vlasti koja je svoju moć temeljila na labavoj konfederaciji koja se djelomice temeljila na drevnim Ujedinjenim narodima, ali bez dovoljne populacijske i industrijske potpore da bi mogli upravljati značajnijim gospodarstvom. Ipak, shvaćajući kako

jedina nada za ekonomski oporavak Zemlje leži u kolonistima svemira i u tim slobodnim gradovima, konfederacija je proglasila amnestiju za sve one u svemiru i istovremeno otpočela s ograničenim, ali sustavnim nadzorom onih nomadskih gradava koji su otpočeli s pljačkanjem kolonija na planetima ili su pljačkali jedni druge.

Konfederacija je još uvijek jedina operativna vlada u tom dijelu Galaktike. Nakon trovanja Aloisa Hrunta 3089. godine uslijedila je ubrzana balkanizacija njegovog carstva koji ni u njegovim najboljim danima krasila kohezija, pa usprkos sadašnjem postojanju samoproglašenog cara svemira, Arpada Hrunte, čini se da njegovo carstvo nije ni od kakvog značaja. Sada mir i zakon u tom dijelu svemira zapravo osigurava policija Zemlje, a njezinu ekonomiju potpomažu leteći gradovi. Oba ta sustava djeluju nasumice i neučinkovito i često djeluju sa suprotnim ciljevima.

Nije moguće predvidjeti kada će se pojaviti bolje metode ni kakve će one biti."

E jesi tupav!

Dok su memorijske stanice brbljale i prizivale snove, taj golemi grad je letio između zvijezda i sada se, nakon Scrantonovog krstarenja unutar lokalne skupine, ovo činilo kao let vrtoglavom brzinom. Dvadeset i četiri sata dnevno ulice su vrvjele mnoštvom ljudi koji su žurili obavljajući svoje nezamislive poslove, a tome treba dodati i stalno prelijetanje robotiziranih taxija i udaljenu tutnjavu vlakova podzemne željeznice koji su vrludali tunelima probušenim u granitno kobilici ispod grada. Sve te aktivnosti činile su se svrhovitima, pa čak i radosnim, no jednako tako i krajnje zbunjujućim.

Chrisu je njegovo školovanje ostavljalo vrlo malo vremena za istraživanje svega toga. Nije se cjelokupno njegovo obrazovanje svodilo samo na strojarstvo i ono što je s time povezano, a niti je, kako je to sada polako shvaćao, itko nešto zaista *učio* pomoću hipnopedije. Učenje strojarstva je u najboljem slučaju omogućavalo učeniku akumuliranje pukih činjenica; ono nije pokazivalo kako će ih povezati, a o korisnoj primjeni da se i ne govori. Da bi se vježbala ne samo memorija nego i inteligencija bio je potreban nastavnik, čovjek koji će učenike voditi kroz nastavu. Tako je Chrisu bila dodijeljena zdepasta i srdita sjedokosa žena koja se zvala dr. Helena Braziller, a bila je daleko najbolji učitelj na kojeg je Chris bio naišao u svojem životu... i daleko najstroža u davanju zadataka. Dok su ga gradski oci posve iznurili trpanjem činjenica u njegovu memoriju, dr. Braziller prisiljavala ga je stvarno *raditi*.

- Osnovna jednačba Blackett-Diracovog poučka glasi:

$$P = \frac{BG^{1/2}U}{2C}$$

gdje je P magnetski moment, U kutni moment, C i G su konstante poznatih vrijednosti, a B je faktor od otprilike 0.25. Kvadriranjem dobijemo prikladniji oblik:

$$G = \left(\frac{2PC}{2C} \right)^2$$

Što je uobičajeni pojednostavljeni raniji oblik jednadžbe spinskog polja, zvane Lockova derivacija. Dirac i Lock su pretpostavili da bi ta jednadžba vrijedila za velike mase, poput Sunca i divovskih plinovitih planeta. Pokaži na ploči uporabom dimenzione analize zašto je ova pretpostavka pogrešna.

Što se Chrisa ticalo, do odgovora se moglo doći i mnogo jednostavnije. Dr. Braziller mu je mogla samo reći da je taj odnos između gravitacije i rotacije primjenjiv samo na elektrone i ostale submikroskopske čestice, dok u makrosvijetu nestaje za sve praktične svrhe, no to nije bilo u njezinom stilu. Da mu je to tako rekla, to bi u njegov um ušlo kao i sve druge činjenice, na primjer kao i one činjenice kojim su mu memorijske stanice gradskih otaca stalno punile uši i oči pa on to, po njezinom prosuđivanju, ne bi razumio. Od njega je tražila ne samo da ponovi izvorna obrazloženja Blacketta, Diraca i Lockeja, nego da i sam uvidi, bez da ona to od njega traži, gdje su oni zastranili i zašto se prirodnim zakonom koji je predložen još u plinom osvjetljenoj i gotovo pretpovijesnoj 1891. godini, a 1940. bio precizno formuliran kao Landeov faktor, nije moglo sa Zemlje podići ni zrnce pijeska sve do 2019.

- Ali doktorice Braziller, zašto nije dovoljno samo znati da su pogriješili? Sada to znamo. Čemu ponavljati sve to?

- Jer je to sve ono prema čemu su svi ti veliki ljudi stremili: tome da ti sada to možeš učiniti ispravno, onako kako treba. Sve do tamo negdje trinaestog stoljeća nitko na svijetu, osim nekolicine predanih učenih ljudi, nije znao dijeliti velike brojeve i pritom prikazati sve faze tog postupka, a tada je Fibonacci na Zapadu uveo arapske brojke. Sada svaki idiot može učiniti ono za što je u to vrijeme bio potreban veliki um. Bi li se ti sada žalio i rekao da je Fibonacci pronašao bolji način dijeljenja pa ti sada ne moraš naučiti zašto je to bolje? Ili, samo zato što veliki izumitelj poput Lockeja nije shvaćao dimenzionu analizu, misliš kako si možeš nakon svih tih godina dopustiti biti jednako tako neuk? Oni su utrošili život radeće zato bi tebi bile jednostavnije one stvari koje su njima bile enormno teške i sve dok

ne budeš shvatio te njihove teškoće nećeš moći shvatiti ni pojednostavnjenja. Vрати se na ploču i pokušaj ponovo.

Ovakvo učenje u razredu, "uživo" imalo je i svojih prednosti. Jedna od njih bio je i Piggy (prasac) Kingston-Throop. Piggyju je pravo ime bilo George, ali nikad ga nitko nije tako zvao, čak ni dr. Braziller. On baš i nije bio bogzna kakav drug i prijatelj, ali bio je jedini član tog malenog razreda koji je bio star koliko i Chris, a svi drugi su bili mnogo mladi. Iz toga je Chris izveo zaključak da Piggy uopće nije učenik i kasnije se to pokazalo točnim.

Činilo se da je Piggyju drago što je naišao na nekoga tko je u školovanju zaostao kao i on, bez obzira zašto, i tko zna još manje o mnogim stvarima koje su njemu bile posve obične. A i bilo je mnogo toga što ga je činilo posve ugodnim momkom; bio je plavokos, punašan i prijazan, duhovit i sklon tome da ga ne impresionira gotovo ništa od onoga što se drugi smatrali važnim. U ovom posljednjem je bio dobar oslonac Chrisu koji je, u svojem neznanju i nepoznavanju situacije bio silno revnostaan i u stvarima koje su se kasnije pokazale posve trivijalne.

Chris baš i nije uvijek dopuštao da donošenje vrijednosnih sudova uvijek ide u Piggyjevu korist. Oko toga su se svađali gotovo od samog početka. Prvi od tih sukoba, koji se kasnije pokazao kao model za druge, bio je oko lijekova kojima se odgađalo vrijeme smrti.

- Ti ćeš biti građanin, zar ne, Piggy?

- Oh da, jedva to čekam.

- Kad bih barem i ja bio tako siguran. Moj je problem u tome da čak ne znam ni što bih htio raditi... a još manje znam u čemu sam dobar.

Piggy se okrenuo i sada je zurio u njega. Na putu iz škole zastali su na Tudor Tower Place mostu koji je vodio preko 42. ulice. Nekada davno je pogled odavde, preko First Avenue do East Rivera bio blokiran zgradom UN-a, no ona je u vrijeme Terora bila demolirana i osim trga nije bilo nikakve oznake tamo gdje je nekada stajala; dalje od toga prostirao se samo zvjezdani svemir.

- Što misliš pod tim *raditi*? - upita ga Piggy. - Oh, možda ćeš imati malih problema zbog toga što nisi ovdje rođen. Ali to se može nekako riješiti. Nemoj vjerovati sve što ti kažu.

Kao i mnoge stvari koje je Piggy govorio, barem 80 posto toga što je rekao nije Chrisu ništa značilo. Braneći se, odgovorio je: - Sve to ti

znaš bolje od mene. Ali zakon posve jasno izriče da čovjek mora u nečemu biti vješt da bi mu se dopustilo postati građaninom i započeti s uzimanjem tih lijekova. Pa da vidimo... trebala bi postojati tri načina na koje se može tome pristupiti i trebao bih ih znati, jer su mi ih prije samo nekoliko dana utuvili u glavu.

Uzeo si je trenutak vremena kako bi se usredotočio. Bio je otkrio koristan trik za izvlačenje podataka koje su mu memorijske stanice gradskih otaca sipale u glavu: ako napola zatvori oči i zamisli sivi plin, za trenutak će početi osjećati, barem retrospektivno, onakvu pospanost u kakvoj je primao informacije i one će mu se opet vratiti praktički istim riječima kao i onda kada ih je učio. I ovoga puta je bilo tako i gotovo istog trenutka čuo je svoj glas kako govori, onako monotono intoniran kao i kod gradskih otaca:

- Za stjecanje prava građanstva postoje tri osnovne kvalifikacije. To su: 1) Pokazivanje nekog očiglednog i korisnog talenta, kao što je na primjer programiranje računala, obavljanje administrativnih poslova ili kakva druga spomena vrijedna nadarenost, pa se tako neće morati ovisiti o slučaju da se takav netko tek rodi; 2) pokazivanje sklonosti prema bilo kojem intelektualnom području, uključujući tu i znanstvena istraživanja, umjetnost i filozofiju, jer je na tim poljima jedan ljudski vijek rijetko kada dovoljan da bi se njima majstorski ovladalo, a kamoli to dobro iskoristilo. I kao 3) polaganjem testova za pravo građanstva koji su sročeni tako da otkriju rezerve i potencijale kod kasnije sazrelih osamnaestogodišnjaka čiji dotad zabilježeni rezultati nisu bili impresivni. S koje god strane to pogledaš, ne zvuči kao nešto što je lako ispuniti.

- To je samo ono što gradski oci govore - prezrivo reče Piggy. - Što oni o tome znaju? Oni su samo hrpa strojeva i ne znaju ništa o ljudima. Ta pravila čak nisu ni razumna.

- Zvuče razumno - prigovorio je Chris. - Jasno je da se lijekovi protiv starenja ne mogu dijeliti svima, jer ih, koliko sam čuo, ima još manje nego germanija. Na Scrantonu, veliki šef ne bi dopustio da se uopće spominju u javnosti. A to znači da mora postojati *nekakav* način kojim će se odlučiti tko ih može dobiti, a tko ne.

- Zašto?

- Zašto? Pa, za početak, zato što je grad poput nekog otoka... otok usred najvećeg oceana koji možeš zamisliti. Nitko ne može na njega

doći niti s njega otići, osim ponekad po nekoliko ljudi. Ako bi svi dobivali taj lijek i ako bi vječno živjeli, grad bi uskoro bio toliko napučen da bi jedni drugima gazili po nogama.

- Ma daj, prestani. Osvrni se malo oko sebe. Gazimo li *mi* jedni drugima po nogama?

- Ne, ali to je zbog ograničenog davanja toga lijeka, a i zato što nije svakome dopušteno imati djecu. Kad smo već kod toga, pogledaj sebe, Piggy. I tvoj otac i tvoja mati su uvažene osobe u ovom gradu, ali ti si im jedino dijete, dapače, jedino koje im je bilo dopušteno imati tijekom stotinu i pedeset godina.

- Nemoj njih miješati u to - zarežao je Piggy. - Reći ću ti samo to da oni nisu pametno odigrali karte. No to se tebe ne tiče.

- U redu. Onda uzmi mene. Ako se do svoje osamnaeste godine ne pokažem dobrim u nečemu... a nemam pojma što bi to moglo biti... ja neću postati građaninom i neću dobivati taj lijek. Ili ako čak i postanem građaninom, recimo ako položim one testove, još ću uvijek morati pokazati da sam koristan prije negoli mi bude dopušteno da imam barem jedno dijete. To jednostavno mora tako biti, želimo li održati stabilan broj stanovnika; to je jednostavna ekonomika, a to je pak tema za koju mislim da o njoj ponešto znam.

Piggy je zamišljeno pljunuo preko grade mosta, no bilo je teško reći je li time izrazio i svoje mišljenje, a ako i jest, odnosi li se ono samo na tu opasku o ekonomici ili na cijelu diskusiju.

- Dobro, u redu - rekao je - pretpostavimo da ćeš dobivati lijek i da će ti dopustiti da imaš dijete. Zašto taj lijek ne bi davali i tom djetetu?

- A zašto bi mu je davali, osim ako se ne kvalificira?

- E *jesi* tupav! Pa zar ne vidiš kako ti testovi tome i služe? Oni su izlaz, otvor za bijeg, za izmicanje i to je sve. Ako ne upadneš drukčije, upast ćeš pomoću njih. Barem bi trebalo tako biti, ako imaš ikakvih veza. Ako si nitko i ništa, onda će gradski oci možda okrenuti te testove protiv tebe... što je prilično vjerojatno. Ali ako si netko, onda testovi neće biti previše teški. A ako budu, moj ih tata može brzo srediti... on ih programira. No u svakom slučaju nema potrebe učiti za te testove, oni su očigledno prijevara.

Chris je bio potresen, no uporno je nastavio. - Ali oni uopće nisu zamišljeni kao testovi te vrste. Želim reći da oni ne bi trebali pokazivati jesi li dobar u dimenzionoj analizi ili u povijesti ili nekom

drugom predmetu. Oni bi trebali pokazati nadarenost s kojom si rođen, a ne nešto što je stečeno školovanjem ili vježbom.

- Spinsko fućkanje! Test za koji ne možeš učiti je test koji ne možeš položiti, osim ako je lažiran... inače to nema nikakvog smisla. Slušaj, Riđi, ako ti se već toliko sviđa ideja da svatko tko dobiva lijek mora biti silno pametan, što je sa skrbnikom kojemu su te dali na brigu? On nema vlastite djece i samo je obični policajac... a ipak je star gotovo koliko i gradonačelnik!

Sve do ovog trenutka Chris je imao nekakav nejasan osjećaj da se u ovoj raspravi dobro drži, no ovo je bilo kao da je dobio udarac u lice.

Kada je shvatio da ga njegova identifikacijska kartica dodjeljuje nekoj obitelji, Chris se najprije prestrašio, a bio je posve užasnut kada se pokazalo da broj kojemu je dodijeljen pripada policijskom naredniku Andersonu. Njegovih prvih nekoliko tjedana u stanu Andersenovih... to je u gradskom području koji se nekada zvao Chelsea... bilo je ispunjeno Chrisovom sumnjičavošću koju je, onako neiskusno, slabo prikrivao krutim pristojnim ponašanjem.

Ipak, uskoro je postalo posve nemoguće nastaviti vjerovati da je narednik pograničnih snaga nekakvo čudovište, a njegova žena Carla bila je tako topla i draga osoba kakvu Chris još nikada nije susreo. Nisu imali djece, a Chrisa ne bi srdačnije dočekali ni da je bio njihov vlastiti sin. Štoviše, kako su to gradski oci očito i predvidjeli, Anderson je bio idealan staratelj novopridošlog mladog putnika, jer je bilo malo ljudi, uključujući tu i gradonačelnika, koji su ovaj grad poznavali bolje od Andersona.

Anderson je zapravo bio znatno više od običnog policajca, jer su policijske snage bile ujedno i obrambene snage grada, ako bi se ikada ukazala potreba za takvim snagama. Tehnički gledano, bilo je mnogo ljudi koji su bili nadređeni tom pograničnom naredniku, ali Anderson i njegov partner, jedan tamnoput šutljiv momak imenom Dulany, predvodili su odabrane postrojbe i bili gotovo neovisni u odnosu na ostatak policijskih snaga, a bili su odgovorni izravno gradonačelniku Amalfiju.

To je bila činjenica koja je otvorila prvu liniju prijateljskog komuniciranja između Chrisa i njegovog staratelja. Chris nije nikada čak ni vidio Amalfija. Iako su svi u gradu govorili o tom svom

gradonačelniku kao da ga osobno poznaju, ovdje je napokon bio netko tko ga je zaista poznao i viđao ga nekoliko puta tjedno. Chris nije mogao obuzdati svoju radoznalost.

- Znaš, Chris, to ljudi samo tako govore. Zapravo rijetko tko često vidi Amalfija, jer je gradonačelnik ima previše posla. Ali on je ovdje već dugo na vlasti i dobro obavlja svoj posao. Ljudi ga doživljavaju kao svojeg osobnog prijatelja zato što mu vjeruju.

- Ali kakav je on?

- On je kompliciran... ali zapravo je većina ljudi komplicirana. Mislim da je riječ koja bi ga opisala bila proračunat. On između događaja vidi veze koje nitko drugi ne vidi. On procjenjuje situaciju kao čovjek koji gledajući kaput traži onu nit čijim povlačenjem bi se sve rasparalo. On mora... previše je opterećen stvarima gdje se mora ići polako, korak po korak. Osobno mislim da se on ubija ovako pretjeranim radom.

Do ove se točke Chris vratio nakon one rasprave s Piggyjem koja ga je uzrujala. - Narednice neki dan ste mi rekli kako se gradonačelnik ubija previše radeći. Ali meni su gradski oci rekli da je on star nekoliko stoljeća. Uzimajući one lijekove, trebao bi živjeti vječno, zar ne?

- Ma niti govora! - rekao je Anderson, naglašavajući te riječi. - Nitko ne može živjeti vječno. Na primjer, prije ili kasnije može se dogoditi neka nesreća. A točnije rečeno, ni ti lijekovi nisu zapravo lijek protiv smrti kao takve. Znaš li kako oni djeluju?

- Ne, priznao je Chris. O tome još nismo učili u školi.

- E, pa banka podataka bi vam mogla dati detalje... ja sam vjerojatno već zaboravio većinu toga. Uglavnom se radi o tome da postoji nekoliko tih preparata i svaki od njih ima drukčiju svrhu. Glavni među njima, askomicin, stimulira u tijelu neku vrst tkiva zvanu retikuloendotelni sustav... dio toga su bijela krvna zrnca... kako bi ti pružili ono što zovemo 'opći imunitet! To znači da tijekom sljedećih sedamdesetak godina ne možeš dobiti nikakvu zaraznu bolest. Pri kraju tog perioda dobiješ sljedeću injekciju i tako dalje. Ta stvar nije antibiotik, kako bi se to moglo zaključiti iz imena, nego jedna frakcija endotoksina... vrlo složen organski šećer zvan manoza, a ime je dobio zbog činjenice da se proizvodi fermentacijom, kao i antibiotici.

- Drugi je TATP, triacetiltriparanol. On sprečava da se u tijelu sintetizira masna tvar zvana kolesterol koja se inače sakuplja na arterijama i uzrokuje udar, kap, visoki krvni tlak i tako dalje. Ovaj se lijek treba uzimati svakodnevno, jer i tijelo svakodnevno nastoji proizvesti kolesterol.

- Ali ako ga tijelo proizvodi, zar to ne znači da je i to za nešto dobro? - neodlučno je upitao Chris.

- Kolesterol? Naravno da je koristan. On je apsolutno nužan za razvoj fetusa pa zato žene za vrijeme trudnoće trebaju odložiti uzimanje TATP-a. Ali muškarcima on nije ni od kakve koristi pa su muškarci daleko podložniji bolestima kardiovaskularnog sustava.

- Sada su u uporabi još dva preparata protiv starenja, no oni su manje važni. Jedan od njih, na primjer, blokira stvaranje hormona spavanja koji je isto tako nužan u trudnoći, ali je inače prava gnjavaža. Izvorno je pronađen u krvi preživača kao što su krave, čiji je probavni, urinarni i reproduksijski trakt s pripadajućim organima toliko deformiran da bi umrle ako bi legle.

- Zar želiš reći kako ti *nikada ne spavaš*?

- Nemam ja vremena za to - ozbiljnim mu glasom odgovori Anderson. - Srećom, nemam više ni potrebu za snom. Ali askomicin i TATP u sprezi sprečavaju dva glavna uzroka smrti: srčana oboljenja i infekcije.

- Ako samo to dvoje spriječiš, produžio si prosječni životni vijek za barem dvjesto godina. Ali, Chrise, smrt je još uvijek neizbježna. Ako se i ne dogodi neka nesreća, onda to može biti rak za kojeg još uvijek nemamo lijeka... oh, dakako, askomicin napada tumore tako učinkovito da ljudi više ne umiru od raka, a taj lijek čak nudi i veliku zaštitu pri izlaganju jakoj radijaciji, no rak još uvijek može učiniti život tako bolnim, da je smrt jedini humani izlaz. Čovjek može umrijeti i od gladovanja ili ako ne može dobiti lijekove protiv starenja. Ili može poginuti od metka... ili ako iscrpljujuće radi. Sigurno je da mi u gradovima dugo živimo, *ali nešto kao besmrtnost ne postoji*. To ti je jednako tako mit kao i jednorog. Čak ni svemir neće do vijeka trajati.

Sada se napokon ukazala prigoda kojoj se Chris nadao, mada je jedva znao kako bi je iskoristio.

- Jesu... je li davanje lijekova ikada bilo stopirano... kad je čovjek već postao građanin?

- Namjerno? Nikada nisam čuo za takvo što - odgovorio je Anderson, namrštvivši se. - Ne u našem gradu. Ako gradski oci požele da neki čovjek umre, oni ga ubiju. Zašto bi ga pustili da tu bude još kakvih sedamdesetak godina? To bi bilo silno okrutno. Što bi moglo biti razlogom za takav postupak?

- Pa, nema tih testova koji su posve pouzdani. Mislim... pretpostavimo da čovjek dobije pravo građanstva, a onda se otkrije da on nije... uh... tako veliki genij kao što su to oni mislili?

Pogranični narednik je s pažnjom gledao Chrisa i nastupila je duga tišina tijekom koje je Chris posve jasno mogao čuti kako mu u sljepoočnicama pulsira krv. Napokon je Anderson polako rekao:

- Shvaćam. Čini mi se da ti je netko napunio uši spinskim fućkanjem pa si se prestrašio. Pa što misliš, Chrise, kad bi samo geniji dobivali građanstvo koliko dugo bi ovaj grad mogao trajati? Učas bismo ostali bez stanovnika. To uopće ne ide tako. Jedini razlog za lijekove je želja da se sačuvaju vještine... pritom uopće nije važno o kojim vještinama je riječ. Jedino je važno hoće li ili neće biti logično zadržati jednog čovjeka umjesto da se svakih četiri ili pet desetljeća obučava novog.

- Evo, Chris, uzmi na primjer mene. Ja nisam nikakav genij, ja sam samo šef policajcima. Ali dobar sam u svom poslu, dovoljno dobar da gradski oci nisu vidjeli nikakvog razloga za obučavanje i uvježbavanje nekog drugog iz sljedeće generacije; zadržali su ovoga, to jest mene, a ja sam svejedno samo policajac. Zašto ne? Meni to odgovara, volim raditi, a kada Amalfiju ustreba vođa policajaca on pozove mene ili Dulanyja, a ne bilo kojeg drugog časnika, jer nitko nema toliko godina iskustva u tom poslu kao što imamo nas dvojica. Kad gradonačelniku treba pogranični narednik, on pozove mene, a kad mu zatreba odred za iskrčavanje tada poziva Dulanyja, a ako mu zatreba neki poseban genij, on pozove nekog genija. U ovom gradu ima po primjerak od svega... to je dijelom zato što je grad tako velik... i tako dugo dok takav sustav funkcionira nema potrebe za drugim primjerkom. Odnosno ne treba ih više nego X, a X je onoliko koliko ih je potrebno.

Chris se osmjehnuo. - Čini mi se da dobro pamtiš detalje.

- Pamtim ja sve, odnosno sve što su mi dali - odgovorio je Anderson. - Kad ti gradski oci nešto utuče u glavu, onda se teško

toga riješiti.

Dok je to govorio, u stanu se začuo čist zvuk flaute. Pogranični narednik je podigao glavu i osmjehnuo se.

- Sada ćemo imati jednu demonstraciju - rekao je, vidno zadovoljan. Dodirnuo je dugme na osloncu za ruke na svojoj fotelji.

- Andersone? - rekao je neki dubok glas. Chris je odmah pomislio kako bi tata medvjeda iz drevne bajke o Zlatokosoj mogao imati upravo takav glas.

- Da, gospodine, ovdje sam.

- Čini se da ćemo sklopiti ugovor. Meni i gradskim očima se čini da je dobar i upravo se spremam potpisati ga. Bit će najbolje da dođeš ovamo i upoznaš se s uvjetima, za svaki slučaj. Ovaj će biti težak, Joel.

- Evo me odmah - Anderson je dotakao ono dugme, a osmijeh mu je postao još širi i više dječaćki nego ikada.

- Gradonačelnik - lanuo je Chris. -Je.

- Ali na što je on to mislio?

- Da ima neki posao za nas. Ako se nešto ne zakomplicira, trebali bismo za nekoliko dana sletjeti.

Planet zvan Raj

Iz zraka se nije moglo vidjeti ništa na površini Raja. Kako se grad oprezno spuštao, tako je spinsko polje postalo vidljivo kao mješur načinjen od crnih oblaka koji su se brzo kretali, s ponekom zasljepljujuće plavozelenom rupom ili tek tragom svjetlosti, a stalno su ga ispirale susnježica i kiša. Na nižim visinama susnježica je nestala, a kiša se pojačala.

Nakon tolikih mjeseci tijekom kojih su gledali samo zvjezdano nebo i poneko sunce u prolazu, ovo je zgusnuto sivilo bilo je deprimirajuće, čak zastrašujuće. Sjedeći s Piggyjem na starom lukobranu podno ulice Gansevoort Street, odakle se Herman Melville bio otisnuo do dalekih divnih južnih mora, Chris je tako nervozno zurio u onu gromovitu kuglu oko grada kao da nikada prije nije vidio nevrijeme. Ovoga puta, za promjenu, ni Piggy nije bio bolje raspoložen, jer on nikada ranije *nije* vidio ovakvo nevrijeme. Otkad se on rodio, ovo je bilo prvo slijetanje New Yorka na neki planet.

Bilo je teško zamisliti kako je to Amalfi mogao vidjeti kamo ide, no grad se ipak nastavio spuštati; bio je sklopljen ugovor s Rajem, a posao je posao. Osim toga, ne bi imalo nikakvog smisla čekati da oluja prestane.

Na Raju je uvijek i posvuda bilo tako. Tako su govorili naseljenici.

- Ajme! - rekao je Chris već po dvanaesti ili trinaesti puta. - Kakav *blitzkrieg* od oluje. Gledaj ovo! Koliko smo još visoko iznad planeta, Piggy?

- Otkud bih ja to znao?

- Naravno, on zna - odgovorio je Piggy nekim bijednim glasom. - On uvijek na sebe preuzima teška slijetanja. Nikada ne promaši.

- Što misliš zna li to Amalfi? Mislim, zaista li zna?

BUMMMMMMMMM!

Na sekundu je izgledalo kao da električni plamen puzi po cijeloj kugli spinskog polja. Buka je bila silovita i opetovano se odbijala od betonskih zidova nebodera koji su se nalazili iza njih. Chrisu nije nikada palo na pamet da bi neko polje, koje može zaštititi cijeli grad od jake radijacije, krupnih stijena i jakog vakuuma, mogao prenositi zvuk kad je zrak i izvan i unutar njega, ali to se očito moglo. Činilo se kao da ovo spuštanje traje već cijelu vječnost.

Nakon nekog vremena Chris je otkrio da je počeo uživati u tome. Između udara gromova doviknuo je zburanim glasom. - Čini se da će ovoga puta promašiti. Izgubio je smjer pa ide bočno.

- Ma daj zaveži! Što ti znaš o tome?!

- Ja sam već viđao oluje s gromovima. I znaš što? Ovdje ćemo ostati zauvijek. Letjet ćemo kao da smo prokleti, poput IMT-a.

Na nebu je bljesnulo. *BUMMMMMMMMM!* - Hej, kakva divota!

- Ako ne zavežeš - rekao je Piggy strašno bijesnim glasom - tresnut ću te po toj gubici.

Teško da je ovo bila neka opasna prijetnja, jer iako je Piggy bio teži od Chrisa nekih desetak kilograma, većina toga je bilo salo. Usred ovog uzbuđenja zbog oluje Chris je umalo učinio pogrešku i ismijao ga, no tog trenutka je osjetio kako su daske starog doka na kojem su sjedili počele podrhtavati od udaraca čeličnih čizama.

Zbunjen, pogledao je preko ramena, a onda skočio na noge.

Iza njih je stajalo dvadeset ljudi u punoj borbenoj opremi, bezlični, poput odreda gigantskih robota. Jedan od njih je krenuo naprijed i time natjerao daske starog mola da stenju i zacvile pod njegovom težinom, a onda se odjednom obratio Chrisu.

Taj je glas bio vrlo jak i metalnog prizvuka, kao da je zvučnik bio toliko pojačan da se glas čuje preko hektara zemljišta i nadjača kanonadu gromova, no Chris ga je bez poteškoća prepoznao. Taj čovjek u oklopu bio je njegov skrbnik.

- CHRIS! - glas je odjednom postao malo tiši. -Chrise, što ovdje radiš? I mali od Kingston-Throopa! Piggy, ti bi trebao biti pametniji. Spustit ćemo se za dvadeset minuta, a ovo je isturena luka za slučaj napada. Brišite odavde... obojica!

- Samo smo gledali - prkosno odgovori Piggy. -Ako želimo, možemo gledati.

Chris je povukao Piggyja za lakat. - Hajde, Piggy, kakvog smisla ima da im tu smetamo.

- Pusti me. Ja nisam nikome na putu. Mogu sasvim lijepo prolaziti pokraj mene. Ne moram otići samo zato što mi on to kaže. On nije *moj* staratelj... on je samo policajac.

Čelična ruka se ispružila i na njezinom vrhu otvorile su se čelične hvataljke. - Daj mi svoju karticu - grubo je rekao Andersonov glas. - Kasnije ću ti reći za što te optužujem. Ako se sada ne namjeravaš

maknuti, zadužit ću dvojicu da te odstrane... premda nemam ljudi za razbacivanje, a kad se to pojavi na tvojoj kartici mogao bi provesti ostatak života želeći da se nije pojavilo.

- Oh, dobro. Nemojte se praviti važni. Idem. Čelična je ruka još uvijek bila ispružena, a hvataljke opasno otvorene.

- Daj mi karticu.

- Pa rekao sam da odlazim!

- Onda kreni.

Piggy je potrčao. Nakon što je začuđeno pogledao oklopljen lik svojeg staratelja, Chris potrči za njim, krivudajući između onih krupnih čelično-modrih kipova koji su stajali gotovo posve mirno i ravnodušno raspoređeni duž cijelog mola.

Piggy je odjednom nestao. Dok je Chris sav zbunjen trčao kući, grad se spuštao uz fanfare svjetlećih munja.

Što se pak tiče gradskih otaca, oni se nisu obazirali na slijetanje: Chrisovo se školovanje nastavilo bez obzira na to, tako da je imao tek vrlo konfuznu predodžbu o tome što se događa. Na gradskom komunikacijskom kanalu WNYC su se svakog punog sata emitirali petominutni bilteni s novostima za svakoga tko ih je htio pozvati. Desetljeća bez nekih velikih događanja tijekom međuzvezdanih putovanja svela su WNYC ured za vijesti na nešto posve skromno i njihov se rad nazirao još samo u tragovima. Jedina preostala stvarna zadaća tog komunikacijskog kanala bilo je emitiranje glazbe i filmova iz gradske gotovo neiscrpne arhive. Chris je vjerovao da većina građana zapravo misli isto što i on, da su te emitirane novosti tupavo sročene i neinformativne. One prave značajne informacije koje je uspio skupiti dolazile su od narednika Andersona, a i toga je bilo malo, jer pogranični narednik gotovo i nije boravio kod kuće; imao je i previše posla osiguravajući područje na Raju gdje su se spustili. Ipak, Chris je pokupio neke djeliće, većinom iz razgovora koje je narednik vodio s Carlom.

- Oni žele da im pomognemo industrijalizirati planet. To zvuči jednostavno, no problem je u tome što žive u feudalnom društvenom sustavu... onih šezdeset i šest tisuća ljudi koje oni zovu *elekti* su zapravo jedini slobodni zemljoposjednici ili sitni vlasnici, a pod njima je golem broj kmetova... nitko se nikada nije potrudio pobrojati koliko

ih ima. Arkandeli žele da sve to tako i ostane, i nakon što razviju tešku industriju.

- To zvuči nemoguće - rekla je Carla.

- To i jest nemoguće, što će i oni otkriti kada im obavimo taj posao. No u tome i je nevolja. Nama nije dopušteno mijenjati društveno uređenje na planetu, ali ne možemo ispuniti naš ugovor bez da započnemo svojevrсну revoluciju, koja će jamačno biti duga i spora, no ipak će biti revolucija. A kad kasnije ovamo dođe njihova murja, morat ćemo odgovarati zbog nasilja.

Carla se zvonko nasmijala - Murja! Tebi je to još uvijek pogrdna riječ. A što si ti drugo negoli murjak? Koliko još stoljeća će ti trebati da se navikneš na to?

- Znaš ti dobro što sam htio reći - odgovorio je, namrštivši se. - Pa dobro, ja sam murjak, ali ne pripadam policijskim snagama Zemlje. Ja sam *gradski* murjak, a to je velika razlika. No dobro, vidjet ćemo. Što imamo za ručak? Moram krenuti za pola sata.

Baš kako je vremenska prognoza i najavila, olujno vrijeme se nastavilo. Kad bi uhvatio prigodu, Chris je promatrao pripremanje strojeva, a onda ih je slijedio do dokova u radničkoj periferiji grada iza koje se uvijek rojilo mnoštvo šarenih močvarnih vozila naseljenika Raja. Premda ih je bilo svih veličina, ta su vozila u biti imala jednaki dizajn: širok valjak izrađen od nekog prozirnog materijala ojačanog metalnim rebrima. S obje strane valjka bile su pogonske gusjenice koje su imale tako široke prečke da su mogle poslužiti i kao lopatice za veslanje kad bi vozilo naišlo na dublju vodenu površinu. Sam trup vozila nije propuštao zrak, kako bi mogao plivati u vodi, no Chris je bio siguran da to vozilo može samo malo ili uopće nimalo napredovati kroz vodu, čak ako negdje i ima postavljenu elisu; u takvim okolnostima vjerojatno ne bi mogli učiniti drugo do kako-tako održavati smjer i radiovezom zvati pomoć, jer je na takvim vozilima bilo mnogo antena. Uglavnom, činilo se kako su ta vozila dizajnirana zapravo tako da izbjegnu vodu, a ne da u njoj plivaju i kroz nju se kreću.

Kako je u takvim vlažnim uvjetima bilo uopće moguće razviti bilo kakvu industriju? Chris nije mogao zamisliti kako neko društvo, makar i feudalno, može preživjeti usred ovih neprestanih pljuskova i bujica, pogotovo zato što je na ovom planetu tako malo kopna koje

viri izvan vode. No tada se malo prisjetio nečega iz povijesti, iz vremena kad je naseljavana Venera koja je u neku ruku imala iste probleme. Tamo se napokon poljoprivreda preselila pod more, no za to se trošilo mnogo energije, a osim toga, ljudi na Raju, čini se, još nisu došli ni do te faze i izgledalo je da se hrane samo ribama i korovom koji raste u blatu.

Vrlo je pažljivo slušao razgovore koje su naseljenici vodili na dokovima. Ne one koji su s vođeni na engleskom jeziku s ljudima iz grada, jer su to bili stručni razgovori koji nisu ništa otkrivali. Slušao je ono što su naseljenici govorili jedan drugom, na njihovom jeziku. To je bila neka njihova varijanta ruskog jezika koja ih je zbližila, varijanta toga sad već mrtvog univerzalnog jezika dubokog svemira, jezika koji su memorijske stanice trpale okrutnim tempom u Chrisov mozak i to gotovo od samog početka njegovog školovanja u gradu. To je jezik kojeg nije bilo lako svladati, naročito ako se nalaziš na letećem gradu gdje se on vrlo rijetko koristi, a možda je i to razlog što naseljenici, premda su bili vrlo oprezni i u svojim privatnom razgovorima, nisu vjerovali da ga ovi u gradu New Yorku znaju. Već to što su govorili tim jezikom jasno im je pokazivali kako njihova povijest seže u vrijeme prije letećih gradova. Sigurno im nikada nije palo na pamet da bi ih, makar ne sasvim, mogao razumjeti nekakav tinejdžer koji se ovuda mota i zuri u njihova vozila.

Između tog prislušivanja i onoga što je narednik u svojim sve rjeđim dolascima kući govorio, Chris je postupno slagao nekakvu sliku o tome što, po svemu sudeći, naseljenici žele. Kao građanin, mogao bi izravno tražiti od gradskih očeva na uvid tekst tog ugovora, no putnicima je takav uvid bio uskraćen. Ipak je, onako u glavnim crtama, shvatio kako ti Arkandeli predlažu uvođenje onakve ekonomije kakva je na Veneri, zajedno s podmorskim ratarstvom i stočarstvom, uz pomoć emitiranja onakve energije kakva robot-taxije drži u zraku. Od došljaka iz grada očekivalo se da obave iskopavanja na vlažnom terenu i izgradnja generatora koji će davati potrebnu energiju. Namjeravali su se i koristiti njujorškim kapacitetima za preradu fisijskih metala, uglavnom torija, kojeg je na Raju bilo u obilju i količine su uvelike nadmašile njihove mogućnosti prerade. Nadali su se da će nakon provedene modernizacije imati i vlastite pogone pa će pročišćen metal prodavati drugim planetima.

Začudo, imali su i germanija u količinama dovoljnim da pristanu njime platiti obavljene posao (iako im je i njega bilo teško pročišćavati), a to je bila sretna okolnost, jer je tu, izvan putova interstelarne trgovine, vladala posvemašnja nestašica unidolara.

Kad se cijela ta operacija uz silno klopotanje i šljapanje kroz vlagu odvukla na teren gdje ju je progutao ono vječito nevrijeme, periodi kada narednik Anderson nije svraćao kući postajali su sve duži, a broj naseljenika koji su se okupljali na dokovima naglo se smanjio. Tamo je predvečer, kad je Chrisu završila nastava, bilo samo nekoliko onih vozila za kretanje po močvarnome terenu, koja su, posve neobjašnjivo, zvali labud-čamci. A i tih nekoliko bili su samo oni manji, čiji su se vlasnici pojedinačno pogađali s Njujorčanima u želji da svojim damama kupe nešto od onoga što je na ovom planetu predstavljalo rijetkost. No i ta je trgovina brzo posustala, jer građanima nije bio potreban novac, a ovdašnji velmože i sitni posjednici nisu posjedovali mnogo stvari koje bi mogli mijenjati. Uskoro je i onaj tijek informacija dostupnih Chrisu gotovo posve prestao, što ga je silno oneraspoložilo.

U takvoj njemu nelagodnoj situaciji dosjetio se nečega. Još je uvijek uza se imao onaj malen jeftin perorez u čijoj je dršci bio usađen sićušni kompas, posljednji od onih sve rjeđih darova koje mu je otac mogao darovati. Možda će taj nožić ovdje imati status rijetkog predmeta donesenog iz svemira. Kad mu je to prvi puta palo na pamet, odbio je čak i pomisao na takvo što, ali kad su se imena narednika Dulanya, a nešto kasnije i ime njegovog staratelja pojavila na spisku nestalih, Chris više nije oklijevao. Jedino ga je još mučilo pitanje hoće li kompas ovdje, usred tolike električne aktivnosti, raditi kako treba (ali on ni na Zemlji nije nikada radio kako treba).

Čekao je dok nije ugledao vlasnika labud-čamca za šest osoba kako razočaran i teška srca napušta cjenkanje u kojem nije postigao što je želio, a onda mu je prišao i ispružio ruku na čijem dlanu je ležao nožić.

- *Gospodine...* - rekao je na onoj varijanti ruskoga.

Izraz lica tog krupnog čovjeka bio je nalik onim tmastim olujnim oblacima koji su se vječito vukli nad ovim planetom, a onda se zaustavio i spustio pogled prema Chrisu.

- Dječčače, jesi li ti nešto rekao?

- Da, gospodine. S vašim dopuštenjem pokazao bih vam ovaj koristan komad alata koji potječe sa Zemlje. Biste li ga htjeli razgledati?

- Ali ti govoriš naš jezik - rekao je čovjek, još uvijek smrknut. Odsutno je uzeo perorez i bilo je očito da ga nožić zanima, no činilo se kako ga još više zanima Chrisov trajav ruski jezik.

- Kako to da znaš naš jezik?

- Naučio sam slušajući, gospodine. Teško je, ali trudim se. Molim vas pogledajte ovaj predmet. To je sa Zemlje, iz *kolhoza* Pennsylvanije. Pravi antikvitet kojeg su nekada u tvornici dodirnule ljudske ruke.

- Dobro, dobro, a kako to radi?

Chris mu je pokazao kako iz drške može izvući dva sječiva peroreza, no kad je čovjeku pokušao objasniti kompas, ovaj je samo odmahnuo rukom. Ili je Chrisovo znanje jezika bilo nedostatno da bi pojasnilo tu stvar ili je zemljoposjednik već shvatio kako je ta stvar beskorisna u ovom munjama prošaranom eteru Raja.

- Mhmmm... prilično je zapušten, ali možda bi ga moja gospa htjela nositi na ogrlici koja je štiti od uroka. Što tražiš za njega?

- Gospodine, samo bih jednom želio upravljati vašim labud-čamcem do jednog mjesta. Ne tražim ništa više.

Naseljenik je dugo zurio u njega, a onda je prasnuo u smijeh. - Ma daj, molim te! - rekao je kad se napokon prestao smijati. - Vi skitnice ste sjajni trgovci, ali ovo je nešto najbolje što sam do sada čuo. Godinama ću to prepričavati! Hajde, nagodili smo se.

Povevši Chrisa prema dokovima naseljenik se još uvijek zadovoljno smijao, a tamo ih je obojicu zaustavio pogranični policajac koji je prepoznao Chrisa. Obojica su objasnili policajcu kako su se nagodili, a policajac je, premda sumnjičavo, dopustio Chrisu ukrcavanje na labud-čamac.

U prednjoj kabini valjkastog čamca nalazila su se još dva naseljenika koji su izgledali vrlo ljutito i nervozno, no vlasnik čamca ih utiša jednim naglim pokretom ruke. - Ovo je samo klinac. Dao mi je neku sitnicu da ga naučim voziti ovo. Nema u tome ničega. Vratite se ostalima u krmu, ja ću vam se brzo pridružiti.

Sudeći po izrazu na njihovom licu, ona dvojica još uvijek to nisu odobrali, ali su postupili kako im je rečeno. Krupni vlasnik čamca

posjeo je Chrisa na malo okruglo sjedalo ispred vjetrobranskog stakla i pokazao mu kako treba držati ručke, s lijeve i desne strane kraja polukružnog volana, pomoću kojih se regulirala snaga motora.

- Nije dovoljno samo okrenuti volan, nego trebaš i dodati snagu jednoj ili drugoj gusjenici. To se radi pomicanjem ručice naprijed ili natrag, jer ih to ubrzava ili usporava. Ako prijeđeš ovu crvenu oznaku, gusjenica će krenuti unatrag. Ako uopće neće povući, gurni cijeli volan prema naprijed. Tako ćeš ispuhati zrak iz tankova i čamac će leći na blato. Kad tlo postane čvršće, čamac će se, naravno, sam popeti i to će pokrenuti pumpe, a kako tlak u tanku bude rastao tako će se i cijela poluga s volanom automatski vraćati u prvobitni položaj. Jesi li razumio ovo što sam ti do sada rekao?

- Ali smijem li ja probati?

- Pa, pretpostavljam da možeš. Da. Ja sada moram obaviti neke razgovore. Samo da ja prvo odmaknem čamac od mola pa ćeš moći polako napraviti jedan krug tu odmah izvan ruba grada. Pripazi da uvijek možeš vidjeti onaj svjetionik tvog grada.

- Dopustite meni da nas odmaknem od mola - odmah zamoli Chris.

- U redu, - odgovorio je krupni čovjek kojega je sve to zabavljalo - ali nemoj to izvesti grubo. Sasvim polako dodaj gas na obje strane. Da, tako. Nemoj tako brzo. Polako! Sada lijevu stavi u neutralan položaj. Baš tako, vidiš li kako se okreće?

Odnekud otraga čuo se povik na kojeg je krupni čovjek brzo odgovorio pravom bujicom riječi od kojih je Chris razumio samo nekoliko. Krupni čovjek mu se obratio: - Moram otići na samo nekoliko minuta. I pazi, ne pokušavaj izvoditi nikakve bijesne gliste i pazi da ti svjetionik ne nestane s vidika.

- Pazit ću, gospodine.

Kad je vlasnik čamca napustio kabinu, Chris je čuo još nekoliko riječi, kako vedro govori o klincu s dokova koji je pokupio nekoliko traljavih riječi njihovog jezika i odmah zaključio da može biti pilot, a zatim su glasovi postali mnogo tiši i pretvorili se i nerazgovijetno mrmljanje. Chris je sljedećih nekoliko minuta proveo isprobavajući upravljačke kontrole, što je bilo popraćeno sitnim trzajima i pri čemu se trudio pokazati nespretnost, iako strojem nije bio nimalo teško upravljati. Tada je, onako kako mu je bilo rečeno, počeo postojano

kružiti u smjeru obratnom od kazaljke na satu, ustao sa sjedala i došuljao se do vrata koja su vodila u susjednu prostoriju..

Nije imao pojma što očekuje da bi mogao čuti, jednostavno je želio dobiti više informacija kako bi nadoknadio tu odnedavnu nestašicu. U svakom slučaju, nije bio očekivao da će čuti to što je čuo.

Ljudi su govorili brzo i to narječjem koje se jako razlikovalo od onoga što su njega stanice memorije bile učile, no mnoge fraze su mu bile posve razumljive.

- ... to se ne može učiniti ako ne zadržimo grad, u tome je stvar.

- ... da ga onesposobimo?... Pa nemamo ni nacрте strojeva, a o karti da se i ne govori.

- To može doći na red kasnije, nakon što ga zauzmemo. Imamo na tisuće pučana za bacanje na njih, ali ta obrana... Trebali bismo najprije imobilizirati njihov huacu ili kako već to oni ovdje zovu. Ne možemo si dopustiti borbu pod njihovim uvjetima.

- U čemu je onda problem? Držimo njihova dva glavna generala kao taoce. Bude li potrebno, možemo ih tako držati dovijeka. Oni nisu nikad ni čuli za zamak Wolfwhip, a kamoli gdje je...

Razgovor je naglo prestao. Uz zvuk struganja, labud-čamac je udario o nešto i sada se nespretno nastojao popeti na to. Chris je bio odbačen na pod, a s druge strane vrata čuli su se zvuči komešanja i ljutiti povici. A onda je i to prestalo, kad se vozilo opet zatreslo zbog vlastite inercije.

Dok se čamac kretao naslijepo, Chris se trudio vratiti ravnotežu; ustao je i spustio rezu koja je odvajala kabinu. Je li se to moglo i nekako zaključati? Da, tu je bio veliki vijak koji će držati cijeli niz klinova i osigurati da se to ne može odšarafiti s druge strane. Nije znao hoće li to biti dovoljno, no morat će riskirati, premda bi jedan veliki lokot dovršio posao i učinio da se osjeća mnogo sigurnijim. Tada se po podu koji se ljuljao zaputio do vozačkog sjedala.

Brodica je za to vrijeme vozila u krug, no Chrisu je promaklo da je blato loša podloga za nekontrolirano kretanje broda pa se krug sve više izduživao u elipsu i naposljetku je čamac krenuo ravno pramcem prema molu i udario u njega. Policajci grada su već jurili prema tom mjestu.

Chris je hitro oba motora prebacio na kretanje unatrag, odmičući se od grada onom brzinom koju je čamac mogao postići, no to nije bilo

ni upola onako brzo kako bi on to želio. Tada je okrenuo čamac za stotinu i osamdeset stupnjeva i usmjerio ga ravno prema središtu oluje. Nišanio je točno prema jednoj svijetloj točki koja je na kontrolnoj tabli označavala povratak vozila kući.

Nije imao pojma kamo bi ga to moglo odvesti. Mogao se samo nadati da će to biti zamak Wolfwhip i da će tamo zateći Andersona i Dulanyja... i da ova šestorica bijesnih naseljenika, tu otraga u zaključanom trupu, neće stići nekako provaliti van prije nego stigne do cilja.

Zašto ne zadržati demone

Labud-čamac nije na svom od blatnjavom putu proveo ni pet minuta, a poput natrija žuti sjaj svjetionika s gradskih dokova je već nestao, kao da je ugašen. Ako se izuzmu njegovi zarobljenici na koje se nastojao ne obazirati, Chris je bio sam u ljusci ovog čudnog čamca, kao pile u jajetu, a jedino društvo su mu bili nepoznati instrumenti, brundanje motora te bljeskovi i gromovi vječite oluje.

Vrlo pomno je promatrao kontrolnu ploču, no ona mu je govorila malo toga što već nije otprije znao. Sve je bilo ispisano ćirilicom, i premda su gradski oci očekivali od građana da govore tim univerzalnim jezikom, sve dosad još nisu Chrisu održali ni prvu lekciju o tome kako ovo pismo čita. Čak i tako jednostavne stvari kao što je brodski radio nisu mu bile posve jasne. Nakon kraćeg proučavanja odustao je od nade kako će pronaći glavnu frekvenciju grada te zatražiti da ga slijede i pomognu mu. Nije se mogao odlučiti čak ni radi li ovo na AFM ili PM principu, a o stupnjevanju brojčanika da se i ne govori.

Ipak, hitno mu je bila potrebna radioveza. Više od svega morao je gradu javiti detalje, makar i ovako fragmentarne kakvi jesu, o toj zavjeri za koju je saznao. Ovo bježanje s urotnicima, na njihovom brodiću, bio je očajnički potez zbog kojeg je već sada sve više i više žalio. Kad bi mu samo nekako uspjelo ponovo doći na obalu i kada bi brzo mogao nekome iz Amalfijevog ureda reći što je saznao!

Ali veliko je pitanje bi li ga oni saslušali, a ako bi ga i saslušali pitanje je bi li mu vjerovali? Činilo se da se nitko važan u ovom gradu ne želi gnjaviti s mladeži sve dok ovi ne postanu građani. Odrasli su nekako bili previše stari da bi im se moglo slobodno pričati, a osim toga, građani su vrlo malo pozornosti poklanjali putnicima bilo koje dobi.

Chris je, naravno, prilično lako mogao sve to reći gradskim očima, ali sve što se njima reklo odlazilo je u memorijske stanice, što je isto kao da je tu za vječnost zakopano. Gradski oci nikada nisu postupali prema onome što su znali, pa čak ni nudili te informacije, osim ako je to od njih bilo zatraženo; samo su ih čuvali sve do vremena kada ih netko bude zatražio, a to je moglo potrajati stotine godina.

U svakom slučaju, kocka je bila bačena. Sada mu je bilo potrebno da netko iz grada sazna kamo on ide i da ga slijedi. Ali među svim

tim sjajnim i zagonetnim instrumentima koji su bili ispred njega nije znao kako bi to napravio, a nije imao čak ni blijeđu predodžbu o tome kako bi se grad mogao dati u potragu za njim, čak i kad bi znali kakva je situacija. Robot-taxiji su se kretali pomoću emitirane energije čija je snaga padala na periferiji grada, a koliko je Chris znao, grad nije imao nikakvo vozilo koje se kreće po tlu, a koje bi se moglo još nositi s ovako promjenjivim i teškim terenom. Istina, imali su negdje uskladištene vojne zrakoplove, no kako možeš letjeti na tako nečemu u ovoj zoni permanentnih oluja? A čak kad bi se to i moglo, što bi tražili na svijetu gdje i najveća sela i dvorci stvaraju i troše tako malo energije da instrumenti za otkrivanje ne bi mogli razlikovati grad od slučajnog udara munje.

Labud-čamac je tupo grabio naprijed. Nakon nekog vremena Chris je zapazio da je već prošlo barem nekoliko minuta otkad je morao vršiti korekciju kursa da bi održao zelenu točku na sredini nišanskog križića na optičkom instrumentu. Pokusa radi, posve je maknuo ruke s upravljača. Zeleni signal je ostao centriran. Nešto je... a možda je bilo posrijedi samo to što je izvjesno vrijeme držao zelenu točku u fokusu., uključilo automatskog pilota.

To je bila izvjesna pomoć, a s druge strane oduzela mu je svaku aktivnost i sada mu je još samo preostala zabrinutost i da brigama koje je već brinuo doda još jednu: kako će, ustreba li, isključiti automatskog pilota? Za to određen prekidač je, bez svake sumnje, bio tu ispred njega, vidljiv i jasno označen, ali on to nije znao pročitati. A što se pak tiče njegovih zarobljenika, oni su bili zabrinjavajuće tihi. Negdje u svojoj podsvijesti očekivao je neki pokušaj da banu kroz ta vrata... sigurno su tamo otraga imali nekakvog alata koji im je mogao poslužiti u tu svrhu, no oni nisu čak ni pokucali na vrata.

Grozničavo se nadao da su se fatalistički pomirili sa svojim zarobljavanjem. Ako je ova njihova šutnja značila da su time zadovoljni, onda je to loša vijest. Vijest je već ionako bila dovoljno loša, jer nije imao pojma što će učiniti s njima ili s čamcem kad stigne do zamka Wolfwhip...

Više nije imao vremena smisliti ikakav plan, jer je bljesak munje osvijetlio zamak.

Zamak je još uvijek bio udaljen nekoliko kilometara, no i s te udaljenosti njegova je masivnost ulijevala strahopoštovanje. U gradu je bilo mnogo nebodera koji su bili niži od toga zamka i usprkos tome što mu visinu nije mogao s nečim usporediti i izmjeriti, Chris je nagađao kako ta tamna zgradurina bez prozora ne može imati manje od trideset katova.

U prvi čas je mislio da je zamak okružen jarkom punim vode, no onda je shvatio kako je to privid nastao gledanjem izdaleka. Zamak je zapravo stajao usred velikog jezera koje su munje toliko izudarale da nije mogao zamisliti kako bi trapavi labud-čamac to uopće mogao podnijeti, a o nekom kretanju naprijed da se i ne govori.

Povukao je ručice unatrag ali, kako je to i očekivao, brodić više nije odgovarao na ručne komande. Uporno je orao vodu krećući se naprijed. Trenutak kasnije su se, uz silnu buku, rezervoari s komprimiranim zrakom ispraznili, stvorivši svu silu mjehurića i jezero se posve sklopilo iznad čamca.

Sada više nije imao na raspolaganju ni svjetlost munja, nije bilo ničega osim svjetla u unutrašnjosti brodice, a ono se uopće nije probijalo kroz mutnu vodu. To je bilo kao da je prozirna školjka naglo postala neprozirna.

Nakon izvjesnog vremena, koje mu se činilo dugim, premda vjerojatno nije prošlo više od desetak minuta, gusjenice su zagreble kao da su udarile o kamen, a onda su se postupno zaustavile. Čim je opazio da se zaustavljaju, Chris je ponovo pokušao upravljati pomoću ručnih komandi, no čamac još uvijek nije na njih reagirao.

Tada se izvana pojavilo svjetlo.

Čamac se ugodno smjestio uz mol koji se nalazio u prostranoj spilji. Kroz žutu vodu koja se slijevala niz brodić, Chris je ugledao "odbor za doček" četvoricu s puškama. Zurili su dolje u čamac i u njega i smješkali se. I dok je on bespomoćno zurio u njih, motori su se ugasili,...

... a vanjska vrata su se širom otvorila.

Stavili su ga u istu ćeliju s Andersonom i Dulanyjem. Chrisovom staratelju se smučilo kad ga je ugledao. -Tako ti boga sviju zvijezda, Irce, sada su počeli otimati i djecu! - A onda je, nakon što je čuo cijelu priču, pokazao kako mu se sve to gadi. Dulany je, kao i obično, govorio vrlo malo, no nije izgledao nimalo zadovoljan.

- Vjerojatno postoji neki standardni signal raspoznavanja kojeg si trebao poslati, samo ti ga nisi znao - rekao je Anderson. - Ovi bezvrijedni baruni su se žestoko borili između sebe prije nego smo mi došli ovamo... i ovo naše zarobljavanje je vjerojatno prvi projekt na kojem su se ujedinili, još od časa kad je ova lopta blata bila naseljavana.

- Prave se važni - komentirao je Dulany.

- Da, to je dio feudalnog načina ponašanja. Chrise, one ljude iz čamca će sad pripadnici njihovog staleža nasmrtno zafrkavati, bez obzira na to što ni u jednom trenutku nisu bili ni u kakvoj opasnosti i što su imali dovoljno zdravog razuma pa dopustili da sam sebe dovedeš do zida. Oni će se sada, tijekom saslušanja, vjerojatno iskaljivati na tebi.

- Mene su već saslušavali - smrknuto odgovori Chris. - I te kako.

- K vragu, sada nam je i to propalo, Irce.

- Komplikacija - složio se Dulany.

Anderson je zašutio, ostavivši Chrisa da nagađa o čemu su to oni ranije razgovarali. Bilo je očito da su bili skovali neki plan kojeg je sada njegovo uhićenje uništilo, premda je bilo teško zamisliti i početak nekakvog plana, jer su im tamničari iz pukog poštovanja prema toj dvojici, a za koje je Chris znao da je i više nego opravdano, ipak ostavili donje rublje, ali ništa osim toga. Napokon, dječak oklijevajući upita: - A što bih mogao učiniti da tek idem na saslušavanje?

- Mogao bi pronaći naše skafandere - smrknuto mu odgovori Anderson. - Sigurno je da ti ne bi dopustili pretraživati skladište, ali mogao bi vidjeti neki znak koji bi ti dao naslutiti gdje su ili ih dobiti na neki trik. Čak i oprezni ljudi ponekad podcjenjuju mladež. Sada ćemo morati smisliti nešto drugo.

- U onoj velikoj dvorani za audijencije posvuda uza zid ima na desetke skafandera - rekao je Chris. - Kada bi nekako mogli doći tamo, možda bi neko od njih pristajalo nekome od vas.

Dulany se samo malo osmjehnuo. Anderson reče: -Chrise, to nisu skafanderi. To su samo starinski oklopi. Ovdje su oni beznačajni, ali imaju nekakvu heraldičku vrijednost. Čini mi se da ih ovi baruni otimaju jedni drugima kao trofeje, kao skalpove.

- Možda je tako - tvrdoglavo nastavi Chris - ali među tim oklopima su barem dva prava odijela. U to sam posve siguran.

Ona dva narednika su sad pogledali jedan drugog. -Zar je to moguće...? - rekao je Anderson. - Sigurno su se time hvalisali.

- Moguće je.

- Tako ti Sirijusa, moramo se sjetiti nekakvog blefa. Daj, Irce, poradi malo na toj bravi!

- Ovako u donjem rublju? Ni govora.

- Ma nema veze... oh, sad shvaćam - Anderson je nestrpljivo napravio grimasu. - Morat ćemo pričekati dok se ne ugase svjetla. Nadam se da to neće dugo trajati.

- Narednice Dulany, kako namjeravate otvoriti tu bravu? - upitao je Chris. - Velika je gotovo kao moja glava.

- Ovo su one vrlo jednostavne - odgovori spremno Dulany.

Chris zapravo nikada nije saznao što je Dulany napravio s tom bravom, jer je cijela ta operacija bila obavljena u mraku. Stojeći tamo gdje mu je rečeno, a to je bilo na mjestu najudaljenijem od vrata, nije čak ništa ni čuo, sve dok se velika i teška vrata nisu treskom otvorila.

Taj tresak je sasvim dobro prigušio jedini krik kojeg je stražar pred vratima uspio ispustiti. U ovakvoj gromovima šibanoj utvrdi nitko se nije obazirao na takav zvuk. Tada se začulo zveckanje ključeva i dva puta škljocanje kad su tog nesretnika zaključali njegovim vlastitim lisicama. Zatim su ga otkotrljali u ćeliju.

- Što da učinim ako se ovaj osvijestiti? - pitao je Chris promuklim šapatom.

- Ovaj se neće još satima osvijestiti - rekao je Dulanyjev glas. - Zatvori vrata, mi ćemo se vratiti.

Ovoliko njegovih riječi u jednom jedinom neprekinutom nizu imalo je ohrabrujuću snagu kakvu bi imalo kada bi netko drugi održao cijeli govor. Chris se osmjehnuo i zatvorio vrata.

Zatim se činilo kao da se satima ništa ne događa, osim što su sada gromovi bili glasniji. Na nebu posve sigurno nije bilo ničeg novog. No je li bilo moguće da i najsnažniji udar groma sruši zdanje poput zamka Wolfwhip? Kad bi se to moglo dogoditi, onda on sigurno ne bi ovako dugo postojao... a bilo je očito da je star barem stotinu godina, vjerojatno i više.

Četvrti udar groma odgovorio je na to pitanje. Došlo je do eksplozije i to negdje u unutrašnjosti zgrade. Kao odgovor na to, upalila su se sva svjetla i Chris je vidio da su vrata otvorena. Kada ih je došao ponovo zatvoriti, vidio je da gleda u jamu ispred sebe. Pod hodnika se urušio. Među ruševinama koje su tako nastale kat ispod sjedilo je nekoliko ljudi. Kad se uzme u obzir veličina kamenih blokova koji su tamo pali, imali su vrašku sreću da ih to nije ubilo.

A tada je uslijedila još jedna eksplozija i svjetla su se ponovo ugasila. Bilo je posve jasno da su ona dva odijela koje je Chris opazio u dvorani za audijencije zaista bila Andersonova i Dulanyjeva ratna odjeća. No, ovo će valjda izliječiti tog baruna zamka Wolfwhip od navike izlaganja osvojenih skalpova. A trebalo bi ga izliječiti i od navike kidnapiranja momaka iz gradova u letu. Chrisu se činilo kako je cijeli taj plan uzimanja Andersona i Dulanyja za taoce, čak i kad su u donjem rublju, bio jednako tako opasna operacija kao i da netko pokuša dva demona zadržati u štaglju.

Onda su se vratili. Vidjevši ih kako lebde u urušenom hodniku i kako svjetiljke na njihovim kacigama na smjenu po zidovima proizvode zbunjujuće šare, Chris je shvatio i kakvu bi vrstu vozila grad trebao poslati za njim da mu je bilo uspjele obavijestiti ih.

- Jesi li dobro? - začuo je iz Andersonovog megafona. - Nije mi palo na pamet da bi se pod mogao urušiti.

Vratili su se u ćeliju. Onaj stražar se upravo osvijestio, jednom ih je pogledao, a onda otpuzao u onaj kut koji je bio najviše udaljen od ove dvojice u čeličnim odijelima.

- Sad imamo jedan problem. Imamo siguran odlazak iz zamka, ali ne možemo tebe nositi kroz ovu oluju, a ne usuđujemo se riskirati i staviti te u jedno od njihovih odijela.

- Čamac - rekao je Dulany, pokazujući na Chrisa.

- Točno, zaboravio sam da on zna voziti takav čamac. U redu, mali, gurni laktove u stranu pa ćemo te primiti i ponijeti van, do mjesta gdje je tlo po kojem možeš hodati. Idemo, Irce!

- Čekaj malo. - Dulany je s pojasa skinuo snop ključeva i bacio ih u onaj kut u kojem se šćućurio stražar. - Idemo.

Samo mu se Anderson pridružio u čamcu, još uvijek odjeven u svoj skafander, dok je Dulany ostao u zraku, održavajući radiovezu s Andersonom, za slučaj ako bi naseljenicima palo na pamet okrenuti

čamac i automatskim pilotom ga vratiti natrag. Nakon što je vidio dvije rupe koje su policajci probili u golemim zidinama Wolfwhipa, Chris je sumnjao da bi se ovi uopće upustili u takvo što, no bilo je razumno ipak ništa ne riskirati bez potrebe.

Čim je čamac počeo puziti dnom jezera, Anderson je skinuo kacigu i odmah se bacio na proučavanje kontrolne ploče. Napokon je kimnuo i okrenuo tri prekidača.

- Ovo bi trebalo sve obaviti.

- Obaviti što? - upita Chris.

- Spriječiti ih da ovim počnu upravljati pomoću daljinskog upravljača. Zapravo, od ovog trenutka pa nadalje oni više neće moći locirati ovaj čamac. Sada Irac može poletjeti ispred nas i sve javiti gradonačelniku. - Opet je stavio kacigu na glavu, nešto kratko rekao i potom opet skinuo kacigu.

- A sada, Chris - rekao je - slijedi čin pobune.

Sablasi svemira

Taj "čin pobune" bio je upravo onako neugodan kako je on i predvidio da će biti, no nekako mu je uspjelo to preživjeti... većinom tako što je čvrsto imao na umu da će do toga doći. Nije bilo izgleda da će postati pravi građanin tako što će otići imovinu ljudi koji su s gradom bili sklopili posao, bez obzira na to koliko mislio kako su mu razlozi dobri.

U ovom prvom neugodnom slučaju Chris je zapravo samo smetao. Bez obzira kako stvari krenule, grad bi dovoljno brzo saznao da su Anderson i Dulany zarobljeni, jer ih naseljenici Raja nisu mogli učinkovito koristiti kao taoce, a da Amalfija one obavijeste o toj činjenici; a Chris nije ni sumnjao u to da bi ova dva policajca izašli iz zamka Wolfwhip i bez gradonačelnikove intervencije, vjerojatno bi to učinili čak i mnogo brže. A iznad svega, Amalfi ih je mogao odande izbaviti *bez nasilja* i tako bi ugovor ostao nepovrijeđen. Pojava Chrisa kao trećeg zarobljenika bila je loše primljena na *obje* strane i samo je situaciju, koja se mogla nazvati lošom, sada pretvorila u eksplozivnu.

Na kraju su ga pohvalili zbog domišljatosti i hrabrosti i za mirnoću koju je pokazao pod paljbom, no dotad je Chris već dovoljno procijenio situaciju da bi shvatio kako njegovi izgledi da ga prihvate kao građanina ne vrijede ni koliko jedan unidolar. Novi ugovor, koji je sklopljen, imao je više ograničenja od onog ranijeg i u njemu se zahtijevalo obeštećenje za štetu koju su dva narednika učinila u zamku Wolfwhip, a po tom ugovoru je i grad dobivao osjetno manje nego po prvom.

Chris je bio zapanjen činjenicom da je uopće došlo do sklapanja novog ugovora, pa je to, iako malo oklijevajući, i rekao. Anderson mu je to pojasnio:

- Nasilje poslodavca nad zaposlenikom staro je koliko i čovjek, Chrise, no posao se ipak treba obaviti. Naseljenici su se, kao skupni entitet, odrekli otmičara i izjavili da će se oni s njim obračunati u skladu s njihovim ZAKONIMA, što mi moramo poštovati. S druge strane pak, moramo platiti štetu učinjenu na posjedu... a grad se ne može odreći Irca i mene zato što smo službenici i predstavnici grada.

- Ali što je s onim njihovim planom da zarobe grad i preuzmu ga?

- Mi o tome ne znamo ništa osim onoga što si ti našao. Na kolonijalnom sudu to ne bi bio nikakav dokaz, a vjerojatno ne bi bio ni kad bi bio građanin... u slučaju da si punoljetan.

I tako su opet došli do onog pitanja. - Dobro, ima još nešto što mi nije jasno - rekao je Chris. - Zašto je vrijeme prava na uzimanje onog lijeka vezano uz napunjenih osamnaest godina? Zar ti lijekovi ne bi bili jednako učinkoviti i u nekom drugom uzrastu? Na primjer, da u grad prihvatimo nekog čovjeka starog četrdeset godina koji je i dobar stručnjak u nekoj profesiji koja nam je potrebna. Zar mu ne biste mogli davati te lijekove bez obzira na njegovu dob?

- Mogli bismo, i davali bismo mu - uvjeravao ga je Anderson. - Osamnaest godina se uzima samo kao *optimalna* dob, najranija dob kada možemo biti sigurni da je to čeljade fizički zrelo. Znaš da ti lijekovi ne mogu vratiti kazaljke unatrag, oni samo sprečavaju starenje od trenutka kada se prvi puta uzmu. Reci mi jesi li ikada čuo za legendu o Titonu?

- Ne, mislim da nisam.

- Ja je ne znam baš najbolje, pa upitaj gradske oce. Ukratko, u njega se zaljubila božica zore Eos i zatražila je od Zeusa da mu pokloni besmrtnost. No zaboravila je uz to tražiti i da mu podari vječnu mladost i svježinu, a on je tada već bio star. Kada je shvatio da će zauvijek biti takav, zamolio je Eos da uzme natrag taj dar. I tada se prometnuo u cvrčka, a ti znaš koliko dugo *oni* žive.

- Mhmm, mislim da čovjek koji će stalno imati sedamdeset i pet godina neće biti od velike koristi ni sebi niti gradu.

- Teoretski je to tako - složio se pogranični narednik. - Ali, naravno, mi ih moramo uzeti onakve kakve ih zateknemo. Amalfi je počeo uzimati te lijekove kad mu je bilo pedeset, što je u njegovom slučaju bilo za njega najpovoljnije vrijeme.

I tako se Chrisovo obrazovanje nastavilo kao i ranije, samo što se sada, s puno obzira, držao podalje od dokova. Tamo se vjerojatno i nije imalo mnogo toga vidjeti, jer je novi ugovor bio ograničen na tri mjeseca, ili je to tako on sebi protumačio, pomalo sumnjajući kako u toj njegovoj logici ima i poneka rupa. Osim toga zadobio je izvjesne simpatije i podršku sa strane s koje to nije očekivao, od Piggyja Kingston-Throopa.

- Ovo ti samo pokazuje koliko je istine u cijelom tom blebetanju oko prava građanstva - rekao mu je gorljivo kada su se našli na svojem uobičajenom sastanku poslije škole. - Evo, ti im napraviš golemu uslugu, a uzvratili su ti samo svojim prodikama o tome kako si im smetao. I sada su opet nastavili poslovati s tim momcima koji bi zgrabili ovaj grad samo kad bi mogli.

- Pa moramo se nekako prehraniti.

- Da, ali to je svejedno prljav novac. A kad malo bolje razmislim, da sam ja bio na tvom mjestu, ja bih drukčije postupio.

- Znam - odgovorio je Chris - to je ono što mi svi stalno govore. Kao prvo, uopće nisam ni trebao ulaziti u taj čamac.

- Ma daj! - prezrivo je rekao Piggy. - Da nisi ušao u taj čamac oni nikada ne bi saznali o zavjeri u kojoj su naseljenici planirali preoteti grad... to je usluga koju si im učinio i nemoj to zaboraviti. Oni sada dobro paze. Ne, mislio sam na ono nakon što si bio zaključao one momke u stražnju kabinu broda. Rekao si kako je čamac pramcem udario o mol i kako se pokušavao popeti na njega, zar ne? -Da.

- I mnogo je policajaca trčalo prema tom mjestu?

- Ne znam da li baš puno - oprezno j rekao Chris. -Mislim da su bili trojica ili četvorica.

- U redu. Da sam bio na tvom mjestu, ja bih tamo zaustavio čamac i izašao. I rekao bi policajcima što sam čuo. Pustio bih *njih* neka izvlače one momke koje si zatvorio u kabinu. Znaš kako nam u razredu gradski oci trpaju podatke u glave... eh pa na isti način ih mogu i izvlačiti iz glava. Tata kaže kako je to vraški gadno za žrtvu, ali mogu iz njih izvući ono što žele.

Chris je mogao samo bespomoćno slegnuti ramenima. - Imaš pravo. To bi bilo posve razumno postupanje. A i čini se posve očitim kad te slušam kako to govoriš. Ali jedino što mogu reći je to da meni to nije palo na pamet. - Trenutak je još razmišljao pa dodao - Ali u jednu ruku mi i nije previše žao, Piggy. Jer inače nikada ne bih došao do zamka Wolfwhip... naravno da bi bilo i bolje da nisam... ali bilo je uzbudljivo dok sam bio tamo.

- Oh, kladim se da je bilo. Žao mi je što ja nisam bio tamo - rekao je Piggy i započeo se boksati s nekim izmišljenim neprijateljem. Vjeruj mi, ja se ne bih krio ni u kakvoj ćeliji. Pokazao bih ja njima!

Chris se svojski trudio da se ne nasmije. - Prema onome što sam čuo, da si išao s narednicima... kad bi te oni pustili... ubili bi te tvoji vlastiti prijatelji. Ono s čim se tamo pucalo nisu bili trula jaja.

- Svejedno, kladio bih se... Hej, dižemo se.

Grad se još nije podigao, ali Chris je znao što Piggy želi reći, jer je i on čuo ono duboko brujanje spinskog polja. - Da, ova tri mjeseca su zaista brzo prošla.

- U svemiru tri mjeseca ne znače mnogo. Napunit ćemo osamnaest prije nego se i nadamo.

- Upravo to je ono čega se bojim - rekao je Chris sumorno.

- Ma baš me briga. Sve to oko tvog bijega s čamcem pokazuje kako oni uopće ne misle sve to što govore o stjecanju položaja građanina. Kao što sam već rekao, sve je to samo formula kako da se djecu natjera na disciplinu pa da oni ne moraju paziti na njih. One iste minute kad si zaista nešto *učinio* za opstanak grada... Bingo! I sve se sruši na tebe. Ne obaziri se na to, učinio si dobru stvar i pokazao im da imaš petije... prouzročio si im probleme, a to je ono što je ovaj sistem trebao spriječiti.

Chris je uvidio da ima nečeg što govori u prilog toj teoriji, ma kako pretjeran bio način na koji je Piggy to iznio. U ovoj fazi obeshrabrenosti u kojoj je Chris sada bio, bilo bi mu opasno lako prihvatiti takvo gledište.

- Mene zapravo zanima, Piggy, što ćeš ti učiniti ako se pokaže da nisi u pravu. Mislim reći što ako, pretpostavimo, gradski oci odluče ne prihvatiti te kao građanina te se pokaže da se ta odluka više ne može promijeniti? Onda bi ti preostalo da ostatak svog života provedeš kao putnik, a i taj život bi ti trajao samo onoliko koliko normalan život i traje.

- Putnici nisu tako bespomoćni kao što ti misliš -smrknuto reče Piggy. - Jednog skorašnjeg dana Izgubljeni Grad će se vratiti, a kada se to dogodi svi će putnici odjednom postati glavne face.

- Izgubljeni Grad? Nikada nisam za to čuo.

- Naravno da nisi, a gradski oci ti nikada ni neće o tome govoriti. Ali o tome se govorka.

- U redu, nemoj biti tako tajanstven - rekao je Chris. - O čemu je riječ?

Piggyjev glas se spustio do promuklog šapata. - Kuneš li se da to nikada nećeš reći nikome osim nekom drugom putniku?

- Naravno.

Piggy se polako osvrnuo preko oba ramena prije no što je nastavio. Kao i obično, oni su bili jedina djeca na ulici, a nitko od odraslih nije se na njih uopće obazirao.

- Znaš - nastavio je onim istim glasom - to ti je ovako. Jedan od prvih gradova koji je ikada poletio bio je vrlo velik. Nitko mu ne zna ime, ali *ja* mislim da je to bio Los Angeles. Bilo kako bilo, taj grad je zalutao i na njemu je ponestalo tih lijekova, a zatim i hrane, tamo negdje daleko, u onom dijelu svemira koji nikada nije bio naseljavan, tako da nisu mogli nigdje naći ni posao. Ali tada su se spustili na neki planet, na nešto što nitko prije nije vidio. Planet je bio kao Zemlja... veći, ali iste gravitacije i s malo više kisika u zraku, sa savršenom klimom... kao da je cijele godine proljeće, čak i na polovima. Ako tamo nešto posiješ, moraš brzo odskočiti ili će te biljka udariti u bradu, tako brzo rastu. No to nije ni polovica toga.

- Meni zvuče kao mnogo - rekao je Chris.

- Sve je to bilo dobro, ali onda su pronašli nešto još bolje. Naišli su na nekakvu žitaricu koja tamo divlje raste i kada su je analizirali kako bi vidjeli je li dobra za jelo, *vidjeli su da u sebi sadrži nekakav lijek protiv smrti...* ništa nalik ovim našima, ali bolji negoli bi bili svi naši kad bismo ih pomiješali zajedno. Nisu taj lijek ni morali posebno raditi, bilo je dovoljno od te žitarice zamijesiti kruh.

- Joj, Piggy, je li to tek pusta priča?

- Pa sad, ne mogu ti se zakleti - odgovori Piggy uvrijeđeno. - Želiš li čuti ostatak ili ne želiš?

- Samo nastavi - brzo reče Chris.

- I onda se postavilo pitanje što da učine sa svojim gradom. Nije im više bio potreban. Sve što im je trebalo nicalo je iz tla kad bi samo okrenuli leđa. Ipak, odlučili su napuniti grad zalihama i poslati ponovo u svemir, u potragu za drugim gradovima. Kad god susretnu neki novi grad u letu, oni preuzmu sve putnike... nikoga osim putnika... i povedu ih na taj planet gdje je lijek dostupan *svakome*, jer nikada nema nestašice.

- Pretpostavimo da im drugi grad ne želi prepustiti svoje putnike?

- Zašto im ih ne bi prepustili? Da su im od ikakve koristi, učinili bi ih svojim građanima, zar ne?

- Da, ali samo pretpostavimo.

- Preuzeli bi ih već nekako. Rekao sam da je taj grad doista *velik*.

Na nesreću za onih još pola milijuna pitanja koje je Chris namjeravao postaviti o Izgubljenom Gradu, začulo se tiho zavijanje sirena koje su označavale potrebu da se sklone nekamo u zaklon. Dječaci su se na brzinu rastali, ali Chris, nakon što je malo razmislio, nije pošao kući. Umjesto toga, zastao je u kabinu za informacije i ondje u onaj prorez gurnuo svoju karticu i zatražio Knjižničara. Obećao je da neće spominjati Izgubljeni Grad nikome osim putnicima, što je značilo da ne dolazi u obzir da se o tome raspituje kod svog skrbnika ili izravno kod Gradskih Otaca. No smislio je način na koji može neizravno postaviti to pitanje. Knjižničar je bio jedan od 134 stroja koji su činili Gradske Oce, imao je memoriju s najvećom bankom podataka, a imao je dodatnu zadaću poučavanja. Nije sakupljao informacije nego ih je samo katalogizirao i pružao. Tumačenje nije bilo jedna od njegovih funkcija.

- KARTICA PRIHVAĆENA. NASTAVITE.

- Pitanje: Postoje li prirodni lijekovi protiv starenja, mislim oni koji rastu u prirodi. Postoje li u biljkama koje se mogu uzgajati?

Usljedila je kratka stanka. - PRETEČA LIJEKA PROTIV SPAVANJA JE JEDNA STEROIDNA SUPSTANCA KOJA SE PRIRODNO POJAVLJUJE U MNOGIM POVIJUŠAMA PRONAĐENIM NA PLANETU ZEMLJA, VEĆINOM U SREDNJOJ I JUŽNOJ AMERICI. IPAK, TAJ SAPOGENIN JE TEK SREDSTVO PROTIV SPAVANJA I NIJE SAM PO SEBI SREDSTVO PROTIV STARENJA. NUŽNA JE PRERADA, A OD TE ISTE SIROVINE PROIZVODI SE NA STOTINE RAZLIČITIH STEROIDA.

ASKOMICIN SE PROIZVODI FERMENTACIJOM MIKROORGANIZMA IZDVOJENOG IZ PIVA. I TAJ PROCES BI SE, ŠIROKO UZEVŠI, MOGAO DEFINIRATI KAO BILJNI UZGOJ.

SVA OSTALA POZNATA SREDSTVA PROTIV STARENJA SU U POTPUNOSTI SINTETSKI LIJEKOVI.

Chris se zavalio u svom stolcu i ljutiti se počeo po glavi. Nadao se jasnom, onom da ili ne odgovoru, a sada je dobio nešto u sredini. Sredstvo protiv starenja se ne dobiva od neke uzgojene kulture, ali

ako neka takva biljka može proizvesti nešto barem slično tome da se u njega može pretvoriti, onda je taj dio Piggyjeve zapanjujuće priče u najmanju ruku moguć. Nesretan, nije se sad mogao dosjetiti niti jednog pitanja koje bi bilo dovoljno neizravno da glavni predmet njegovog interesa ostavi skrivenim.

Tada je zapazio da mu kabina nije vratila njegovu karticu. To je bilo posve neobično i moglo je značiti samo to da Knjižničar, koji je cijeli svoj mehanički život provodio zamjenjujući razmišljanje sa slobodnim asocijacijama i da će o tome govoriti ako Chris to zatraži. Najčešće se nije isplatilo oslanjati na to jer je Knjižničar, ako ga se poticalo, mogao tako nastaviti u nedogled. Sve što je sada Chris trebao učiniti bilo je reći "vрати" pa uzeti svoju karticu i otići. No kako je uzbuna s obvezom boravka u skloništu još uvijek bila na snazi, Chris je umjesto toga rekao "nastavi"

TEMA JE SREDSTVA PROTIV STARENJA KAO NUSPRODUKTI AGRIKULTURE. PODTEMA: LEGENDARNI IDILIČNI PLANETI. - Chris se uspravio u svom stolcu. - SREDSTVA PROTIV STARENJA KAO NUSPRODUKTI AGRIKULTURE, OBIČNO U SVAKODNEVNOM KRUHU, JE JEDNA OD ZAJEDNIČKIH CRTA ILI DIJAGNOSTIČKIH OZNAKA LEGENDARNIH PLANETA U MITOLOGIJI NOMADSKIH GRADOVA. OSTALO UKLJUČUJE: GRAVITACIJU KAKVA JE NA PLANETU ZEMLJA ALI S VEĆOM POVRŠINOM KOPNA; ATMOSFERU KAKVA JE NA ZEMLJI, ALI BOGATIJU KISIKOM; VREMENSKE PRILIKE KAKVE SU NA ZEMLJI, ALI S JEDNOLIKOM KLIMOM I POSVEMAŠNJA IZOLIRANOST OD POSTOJEĆIH TRGOVAČKIH PUTOVA. JOŠ NIJE PRONAĐEN NITI JEDAN PLANET KOJI BI ODGOVARAO TAKVOM OPISU. IMENA KOJA SE OBIČNO DAJU TAKVIM PLANETIMA SU: ARKADIJA, BRADBURY, CELE-PHAIS...

Chris je bio toliko zaprepašten da je ostavio Knjižničara nabrajati imena abecednim redom sve do Zimiavia i već je započeo s nabranjem po drugom abecednom katalogu kad se Chris napokon sjetio zatražiti natrag svoju karticu. Činilo se kako njegovo postavljanje pitanja ipak nije bilo onako lukavo kako se nadao.

Kada je izašao iz kabine, oluje Raja su prestale i grad je ponovno lebdio među zvijezdama. A osim toga, zakasnio je na večeru.

I tako naposljetku nije bilo tajne koju bi trebao čuvati. Ispričao je Andersonima o tome kako nije uspio nadmudriti Knjižničara i to je bila najbolja moguća izlika za kašnjenje, jer mu se Carla smijala do suza. I pograničnom naredniku je to bilo zabavno, no ispod njegovog veselja krila se potisnuta struja ozbiljnosti.

- Učiš, Chrise. Lako je pomisliti kako su Gradski Oci glupi samo zato što su mrtvi, ali sada vidiš da to nije tako. Inače nikada ne bi imali tu moć, a u nekim područjima je njihova moć apsolutna.

- Čak i veća od gradonačelnikove?

- I da i ne. Oni ne mogu gradonačelniku ništa zabraniti. Ali ako on postupi suprotno njihovim prosudbama i to više puta no što su oni podešeni tolerirati, oni tada mogu opozvati njegov ured. To se još nikada nije dogodilo, ali ako se dogodi, onda mi tu ne možemo ništa učiniti. Jer ako to ne budemo mirno otpjeli, oni će zaustaviti strojeve koji održavaju grad.

- Ajoj, zar nije opasno strojevima dati toliku vlast. A što ako se pokvare?

- Kad bismo ih imali samo nekoliko, onda bi to bila prava opasnost, no ima ih više od stotinu i oni stalno nadziru i popravljaju jedan drugoga, tako da se to zapravo nikada neće dogoditi. Zdrav razum i logika su njihov zaštitni znak... i to je način na koji oni prihvaćaju ili odbacuje sve izbore koje provodimo. Volja naroda ti je ponekad kao idiot, no niti jednom ljudskom biću se ne smije dati moć da je porekne, barem ne na zakonit način. No strojevi to mogu.

- Naravno, postoje priče o gradovima čiji su Gradski Oci poludjeli. To su samo priče, kao i ona Piggyjeva o Izgubljenom Gradu, no one su važne čak i kad nisu istinite. Kad god se u svemiru pojavi neki novi način života, oni ljudi koji ga prihvate brzo uviđaju da nije savršen. Naravno, pokušaju ga poboljšati, no uvijek postoji nešto što se ne može promijeniti. A onda se, iz nada i strahova nastalih oko te točke, počinju ispredati priče.

- Na primjer ovaj Piggyjev mit. Mi u gradovima živimo dug život, no ne može svatko uživati taj dar. Nemoguće je da ga svatko ima... cijeli svemir nije dovoljno velik da bi prihvatio toliku masu mesa koja bi se nakupila ako bismo svi mi živjeli i množili se onoliko dugo koliko želimo. Piggyjev mit kaže da je to moguće, no to nije istina; ali istina

je da to ukazuje na jedno realno nezadovoljstvo našim načinom življenja, a realno je zato što se tu ne može ništa učiniti.

- Drugo je pak ta priča o poludjelim Gradskim Očima. Koliko ja znam, nikada se tako nešto nije dogodilo i ne čini se ni mogućim, ali nitko živ *ne voli* primati naredbe od hrpe strojeva ili pomisliti kako može izgubiti život ako oni tako odluče, a to se može dogoditi, jer su gradski oci u većini gradova i porota. Zato izmisli priču o poludjelim Gradskim Očima, mada zapravo uopće ne govori o strojevima, on upozorava kako *on* može poludjeti ako ga se previše pritisne.

Svijet gradova u letu pun je takvih sablasti. Prije ili kasnije netko će ti reći da neki gradovi sličje propalim skitnicama.

- Netko mi je to već rekao - prizna Chris - ali nisam znao što to znači.

- To je jedan stari izraz sa Zemlje. Postoje poštteni i marljivi radnici migranti koji traže posao i tako žive jer im se to sviđa. A postoje i propalice koji su naizgled kao i oni, osim što ne žele raditi... oni žive kradući i prosjačeći od ljudi koji su se negdje naselili. U društvu gdje radnici migranti prihvaćaju posao, obje su vrste radnika podjednako poštovane, ali skitnice i protuhe su bili oni koji su krali od poštenih radnika migranata, krali su im i ono malo stvari koje su u zavežljajima nosili sa sobom. Takvi su bili prognani iz oba svijeta.

- Uobičajilo se reći da su neki gradovi u kojima su se javili problemi i sami postali protuhe i skitnice... i da napadaju ostale gradove. No ni tu nema preciznih pojava. IMT je grad koji se najčešće spominje, no zadnje što smo o njemu čuli je da on nije grad-skitnica nego je bio stavljen izvan zakona zbog strašnog zločina počinjenog na jednom koloniziranom planetu no, pravno gledano, to ga je svrstalo u skitnice.

- Shvaćam - polako je rekao Chris. - To je kao priča o poludjelim Gradskim Očima. Gradovi skapavaju od gladi, to znam, a priča o radnicima migrantima govori kako ćemo se *mi* ponašati kad do toga dođe.

Anderson je izgledao ugodno iznenađen. - Ma vidi ti ovo - rekao je Carli - možda sam ipak trebao biti učitelj!

- Nema to veze s tobom - sabrano mu je odgovorila. - Chris je sam o svemu razmislio. Osim toga, više mi se sviđaš kao policajac.

Pogranični policajac je pomalo žalosno uzdahnuo. -Ah, dobro, u redu. Onda ću ti ispričati još samo jednu priču. Jesi li čuo za Veginu orbitalnu tvrđavu?

- Oh da, to je bilo u povijesti, još davno.

- Dobro, napokon nešto stvarno. Postojala je Vegina orbitalna tvrđava, otišla je, i nitko ne zna gdje je ona sada. Gradski Oci kažu da je posada vjerojatno umrla kad su ostali bez namirnica, no to je bila velika tvrđava i mogla je sasvim dobro preživjeti i pod okolnostima koje neki običan grad ne bi preživio. Ako upitaš Gradske Oce za vjerojatnost, odgovore ti kako ne mogu dati nikakav određen broj, što je već samo po sebi loš znak.

- Eto, toliko o golim činjenicama. Ali postoji i legenda koja ide uz to. Ona kaže da tvrđava vreba i napada druge koji se kreću trgovačkim putovima... lovi te gradove onako kako vilin konjic lovi komarce u letu. Nitko tu tvrđavu nije vidio još od vremena kad je pobjegla od Vege, ali legenda je uporna i svaki put kad nestane neki grad svi počinju govoriti najprije kako ga je zarobio neki grad-skitnica, a onda kažu da ga se dokopala tvrđava. Hajde, Chris, reci mi, što misliš, o čemu se tu radi?

Chris je dugo razmišljao. Napokon je rekao: - Malo sam zbunjen. To bi trebala biti priča jednaka kao i druge... nešto čega se ljudi boje. Kao da će možda jednoga dana naići na planet kakav je onaj u Veginom sustavu, samo će on biti mnogo veći od nas pa će nas požderati onako kako smo mi učinili Vegi...

Andersonova krupna šaka lupila je o stol tako snažno da su tanjuri poskočili. - Upravo tako! - graknuo je

- Vidiš li ti ovo, Carla...

Carla je svojom rukom nježno pokrila njegovu šaku.

- Dragi, Chris još nije završio. Nisi mu dao priliku reći sve ono što je kanio.

- Nisam? Uh... ispričavam se, Chris. Hajde, nastavi.

- Ne znam jesam li završio ili ne - rekao je Chris kojemu je bilo tako neugodno da je zastajao u govoru.

- Ova priča me jednostavno zbunjuje. Nije jednostavna kao one druge, mislim da sam u to siguran.

- Nastavi.

- Pa, razumno je bojati se da ćeš naići na nekoga jačeg od sebe. A to bi se vrlo lako moglo dogoditi. A i ta Vegina tvrđava je prava, u najmanju ruku je to ranije bila. Ove druge priče nemaju u sebi toliko stvarnoga... osim onoga čega se ljudi zaista boje, onoga o čemu te priče *zapravo* govore. Ima li ovo što govorim nekog smisla?

- Da, stvari koje te priče simboliziraju.

- To je prava riječ. Bojati se tvrđave znači bojati se realne stvari. Ali što ta priča simbolizira? Na kraju se svodi na isto... na strah kojeg ljudi imaju od sebe samih. Priča kaže: "Umorilo me raditi na tome da budem građanin i povinovati se policiji sa Zemlje, i braniti grad, i živjeti tisuću godina pod tutorstvom strojeva, i trpjeti bezobrazluke kolonista i ne znam što još sve ne. Kada bih imao neki silno veliki grad kojim bih mogao sam upravljati, proveo bih sljedećih tisuću godina praveći gužvu po svemiru!

Usljedila je duga, duga šutnja tijekom koje je Chris postajao sve više uvjeren kako je govorio kada nije trebalo i to mnogo, mnogo previše. Činilo se da Carla nije uzrujana, no njezin je muž izgledao kao da je zapanjen i gnjevan.

- Nešto svakako *nije* u redu sa sustavom obrazovanja - zarezao je, mada nije izgledalo kao da se obraća ikome od njih. - Najprije onaj Kingston-Troopov mali... a sad i ovaj. Carla! Ti si mozak ove obitelji pa reci je li ti ikada palo na pamet da ta legenda o tvrđavi ima ikakve veze s obrazovanjem?

- Da, dragi. Odavno.

- Zašto mi to nisi rekla?

- Rekla bih ti onog časa kad bismo imali dijete, a sve do tada to me se nije ticalo. Sada je Chris to rekao umjesto mene.

Pogranični narednik se okrenuo prema Chrisu. - Ti si čisti teror - rekao je. Krenuo sam te nečem podučiti, što sam i morao, a na kraju je ispalo da ti podučavaš mene. Čak ni Amalfi ne zna tu stranu priče o tvrđavi, zakleo bih se na to... a kad to čuje, e onda će biti prava revolucija u školstvu.

- Žao mi je - rekao je Chris, osjećajući se bijedno. Nije znao što bi još mogao reći.

- Neka ti ne bude žao! - riknuo je Anderson, skočivši na noge. - Ostani uz svoje stavove! Pusti drugima neka se boje sablasti... jer ti znaš onu jedinu stvar o sablastima koju trebaš znati, bez obzira o

kakvoj vrsti sablasti je riječ: One nemaju nikakve veze s mrtvima. *Uvijek* se radi o tome da se ljudi boje sebe samih.

Rastreseno je pogledao oko sebe. - Moram poći u prednji dio grada. Eto ti moje žurbe... gdje mi je kapa? Izletio je van, udarivši jednom rukom o dovratnik, ostavivši Chrisa skamenjenog od straha.

A onda se Carla opet počela smijati.

Skitnica

Ali ako je zadatak, zbog kojeg je narednik Anderson onako kao nosorog izjurio iz kuće, imao ikakve veze s obrazovanjem, to se još nije odrazilo na Chrisovo školovanje. Ono je ustrajno postajalo sve teže, jer su Gradski Oci, posve naslijepo i bezlično, zaključili kako je on shvatio sve ono što su mu već ulili u glavu, pa su mu znanje počeli nadograđivati prema nekom pragu gdje će ono postati korisnim za opstanak grada. Tijekom tog procesa Chris je zamijetio da su mu se one prvobitne glavobolje znatno smanjile, no još uvijek je osjećao povremene jake bolove i mučnine zbog koncentriranog napora da shvati gradivo koje su mu nametali. U jednom trenutku mučnine on je to očima i rekao.

- TO ĆE PROĆI. NORMALNO LJUDSKO BIĆE TIJEKOM JEDNOG SATA OSJETI PROSJEČNO DVADESET SITNIH NELAGODA. AKO TO POTRAJE, PRIJAVI SE ZA LIJEČNIČKI PREGLED.

Ne, neće to učiniti. Neće njemu zbog nesposobnosti biti uskraćeno pravo građanstva, ako on to ikako bude mogao spriječiti. Ipak mu se činilo kako se ovo od čega pati ne može baš nazvati "sitnim bolovima" A što je mogao učiniti kada se plašio da bi liječenje moglo biti gore od same bolesti? A nije ni želio zabrinuti Andersonove, jer im je njihovu dobrotu platio s već sasvim dovoljno nevolja.

Tako mu nije ostao nitko s kime bi mogao porazgovarati osim dr. Braziller, te zastrašujuće stare harpije koja je rijetko govorila ijednim jezikom osim logaritmima i logičkim simbolima. Chris se tjednima suzdržavao od tog razgovora, no na kraju ga je morao obaviti. Premda čak ni sada nije bilo ničega na njemu što fizički ne bi bilo u redu, imao je neku ludu slutnju da ga Gradski Oci namjeravaju ubiti; pogode li ga u glavu s još samo jednim kamenom-činjenicom, slomit će mu vrat.

- A to bi se i moglo dogoditi - rekla mu je dr. Braziller, kad su nakon nastave ostali u njezinom uredu. - Chris, Gradski Oci nisu zainteresirani za tvoju dobrobit i pretpostavljam da si to već shvatio. Njih zanima samo jedno, a to je opstanak grada. To je njihova primarna zadaća. Njih inače ljudi uopće ne zanimaju, oni su samo strojevi.

- U redu - rekao je Chris, brišući si svojom drhtavom rukom čelo. - Ali, dr. Braziller, kakvu dobrobit gradu može donijeti ako me pritisnu

toliko da mi pregore svi osigurači? Trudio sam se, zaista jesam, no njima to nije dovoljno dobro. Oni su nastavili trpati u mene i ja u tome ne vidim nikakvog *smisla*.

- Da, to sam zapazila. No postoji razlog zašto oni to rade. Tebi je sada gotovo osamnaest godina i oni pokušavaju doprijeti do točaka koje bi ukazale u kojem smislu si nadaren... neke iskre će se prometnuti u vatru, neki tvoj prirodni smisao za nešto mogao bi se jednoga dana pretvoriti u vrijednu specijalnost.

- Mislim da nisam baš ničim nadaren - odgovorio je utučenim glasom.

- Možda i nisi, ali to se tek treba vidjeti. Ako imaš ikakvog dara, oni će ga naći. Gradski Oci nikada ne previde takve stvari. Ali, dragi moj Chrise, ne možeš ni očekivati da će ti biti lako. Do pravog znanja je uvijek teško doći, a sada, kad ti strojevi misle da bi ti zaista mogao ovome gradu biti od neke koristi...

- Ali oni to ne mogu misliti. Nisu ništa pronašli!

- Ja im ne mogu čitati misli... zato što ih nemaju - tiho je rekla dr. Braziller - ali vidjela sam ih i prije kako to rade. Oni te ne bi ovako gnjavili kad ne bi slutili da si za nešto dobar. Pokušavaju pronaći što je to pa ćeš, osim ako sada odmah ne želiš odustati, morati mirno sjediti i pustiti ih neka traže. Ne čudi me što se osjećaš bolesno. I ja sam bila od toga bolesna. I sada mi je muka kad se toga sjetim, a otad je prošlo osamdeset godina.

Naglo je ušutjela i na trenutak se činila još starijom nego što je izgledala ikada prije... stara i krhka i duboko tužna i... je li to moguće?... prekrasna.

- S vremena na vrijeme se upitam jesu li oni bili u pravu - rekla je hrpi papira na svom radnom stolu. - Željela sam biti kompozitor. Ali Gradski Oci nisu nikada čuli za ženu koja je uspješan kompozitor, a protiv takve optužbe se teško boriti. Ne, Chris, kad strojevi jednom obave svoj posao s tobom, moraš postati ono što oni žele i jedina je alternativa ostati putnik... a to znači biti nitko i ništa. Ne čudi me što se od svega toga osjećaš bolesnim. Ali, Chris, bori se, odupri se! Ne dopusti da te one kabinetske glave pobijede. Samo te iskušavaju i onog časa kad otkrijemo što oni žele možemo se obrušiti na to. Pomoći ću ti koliko god to mogu, *ja mrzim te sprave*. Ali najprije moramo otkriti što žele. Imaš li petije za to?

- Ne znam. Pokušat ću, ali ne znam.

- Nitko to još ne zna. Ne znaju ni oni sami... i to ti je jedina nada. Oni žele znati za što si sposoban. Moraš im to pokazati. Čim to pronađu, postat ćeš građanin... ali dotad će biti gadno, i nema ničega što bi itko mogao učiniti kako bi ti pomogao. Sve će ovisiti o tebi i samo o tebi.

Bilo je ohrabrujuće imati još jednog saveznika, ali Chrisu bi sve to s dr. Braziller bilo mnogo uvjerljivije da je mogao nazrijeti ma i malen trag neke nadarenosti, bilo kakve. Istina, u posljednje vrijeme su se bili posebno okomili na njegovu zanimanje za povijest... ali kakva je korist od toga na jednom gradu u letu? Pa i sami Gradski Oci bili si povjesničari ovog grada, jednako kao što su bili i njegova knjižnica i njegovo računovodstvo i njegovo školstvo i većina vlade. Nitko živ nije bio potreban da bi poučavao išta od toga ili da bi pisao o tome, a osim toga za jednoga građanina to nikada ne bi moglo biti više od hobija.

Čak ni sada se od Chrisa nije tražilo da nešto *učini* s tom poviješću već je samo morao položiti gotovo nevjerojatno teške testove koji su se većinom sastojali od dokazivanja da je zapamtio cijelu onu golemu masu činjenica koje su Gradski Oci tako odlučno trpali u njega. A to sada više nije bila samo povijest gradova u letu. Sva učenja iz svjetske i interstelarne povijesti... Machiavelli, Plutarh, Tukidid, Gibbon, Marx, Pareto, Spengler i mnoštvo drugih prodefilirali su kroz sivi plin u njegovu glavu, bez milosti, i očito posve indiferentni prema činjenici što u ključnim točkama jedni drugima proturječe.

Ako netko nije mogao položiti test, nije bilo nikakve kazne, jer je pedagogija Gradski Otaca bila da memorija ne može podbaciti, a činilo se kako se tu žele koristiti samo njegovom memorijom. No umjesto toga postojala je kontinuirana kazna, a ležala je u izvjesnosti da ako je današnja doza bila paklena, sutrašnja će biti još gora..

- Eh, tu nemaš pravo - rekla mu je dr. Braziller. -Bez obzira na to što nisu živi, ti strojevi nisu neuki kad je riječ o psihologiji ljudi... daleko od toga. Oni jako dobro znaju da neki učenici bolje reagiraju na nagrade nego na kazne, a da one ostale motivira strah. Ta druga vrsta je obično manje inteligentna, a oni i to znaju; kako bi mogli to

ne znati nakon tolikih generacija iskustva? Imaš sreće što su te stavili u prvu kategoriju.

- Želite li reći da me oni *nagrađuju*? - zacvilio je Chris u nevjerici.

- Posve sigurno.

- Ali kako?

- Puštajući te da i dalje učiš, čak i onda kada nisu zadovoljni tvojim napretkom. To ti je velik ustupak, Chrise.

- Možda je to tako - smrknuto reče Chris, ali ja bih brže napredovao da su mi umjesto toga poklanjali lizalice.

Dr. Braziller nije nikada čula za lizalice; ona je bila rođena ovdje. Samo je usiljenim glasom odgovorila: -Brže bi ti to naučio da su se oni umjesto ovoga odlučili za sistem kazni. Oni su kruti u pravednosti, no ne znaju što je to milost, a blagost prema djeci im je potpuno strana... što je jedan od razloga zašto sam ja ovdje.

Grad je brujeći odmicao, a tako su odmicali i dani... i mjeseci. I činilo se kako samo Chris nimalo ne napreduje ni u kakvom vidljivom smjeru.

Ne, to nije bilo potpuno točno jer, koliko je Chris to mogao vidjeti, ni Piggyja nije učenje nikamo odvelo. Ali sada je situacija bila još više komplicirana. Za početak, još od prvog njihovog susreta, Piggy je poricao da ga je uopće briga što će biti s njim kad bude navršio osamnaest godina pa je bilo čudno, iako ne i posve iznenađujuće, otkriti kako ga je ipak briga. Zapravo, premda je sada izgledalo da je Piggy posve beznadni slučaj, mladić je bio pun bučnog samopouzdanja koje je davalo krivi dojam, jer je već sljedećeg trenutka bio pun crnih nagovještaja misterioznih planova kako će zgrabiti ono što je već trebalo biti zgrabljeno, i još gorih slutnji o grozotama koje će se dogoditi ako se pokaže da to nije ugrabljeno. Sve je to nadilazilo Chrisovu moć rasuđivanja, posebno kad se uzme u obzir njegova nesposobnost da zaviri duže od minute u vlastitu budućnost. Ponekad se osjećao kao da mu je ona davna Piggyjeva optužba "*E jes!* tupav!" plamtećim slovima ispisana na čelu.

Mada Piggy nije o tome gotovo ništa govorio, Chris je nekako zaključio da je on već došao svome ocu sa zahtjevom da ovaj namjesti testove za dobivanje prava građanstva u njegovu korist i da ga je otac odbio uz glasno urlanje koje je majka tek slabašno uspijevala prigušiti. Naravno da nije postojao način pripreme za te

testove, jer su oni mjerili samo potencijale, a ne postignuća, pa nije ni moglo biti prepisivanja.

Sada je bilo jasno da Piggy opet razmišlja o onoj Chrisovoj avanturi na Raju. Sudeći po pitanjima koja mu je postavljao o tome, Chris je zaključio kako Piggy traži mogućnost da učini neko herojsko djelo i da ga učini mnogo bolje negoli je Chris to učinio. Chris je imao u sebi dovoljno ljudske slabosti da ne povjeruje da bi se Piggy mogao iskazati mnogo bolje od njega, ali u svakom slučaju grad je još uvijek letio svemirom pa se takva prigoda neće sama skoro ponuditi.

Osim toga, znao je povremeno i po nekoliko dana nestati odmah iza nastave, a po povratku je govorio kako je obilazio grad i prisluškiavao što govore odrasli putnici. Govorio je kako ovi možda nešto snuju... možda izradu Diracovog primopredajnika kojim bi pozvali onaj Izgubljeni Grad. Chris nije povjerovao ni riječ od svega toga, a nije ni Piggy.

Jednostavna, i poput granita čvrsta, bila je činjenica da im obojici vrijeme istječe, a zamjenjuje ga očaj: za Piggyja zato što nikada nije ništa ni pokušao, a za Chrisa se činilo da ga ništa što je pokušavao nije nikuda odvelo. Posvuda oko njih činilo se kako se kod njihovih mlađih školskih drugova talenti pokazuju naglo i nepredvidivo, kao prskanje kukuruznih kokica, pretvarajući sve ono čime su ih memorijske ćelije hranile u nešto slano i ukusno, bez obzira koliko temperatura bila visoka. U usporedbi s njima, Chris se osjećao retardiran poput dinosaura i jednako tako golem i nespretan.

U takvom ozračju očekivanja neuspjeha, narednik Anderson mu je jedne večeri mirno rekao: - Chrise, gradonačelnik želi razgovarati s tobom.

Da je to čuo od bilo koga drugog, Chris bi to shvatio kao praktičnu šalu koja je toliko apsurdna da bi se zbog nje jedva i uzrujavao. Ali kad je to rekao narednik Anderson, Chris nije znao kako to treba primiti pa je samo zurio u njega.

- Opusti se, neće to biti nikakvo teško iskušenje, a osim toga nisam rekao da te on želi baš *vidjeti*. Sjedni pa ću ti objasniti.

Bez ikakvih emocija, Chris ga je tupo poslušao.

- Dogodilo se sljedeće: Približavamo se novom poslu. Iz prvih kontakata koje smo imali s tim ljudima sve je zvučalo vrlo jasno i jednostavno, ali naravno, to nikada nije tako. (Amalfi kaže kako

najveća neistina koju je moguće izgovoriti glasi "To je bilo posve jednostavno"). Pretpostavljali smo da će nas unajmiti za obavljanje jednostavnog mjesnog geološkog i rudarskog posla... ničeg što bi bilo tako komplicirano kao mijenjanje situacije na cijelom planetu, nego samo neki standardni poslić. Sigurno si pročitao moto ispisan na gradskoj vijećnici.

Chris ga je bio pročitao, pisalo je "DA VAM POKOSIMO TRAVNJAK, GOSPOĐO?" Njemu se to nikada nije činilo dostojanstvenim, no počeo je shvaćati što se pod tim podrazumijeva. Kimnuo je.

- E pa to je način na koji se to uvijek trebalo odvijati: dođemo, obavimo posao i odemo. Lokalne svađe nas ne zanimaju niti se miješamo u njih. No kako smo se bližili potpisivanju ugovora s tim mjestom... zove se Argus Tri... dali su nam naslutiti da smo drugi koji tamo dolaze. Očito je na Argus već došao neki grad kojeg su unajmili da obavi taj posao, no nisu ga obavili kako treba.

Naravno da smo pokušavali saznati više o tome kako bismo bili sigurni u istinitost priče Argusovaca, jer nismo željeli kvariti ugovor nekom drugom grad. No naseljenici su o tome govorili samo vrlo neodređeno. No napokon je ipak nekako procurilo kako je tad drugi grad još uvijek na njihovom planetu i još uvijek tvrde kako rade na tom poslu ma da je rok primopredaje već prošao. Reci mi, kada bi ti bio Amalfi, što bi ti u takvoj situaciji učinio?

Chris je nabrao čelo. - Ne znam nikakav drugi odgovor osim onoga koji piše u knjigama. Ako neki grad predugo ostaje na nekom planetu, taj planet bi trebao pozvati policiju. Svi ostali gradovi trebali bi se držati podalje, jer bi inače mogli biti umiješani u sukob ako do takvog sukoba dođe.

- Točno. I čini se kako je to klasičan slučaj. Naseljenici ne mogu o tome otvoreno govoriti, jer znaju kako će svaka riječ koju nam kažu biti prisluškivana, no gradski oci su analizirali ono što nam Argus Tri *jest* poslao i šanse su stotinu naprama jedan da se taj grad smjestio na Argusu Tri kako bi tamo zauvijek i ostao... a to znači preotimanje planeta. Mi ne znamo razlog zašto Argusovci ne žele zvati policiju. Čini se kako umjesto toga žele unajmiti nas kako bismo zauzeli taj grad skitnicu i maknuli im ga s planeta. Ako to prihvatimo, onda će

sigurno doći do pucnjave... i policija će se vjerojatno pojaviti još i prije nego sve to završi.

Očigledno je da se treba, kako ti kažeš, udaljiti, i to brzo, gradovi se ne bi smjeli međusobno boriti, a da uplitanje u nasilje i ne spominjemo. Ali Argus Tri nam nudi šezdeset i tri milijuna unidolara u metalu, samo da ih riješimo tog grada-skitnice prije no što dođe policija, a gradonačelnik misli kako bismo mi to mogli učiniti. Osim toga, on mrzi te skitnice... mislim kako bi čak mogao to prihvatiti i bez ikakve plaće. Zapravo on je to *već prihvatio*.

Pogranični narednik je zastao i gledao je Chrisa, očigledno čekajući komentar. Chris napokon upita: - A što kažu Gradski Oci?

- Oni su vrlo jasno i glasno rekli NE, sve dok nije bio spomenut novac. Nakon toga su napravili bilancu financijskog stanja grada i pustili Amalfiju na volju. Oni su uzeli u obzir još neke činjenice koje ti još nisam rekao, od kojih, čini se, većina ukazuje to da bismo mogli maknuti taj grad-skitnicu bez nanošenja neke velike štete našem gradu i vrlo vjerojatno prije negoli policajci i čuju da se nešto događa. Ipak, moraš imati na umu kako oni samo misle na grad kao cjelinu. Neće ih biti briga ako tijekom toga neki od nas poginu, samo ako se grad iz toga izvuče čitav. Oni nisu sentimentalni.

- To već znam - žustro se složio Chris. - Ali... gdje sam ja u svemu tome? Zašto gradonačelnik želi sa mnom razgovarati? Ja ne znam ništa osim ovoga što si mi rekao... a osim toga, on je već donio odluku.

- Donio je odluku - složio se Anderson - ali ti znaš mnogo toga što on ne zna. Kako se približavamo Argusu Tri, on želi da prisluškuješ emisije Argusovaca i sve što možemo pokupiti od grada-skitnice i javiš mu sve što je važno.

- Ali zašto?

- Jer si ti jedina osoba u gradu koja zna tog skitnicu iz prve ruke - rekao je pogranični narednik polako i namjerno naglašavajući riječi. - To je tvoj stari prijatelj Scranton.

- Ali... to ne može biti! Bilo nas je na stotine koje su ovamo ukrcali sa Scrantona... svi osim mene su bili odrasli...

- Otpad kojeg je Scrantonov odred za novačenje bio pokupio - rekao je Anderson s gađenjem. - Oh, bila su dva-tri specijalista koje se moglo uporabiti, no nitko od njih nije nikada obraćao pozornost na

gradsku politiku. Ostali su bili samo mišićav ološ, većinom psihotični. Liječili smo ih, ali im nismo mogli podići IQ. Ako nemaju što prodavati, nadmetati se u sportu ili obavljati teške fizičke poslove koji će ih odvratiti od vlastitih misli, oni ostaju biljke. Mi, Irac i ja, nismo mogli pronaći niti jednog kojeg bismo unovačili u naše odrede. Onoj trojici dobrih stručnjaka dali smo pravo građanstva, a svi drugi će do svoje smrti ostati putnici.

Ali upravo sada se vidi kako si ti sretan slučaj na kojeg smo naišli u toj skupini. Gradski Oci kažu kako povijest tvojeg boravka u Scrantonu pokazuje da *znaš* nešto o tom gradu. Amalfi se želi koristiti tim znanjem. Hoćeš li se latiti toga?

- Ja... pokušat ću.

- Dobro. - Pogranični narednik se okrenuo prema minijaturnom diktafonu kod svog lakta. - Ovdje su kompletni transkripti svega što smo do sada čuli s Argusa Tri. Kad to preslušáš i daš svoj komentar, Amalfi će nam s mosta dostavljati posve svježé poruke. Jesi li spreman?

- Ne - odgovorio je Chris, tako očajno da nije mogao ni zamisliti da može biti tako očajan. - Još nisam. Glava samo što mi nije eksplodirala. Hoću li izostati iz škole dok se sve to bude odvijalo? Mislim da to inače ne bih mogao podnijeti.

- Ne - odgovorio je Anderson. - Ako kakva poruka stigne baš onda kada si u razredu, izvući ćemo te van, no onda ćeš se opet vratiti natrag. Sve drugo u vezi tvojeg školovanja bit će kako je bilo i do sada, a ako ne budeš mogao podnijeti i taj novi teret, onda je to šteta. Bit će bolje da se odmah latiš posla, Chris. Ovo nisu praznici niti je to neka nagrada. Ovo je posao, posao *važan za opstanak grada*. Možeš ga prihvatiti ili odbiti, ali ni u kojem slučaju nećeš imati poseban tretman. Onda?

Prolazilo je vrijeme koje se Chrisu činilo dugim i tijekom kojeg je u glavi osluškivao vlastitu glavobolju. Najzad je rezignirano rekao: - Prihvaćam.

Anderson je pritisnuo prekidač i traka diktafona se počela okretati.

One prve poruke su bile, kako je Anderson zapazio, nejasne i kratke. Ona kasnije su bile duže, ali zato još manje razumljive. Chris je iz toga mogao izvući jako malo podataka koje Amalfi i gradski oci već nisu izvukli. Kao što mu je bilo i obećano, razgovarao je s

Amalfijem, ali iz Andersonovog stana, i to preko priključka koji je informacije istovremeno slao i gradonačelniku i Gradskim Očima.

Strojevi su postavljali pitanja o populaciji i izvorima energije, stupnju automatizacije i ostalim bitnim stvarima za koje Chris nije znao odgovor. Gradonačelnik je pak uglavnom slušao, a u onim rijetkim prigodama kad je upadao svojim dubokim glasom Chris nije bio u stanju odrediti na što on to cilja.

- Chrise, kada je sagrađena ta željeznička pruga koju si spominjao?

- Mislim da je sagrađena otprilike stotinu godina prije nego sam se ja rodio. Znae da su se polovinom trećeg tisućljeća na Zemlji vratili željezničkim prugama, kad su bila iscrpljena fosilna goriva pa su autoputove morali prepustiti obradivom zemljištu.

- Ne, nisam to znao. U redu, nastavi sa slušanjem. Sada su ga Gradski Oci pitali o naoružanju. Ni na to nije znao odgovoriti.

A onda je došao dan kad se sva ta rutina promijenila, naglo i potpuno. U školi su ga pozvali iz razreda pa je morao brzo otići u maleno predsoblje gdje nije bilo ničega osim stolca i dva televizijska ekrana. Na jednom od njih bio je narednik Anderson, a na drugom ništa, samo ona test-slika.

- Zdravo, Chris. Sjedni i usredotoči se, jer ovo je važno. Primili smo signal od grada-skitnice i ne znamo je li to samo pozicioni far ili žele stupiti u kontakt s nama. Amalfi misli kako je malo vjerojatno da bi oni u ovoj situaciji emitirali zbog orijentacije, bez obzira nalaže li to propis ili ne, prekršili su već i previše propisa. Sada kad si tu pokušat će ih izazvati i želi da ti slušaš razgovor.

- Dobro, gospodine.

Chris nije mogao čuti taj signal svog nekadašnjeg grada, ali nakon samo nekoliko minuta... jer su se već dovoljno približili Argusu Tri... ona test-slika na ekranu drugog televizora je nestala i Chris je ugledao ono poznati odvratno lice.

- Halo! Ovo ovdje je Argus Tri.

- Ovo ovdje *nije* Argus Tri - brzo je rekao Amalfijev duboki glas. - Ovo ovdje je grad Scranton iz države Pennsylvanije i nema nikakvog smisla da to krijete. Dajte mi na vezu vašeg gazdu.

- Ma čekajte malo! Što si vi umišljate da...

- Ovo *ovdje* na vezi je New York, iz države New York, kažem vam da me pustite govoriti s vašim gazdom i učinite to.

Ono lice je sada već bilo nadureno, a imalo je i zbunjen izraz. Nakon trenutka oklijevanja lice je nestalo. Ekran je zatrepao i na trenutak se pojavila test-slika, a onda je u Chrisa gledalo jedno drugo poznato lice. Bilo je nemoguće vjerovati da ga taj čovjek ne može vidjeti i ta je pomisao bila zastrašujuća.

- Halo, New York - reklo je lice dobrodušnim glasom. - Znači, pročitali ste nas. Pa dobro, pročitali smo i mi vas. Samo želim da znate da ovaj planet ima s nama ugovor.

- Prima se na znanje - rekao je Amalfi. - Jednako se tako zna i da ste učinili prekršaj. Argus Tri je svoj novi ugovor sklopio s nama. Bilo bi vam najpametnije napustiti do i odletjeti.

Čovjekove oči nisu se odvajale od Chrisa koji je tek sada shvatio kako ovaj na svom zaslonu ima sliku gradonačelnika i zapravo zuri u Amalfijev lik, a ne u njega.

- Odletite vi - rekao je ovaj mirno. - Mi imamo sukob s naseljenicima, a ne s vama. Nećemo poletjeti sve dok nam to ne zapovjedi policija. A kad se jednom umiješate u ovo, uvidjet ćete kako će vam biti teško izvući se iz toga. Smatrajte se upozorenima.

- Vaše samopouzdanje je na posve pogrešnom mjestu - rekao je Amalfi. - Upozorenje je primljeno na znanje.

Slika sa Scrantona sažela se u samo jednu svijetlu točku i onda posve nestala. Začuo se gradonačelnikov glas. - Chrise, jesi li prepoznao kojeg od ova dva momka?

- Obojicu, gospodine. Onaj prvi je običan sitni razbojnik i zove se Barney. Mislim da je prilikom mojeg zarobljavanja on ubio psa koji je pripadao mojem bratu, no nisam to vidio.

- Znam taj tip ljudi. Nastavi.

- Ovaj drugi je Frank Lutz. Kada sam boravio na Scrantonu, on je bio upravitelj grada. Čini se da je to još uvijek.

- Što je to upravitelj grada. Nije važni, to ću pitati strojeve. U redu. Izgleda mi opasno... je li opasan?

- Da, gospodine, opasan je. Pametan je i vrlo lukav... a što se tiče osjećaja, ima ih koliko i jedna zmija.

- Sociopat - rekao je Amalfi. - To sam si i mislio. Još samo jedno pitanje: poznaje li on tebe?

Chris je dobro razmislio prije negoli je odgovorio. Lutz ga je vidio samo jednom i nikada kasnije nije mislio o njemu kao pojedincu...

zahvaljujući spasonosnoj intervenciji Frada Haskinsa. - Gospodine, mogao bi me prepoznati, ali zapravo ne vjerujem u to.

- U redu, reci sve detalje Gradskim Očima i pusti ih neka izračunaju vjerojatnost. U međuvremenu nećemo ništa riskirati. Hvala ti, Chris. Joel, molim te dođi gore.

- Da, gospodine - Anderson je čekao sve dok nije čuo da se veza s gradonačelnikom prekinula. A onda se činilo kako i njegov lik zuri izravno u Chrisa. Zapravo je tako i bilo, zurio je.

- Chrise, jesi li razumio što je Amalfi mislio kada je rekao da nećemo ništa riskirati?

- Pa... baš i ne, ne znam točno.

- Mislio je kako ćemo te držati podalje od Lutzovih očiju. Drugim riječima *na ovom poslu nema nikakvih deFord ekspedicija*. Je li ti to jasno?

Bilo je itekako jasno.

Usnuli Argus

Argusov sustav je s razlogom nosio to ime. Nije se nalazio baš duboko unutar guste i prekrasne skupine relativno mladih zvijezda, pa su noći na tom planetu zaista imale stotinu očiju, poput mitskog Argusa. Upravo je mladost ove skupine zvijezda objašnjavala nazočnost Scrantona, jer je Argusovo sunce, kao i sve zvijezde treće generacije, bilo vrlo bogato metalima, a takvi su bili i njegovi planeti.

A tih je planeta bilo samo nekoliko... samo sedam, da budemo precizni, od kojih su samo tri naseljiva dobili brojeve, a samo je Argus Tri bio naseljen; Argus Dva bio je pogodan samo za Arape, a Argus Četiri za Eskime. Ostala četiri planeta su, tehnički gledano, pripadala grupi plinovitih divova, ali bili su to pothranjeni divovi, jer je najveći od njih bio tek veličine Sunčevog Neptuna. Međusobna blizina zvijezda raznijela je velik dio protosolarnog plina još prije nego je formiranje planeta i započelo pa je Argusov sustav zapravo bio najveći na kojeg se dotad naišlo u toj skupini.

Kad se grad spuštao iznad Argusa Tri, planet je ganutljivo podsjećao na Pennsylvaniju. Chris je osjećao izvjesno žaljenje zbog skorašnjeg izbacivanja Scrantona... u što nije nimalo sumnjao... jer je tome gradu ovaj planet sigurno bio neodoljivo iskušenje. Kopneni dio, a to je na ovom planetu znatan dio, bio je većinom brdovit, voda se sakupljala u tisućama jezera i u nekoliko malenih i vrlo slanih mora. Kopno je bilo gusto prekriveno šumama, većinom crnogoricom ili biljkama koje su tako izgledale, jer ovdje evolucija još nije dospjela do biljki cvjetnica. Ta stabla nalik jelkama imala su debela debla i bila su visoka i nekoliko desetaka metara; bila su to krasna čudovišta s mnoštvom pogrbljenih ramena, jer su morala nositi svoju vlastitu težinu na tom metalima bogatom planetu gravitacije 2g.

Kad se grad spustio na planet, prvi zvuk kojeg je Chris čuo bila je eksplozija jedne sjemenke koja je odjeknula tako glasno kao da je udario grom. Jedna od sjemenki razbila je prozor na trinaestom katu McGraw-Hill staklenika i tamo ju je zapanjeno osoblje moralo raskomadati vatrogasnim sjekirama kako bi spriječili njezino klijanje na tepihu.

Pod ovakvim uvjetima bilo je nevažno gdje se grad smjestio, jer je željeza bilo posvuda, no jednako tako na cijelom planetu nije bilo mjesta do kojeg nisu dopirali prislušivači ili mjesta koje bi bilo izvan

dometa projektila ispaljenog sa Scrantona, što je bilo nepovoljno za obje strane. Ipak, Amalfi je vrlo pomno odabrao mjesto spuštanja, mjesto gdje se odmah iza horizonta, a nedaleko od velikog ožiljka na terenu kojeg je napravio Scranton pri svojem neuspjelom pokušaju obavljanja posla, tako da je dva leteće grada dijelili samo najviši vrhovi planinskog lanca koji je bio sličan Alleghenyju. Tek tada su strojevi, uz veliku buku, krenuli u šume.

Chris je počeo uvježbavati Amalfijev način razmišljanja, ne baš samopouzđano, jer ga nikada nije ni vidio, no bila mu je to dobra igra. Pa je, onako za pokus, zaključio da je mjesto spuštanja bilo ovako odabrano najviše zato da bi spriječio Scranton da i bez lansiranja neke letjelice vidi što New York radi, a i da bi se onemogućilo pješaćenje između dva grada. Vjerojatno nikad neće doći do toga da ta dva grada zarate, jer bi to brzo ovamo dovelo policiju, a osim toga je već iz same povijesti New Yorka bilo vidljivo kako Amalfi mrzi sve što nanosi štetu gradu, svejedno radilo se tu o bombama ili samo o hrđi.

U prošlosti je njegova uobičajena strategija bila čekati duže nego protivnik. Ako to nije polučilo uspjeh, onda ga je pokušao sve obaviti bolje nego protivnik, a krajnji cilj mu je bio pokušaj da neprijatelje međusobno zavadi. Nisu postojali zabilježeni savršeno čisti slučajevi niti jedne od tih strategija... svaki primjer je predstavljao kompliciranu mješavinu raznih taktika, no ove tri su bile najjače a jedna od njih naglašenija od preostale dvije. Kad je Amalfi posolio svoje jelo, jedva ste mogli osjetiti papar ili senf.

I zato to nije svatko mogao progutati, odnosno Chris je slutio kako postoje i pogodnije političke kuhinje. Ali Amalfi je to radio tako, a on je bio jedini šef kuhinje kojeg je grad imao. Do sada su svi preživjeli tu njegovu kuhinju, a to je pak bio jedini test kojeg su i Gradski Oci i građani uzimali u obzir.

Činilo se kako se na Argusu Tri Amalfi nada da će iscrpiti Scranton tako da čini sve bolje od njega. Grad je imao ugovor; Scranton ga je izgubio. Grad je mogao obaviti posao, a Scranton ga je zabrljao, ostavivši iza sebe dugačak žuti ožiljak koji možda ni za stotinu godina neće zacijeliti. I dok je New York radio, a Scranton skapavao, došao je trenutak kad je u kotao ubačeno malo one sposobnosti dužeg čekanja negoli protivnik može čekati... Scranton nije mogao

ostvariti svoju očajničku nadu da će zauzeti Argus Tri i pretvoriti ga u svoj planet i dom; a dok naseljenici Argusa nisu mogli na prvi znak takvog piratskog pokušaja (a ni na posljednji znak) zvati policiju, New York je to mogao i bio je voljan to učiniti. Solidarnost gradova u letu bila je snažna i uključivala je zajedničku mržnju prema policiji, ali nije išla tako daleko da bi ohrabrivala ponavljanje događaja kakav se zbio na Thoru Pet, ili ometanje policije u djelovanju protiv grada, kao u slučaju IMT-a. Čak i oni izvan zakona morali su sebe zaštititi od poludjelih kriminalaca, pogotovo ako je stvoren dojam da su na istoj strani.

U redu, ako je to Amalfijev plan, neka tako i bude. Chrisa ionako nitko nije pitao za mišljenje. Amalfi je bio gradonačelnik i imalo je podršku građana i Gradskih Otaca. Chris je bio samo mladić i putnik.

Ali on je o tom planu znao nešto što ni Amalfi niti drugi Njujorčani nisu mogli znati, nitko osim njega. Taj plan neće upaliti.

On je poznao Scranton, a građani ovog grada nisu ga poznavali. Ako Amalfi misli ovako nastaviti protiv Franka Lutza, onda neće uspjeti.

Ali je li on dobro čitao Amalfijeve misli? To je najvjerojatnije bilo prvo pitanje. Nakon što je nekoliko dana proveo vrlo zabrinut, a što je pak drastično pogoršalo njegove rezultate u školi, postavio je to pitanje jedinoj osobi za koju je znao da je ikada vidjela Amalfija. Svojem staratelju.

- Ne mogu ti reći što je Amalfi odlučio, nisi ovlašten znati te stvari - blago mu je odgovorio pogranični narednik. - Ali mogu ti odati priznanje na tome što si tako mnogo i kvalitetno nagađao. Mogu ti reći kako si u tim svojim nagađanjima vrlo blizu.

Carla je ljutito spustila šalicu kave na tanjurić. - Vrlo blizu? Joel, sve te muške ekspertize su užasno dosadne. Chris je u pravu i ti to znaš. Ne gnjavi ga nego mu to i reci.

- Nisam ovlašten za to - tvrdoglavo je rekao Anderson, no od njega je to zvučalo jednako kao i priznavanje. - Osim toga, Chris je u jednome pogriješio. Mi ne možemo tu dovijeka sjediti kako bismo spriječili Scrantonovo zauzimanje Argusa Tri. Prije ili kasnije morat ćemo nastaviti našim vlastitim putem, a u svakom slučaju ne možemo tu ostati nakon što nam istekne ugovor... mi smo već ranije počinili prekršaje koji nas brinu, bez obzira obazire li se Scranton na

svoje prekršaje ili ne. Imamo krajnji rok prema kojemu se moramo ravnati... a to cijeli ovaj problem čini mnogo težim.

- To vidim - rekao je Chris bojažljivo. - Ali razumijem barem dio toga i čini mi se kako u svemu tome postoje dvije velike rupe... i ostaje mi samo nadati se da nemam pravo.

- Rupe? - upita pogranični narednik. - Gdje su? O čemu to govoriš?

- Pa, kao prvo, oni tamo prijeko su vjerojatno sada prilično nervozni, ili ako još nisu uskoro će biti. Činjenica da su još uvijek u ovom dijelu svemira umjesto bilo gdje kamo ih je gradonačelnik uputio još onda kada sam ja bio ukrcan na New York, govori mi da nešto nije bilo u redu ni s njihovim prvim poslom.

Anderson je pritisnuo nekakav prekidač na svojem stolcu. - Vjerojatnost? - upitao je obraćajući se zraku oko sebe.

- SEDAMDESET I DVA POSTO - odgovorio mu je zrak, a Chris se trznuo. Još se uvijek nije navikao na pomisao da Gradski Oci slušaju sve što se kaže, svugdje i u svako doba; između svega ostaloga, grad im je bio njihov laboratorij za ljudsku psihologiju, što im je pak omogućilo davanje odgovore na pitanja kakvo je Anderson upravo postavio.

- Eto, ovo govori u tvoju korist - zabrinutim glasom je rekao Chrisu.

- Ali još zapravo nisam ni stigao do onoga što sam želio reći, gospodine. Činjenica da im je i s ovim poslom pošlo traljavo govori kako već sigurno imaju sasvim malu zalihu namirnica. Bez obzira na to koliko je naša strategija dobra, po njoj bismo trebali pretpostaviti da će druga strana reagirati logično. Ali očajni se ljudi gotovo nikada ne ponašaju logično. Pogledajte na primjer kako su se ponašali Nijemci tijekom posljednje godine Drugog svjetskog rata.

- Nikada nisam čuo za to - priznao je Anderson. -Ali ovo mi zvuči razumno. Što je druga rupa?

- To je nešto što samo nagađam - rekao je Chris.

- To se temelji na onome što znam o Franku Lutz, a vidio sam ga samo dvaputa i slušao jednog od njegovih pomoćnika kako govori o njemu. Ne vjerujem da će on ikada dopustiti da ga netko pobijedi u blefiranju, uvijek će se prije upustiti u borbu. On u bilo kojoj situaciji mora dokazivati kako je najtvrdi momak, inače je propao i netko drugi će mu preoteti vlast. U lopovskim društvenim uređenjima je

uvijek tako... pogledajte samo povijest Napuljskog kraljevstva ili Machiavellijeve Firenze.

- Već počinjem već sumnjati da ti jednostavno izmišljaš te primjere - rekao je Anderson, smrknuvši se.

- Ali opet, ima u tome izvjesnog smisla... a nitko osim tebe ne zna baš ništa o tom Lutz. Pretpostavimo da imaš pravo; što bismo mogli učiniti, a da već nije učinjeno?

- Mogli biste iskoristiti taj očaj - žustro reče Chris. - Ako su Lutz i njegovi ljudi očajni, onda su obični građani već sigurno na rubu da počnu razbijati sve oko sebe. A siguran sam da oni nemaju nikakvih "građana" u našem smislu te riječi, jer onom njegovom pomoćniku kojeg sam spomenuo se omaklo pa je rekao da imaju vrlo malu zalihu lijekova. Možda je želio da ja to čujem, no tada mi takva izjava nije ništa značila. Običan građanin s ulice vjerojatno mrzi tu kliku čak i u dobrim vremenima. Mogli bismo ih iskoristiti protiv Lutza.

- Kako? - upitao je Anderson tonom čovjeka koji postavlja pitanje za koje zna da se na njega ne može odgovoriti.

- Ne znam to točno, ali mislim da tu treba postupati slijedeći intuiciju. Ja tamo imam barem dvojicu prijatelja, a jedan od njih ima stalan pristup Lutz. On je još uvijek tamo i ja bih se mogao odšuljati tamo i stupiti s njim u kontakt...

Anderson je podigao ruku i uzdahnuo. - Mislim da sam se i bojao da ćeš izvaliti tako nešto. Chrise, kad ćemo te izliječiti od te potrebe za tim nepotrebnim odlascima? Ti znaš što Amalfi misli o tome.

- Okolnosti utječu na razvoj - umiješala se Carla.

- Da, ali... ah, u redu, u redu, učinit ću barem još jedan korak. - Ponovo je pritisnuo onaj prekidač i upitao - Ima li kakav komentar?

- SAVJETUJEMO DA SE TO NE UČINI, NAREDNIČE ANDERSON. VJEROJATNOST DA GOSPODIN DEFORD BUDE PREPOZNAT JE NEDOPUSTIVO VISOKA.

- Eto, vidiš? - rekao je Anderson. - Amalfi bi im postavio ovo isto pitanje. On češće ignorira njihove savjete nego što ih prihvaća, ali u ovom slučaju je njihov odgovor ono što je on ionako već odlučio.

- U redu - rekao je Chris kojeg ovo i nije jako iznenadilo. - Priznajem da je to bila pomalo šašava zamisao, no to je jedina koju sam imao.

- Dobro si ti mislio. Prenijeti ću gradonačelniku ove tvoje dvije točke i predložiti da učinimo nešto što će tamo pokrenuti stvari. Možda će se on dosjetiti nekog drugog načina da se to postigne. Razvedri se, Chrise, vraški je dobro što si mi sve to rekao i nemoj se osjećati loše ako neki mali djelić toga što si rekao bude odbijen. Znaš da se ne može svih pobijediti.

- Znam - odgovorio je Chris. - Ali može se pokušati.

Ako je Amalfi i imao neku bolju ideju o tome kako da se "tamo pokrenu stvari" Chris ju nije saznao, a ako ju je i isprobao, onda ona očito nije imala neki značajan učinak. Dok je grad radio, Scranton je mirno stajao gdje je i bio, zloslutno tih, a krajnji rok ugovora kojeg je New York potpisao bio je sve bliži. Siromašan i gladan kakav je sada sigurno već bio, Scranton nije imao namjere dopustiti da bude pobijeđen u toj igri čekanja koja se igrala za tako bogat planet kao što je Argus Tri.

Ako Amalfi želi da Scranton ode, morat će ga baciti s ovog planeta... ili zvati policiju. Frank Lutz se ponašao uglavnom onako kako je to Chris i predvidio, barem do sada.

A tada, kad je istjecao posljednji tjedan ugovora, sve je propalo.

Kao i obično, Chris je novost saznao od svog skrbnika. - Radi se o onom tvojem prijatelju Piggyju - gnjevno je rekao Anderson. - Umislio je kako bi mogao glumiti preobraćenika koji mijenja stranu, uvući se nekako u vladu Scrantona i odatle izvršiti udar. Naravno da mu Lutz nije vjerovao i sada smo svi u banani.

Chris se dvojio između šoka i smijeha. - Ali kako je došao onamo?

- To je jedan od najgorih dijelova cijele priče. Nekako mu je uspjelo uvjeriti dvije žene da bi mogle biti velike špijunke, da glume lake ženske, kao da je ikada takva lopovska vlada oskudijevala s takvim ženama, posebice u vrijeme gladi! Jedna od njih je šesnaestogodišnja djevojčica, čija obitelj nas je sada osula vatrom i to s punim pravom. Druga je tridesetogodišnja putnica, sestra građanina, a on je jedan od vojnih pilota u eskadrili Irca Dulanyja. Ta sestra je, kako su nam rekli Gradski Oci, granični slučaj psihoze, što je i razlog da nikada nije dobila pravo građanstva, no ovlastili su njezinog brata da je nauči pilotirati, jer se činilo da joj to pomaže u liječenju. Sada je ukrala letjelicu, i dok smo mi nekako te podatke izvukli iz strojeva sve je već bilo gotovo.

- Jesu li Gradski Oci čuli Piggyja i ostale kako to planiraju?
- Pa jasno da jesu, oni sve čuju... i ti to znaš.
- Ali zašto to nisu nekome rekli?
- Njima je zapovjedbno da nikada svojevorno ne nude informacije. I to se pokazalo dobrim, gotovo uvijek; bez takve naredbe neprekidno bi brbljali na svim kanalima, jer oni ne mogu procijeniti što je važno, a što nije. Sada Lutz zahtijeva otkupninu. Mi bismo mu platili svaku razumnu sumu, ali on traži planet... i opet si imao pravo, Chris, jer tamo se više ne ponašaju logično. Mi mu ne možemo dati ono što nije naše, a kada bismo i mogli, ne bismo mu dali. Piggy nas je sada uvukao u rat, a čak ni strojevi ne vide kakve će biti posljedice.
- Chris je ispustio dug i glasan uzdah. - Što ćemo sada učiniti?
- Ne mogu ti reći.
- Ne, ne želim ništa znati o taktici ili takvo što. Zanima me samo osnovna misao. Piggy je moj prijatelj... u ovom času to zvuči glupo, ali zaista mi je drag.
- Ako ne voliš čovjeka onda kad je u nevolji, onda ga vjerojatno nikada nisi ni volio - složio se Anderson. - Pa ipak, ne mogu ti reći mnogo više od ovoga što sam već rekao. Uglavnom je riječ o tome da Amalfi odugovlači kako bi Lutz dobio dojam da će na kraju popustiti, ali ne želi da stanovnici Argusa steknu isti dojam. Strojevi su mu izvukli ključne riječi s kojima se mora obratiti Scrantonu, a neke druge za naseljenike. Do isteka roka našeg ugovora još je samo tjedan dana, pa ako budemo mogli zavlačiti Lutza sve do pretposljednog dana... e pa ne mogu ti reći što ćemo tada učiniti. Ali opet, onako općenito govoreći, ići ćemo tamo i napraviti gužvu. To će nam dati jedan dan vremena da pobjegnemo iz sustava prije nego dojuri policija, a kada nas uhvate barem će vidjeti da smo mi ispunili ugovor. To nam ujedno pruža i jedan dan za naplatu...
- PREKORAČENJE - rekli su odjednom Gradski Oci, bez da ih je itko išta pitao.
- Ajoj, ispričavam se. Već sam ionako rekao jednu riječ previše ili sam to namjeravao. Ne mogu ti više ništa reći, Chris.
- Ali mislio sam da oni nikada samovoljno ne pružaju informacije!
- I ne pružaju. Ovo nije bilo dragovoljno. Imaju Amalfijevu naredbu nadziranja razgovora o ovoj situaciji i spriječiti ga prije nego postane

previše slobodan. To je sve što ti mogu reći... a ništa od toga ne spada u najbolje vijesti koje sam ikada rekao.

Još samo tjedan dana do isteka ugovora i Chris je tek sada shvatio kako će to biti samo dan prije njegovog rođendana. Sve će se dobiti ili izgubiti unutar jedna te ista tri dana: za njega, za Piggyja i njegove dvije žrtve, za Scranton, za Argus Tri i za ovaj grad.

A opet, znao je jednako dobro kao što razlikuje svoju lijevu ruku od desne, da Amalfijev sadašnji plan neće uspjeti.

I znao je da će se taj plan slomiti na Franku Lutz.

Chris je znao da bi Amalfi uvijek i to bez ikakvih problema mogao nadmudriti Franka Lutz kada bi se ta dvojica našli licem u lice, no ovo nije bila takva situacija. Sumnjao je, i to temeljito sumnjao, da će ikakva lista ključnih riječi koje odabire kompjuter moći zavarati Lutz na duži rok, bez obzira kako one uspjele uljuljati Argusovih stotinu očiju u san. Upravitelj grada Scrantona bio je obrazovan, bistar i iskusan na polju politike i moći... a povrh svega toga, do sada je već posve sigurno postao luđački sumnjičav. Za njega je ta sumnjičavost bila normalna čak i u dobrim vremenima, pa ako je sumnjičio svoje prijatelje kad su stvari tekle dobro, teško je vjerovati kako će imati više povjerenja u svoje neprijatelje u posljednjim danima jedne katastrofe.

Chris je znao vrlo malo o vođenju politike u letećim gradovima, ali znao je povijest. A znao je i što su tvorovi; često se znao čuditi zadrnosti jadnog psa Kellyja koja kod tvorova nije uspijevala polučiti uspjeh. Možda su mu se tvorovi zapravo sviđali, jer oni znaju biti dražesni kućni ljubimci nekom opreznom gospodar. No ljudska varijanta tvorova nije bila vrijedna tog rizika. Chris je to bio shvatio nakon samo jednog pogleda na Franka Lutz.

A čak ako se pretpostavi da Lutz neće odmah zapucati dok New York još uvijek pokušava dobiti na vremenu, i da se neće na ovaj grad obrušiti kišom projektila ili bilo kakvim bombardiranjem kojeg je Scranton u stanju izvesti; čak ako se i pretpostavi da je Lutz posve obmanut Amalfijevom strategijom tako da mu New York u posljednji čas zauzme grad, bez ispaljenog metka i izgubljenog ijednog čovjeka, čak ako se i sve to pretpostavi... a to je nemoguća količina pretpostavki... Piggy i one dvije zarobljene žene to neće preživjeti. U New Yorku je jedino Chris mogao znati s kolikim se prezirom Lutz

odnosio prema beskorisnim ljudima svog vlastitog grada i samo je Chris mogao nagađati kakvim će kratkim postupkom skončati to troje navodnih bjegunaca iz velikog grada koji je tolerirao putnike.

Članovi Piggyjeve jadne ekspedicije sada jamačno tamo zgrću šljaku. Ako im Lutz i dopusti da kako-tako prežive ovaj tjedan, sigurno će ih smaknuti istog trenutka kada vidi kako mu se carstvo ruši, bez obzira kako brzo se Amalfi obračunao sa Scrantom kada za to kucne čas... za naredbu za smaknuće talaca dovoljno je i pet sekunda. Upravo to je i bio razlog zašto su mnogi srednjevjekovni ratovi na Zemlji trajali toliko godina nakon što su već svi sudionici zaboravili zašto su započeli, ili su se možda toga i sjećali, ali im više nije bilo stalo: još se uvijek čekala otkupnina.

No njegov je staratelj ionako već izgubio živce zbog tih njegovih primjera iz povijesti. A što se tiče Amalfija i Gradskih Otaca, oni su zauzeli tako jasan stav da im se sada nije imalo smisla obraćati. Kada bi im se sada obratio, odgovorili bi mu i s više nego samo jednim *Ne* i to bi im dalo više nego dobar razlog da ga stave pod stalnu prismotru.

Ovoga puta je *znao* da oni nisu u pravu i ovoga puta je planirao vrlo pažljivo, stalno se boreći s uvjerenjem da ovi stari strojevi i ljudi ne mogu napraviti pogrešku... i da će ga svakog trenutka isključiti.

Ako su i znali što on planira, ostali su pasivni i držali se vlastitog savjeta. Sljedeće noći je napustio grad. Nitko ga nije pokušao zaustaviti. Činilo se kako nitko i ne vidi da je otišao.

A to je bilo upravo ono čemu se nadao, ali imao je osjećaj da nije u pravu i da su ga svi napustili.

Skrovište

Inače se Chris ne bi ovako noću otputio u nepoznatu divljinu, čak i pod ovakvim okolnostima bi vjerojatno krenuo tek sat prije izlaska sunca, ostavljajući tek toliko tame da uzmogne pobjeći mogućoj potjeri. Ali na Argusu Tri imao je nekoliko prednosti koje su mu išle u prilog. Jedna od njih bio je kompas za vraćanje kući, uobičajen predmet kod gradova u letu, igla koja je uvijek pokazivala prema najjačem obližnjem spinskom polju. Na većini planeta, gradovi su to polje ostavljali djelomice aktivnim kako bi spriječili miješanje zraka s te planeta s onim u samom gradu... a kad su s nekim bili u neprijateljstvu ostavljali su generatore u pogonu kako bi u slučaju hitnje mogli odmah pobjeći. Ta sprava mu je sve do polovine puta pokazivala put od New Yorka, a običan kompas u kojem smjeru ide, a onda će mu nakon pola puta kompas pouzdano pokazivati put ka Scrantonu.

Druga prednost odnosila se na svjetlost. Argus nije imao mjeseca, no imao je "stotinu očiju" skupine obližnjih sunaca, plavobijelih divova, a iza njih difuznu svjetlost ostatka te skupine zvijezda vidljivih tijekom ove polovice godine. Ukupna svjetlost bila je gotovo dvostruko jača od Zemljine mjesečine, i više nego dovoljno da se uz nju uzmogne čitati i da se bacaju oštre sjene, iako ne dovoljno jaka da ljudsko oko potakne na razlikovanje boja.

A najvažnije od svega bilo je to što je Chris poznao borove šume i planine. Odrastao je u takvom krajoliku.

Putovao je neopterećen prtljagom, noseći samo malen omot s dvije konzerve suhe hrane, čuturu i rezervnu odjeću. Ta "rezervna" odjeća bila je ona koju je nosio onoga dana kada su ga prebacili sa Scrantona na New York. Bila je potrebna znatna hrabrost da bi upitao Gradske Oce nalazi li se ta roba još uvijek u skladištu, mada je znao da strojevi nikada ne govore ono što znaju ako ih se ne upita. Takvo je pitanje ostavilo za njim izvjestan trag, no to više nije bilo važno. Kad narednik Anderson shvati da ga nema, neće nimalo dvojiti o tome kamo je otišao.

U zoru je već gotovo prešao greben planinskog lanca. U podne je naišao na špilju na čijoj je suprotnoj strani izvirao ledeni potočić. Ušao je u nju vrlo oprezno i onoliko koliko je to mogao puzeći na sve četiri, tražeći stare kosti, izmete, oznake gnijezda ili bilo kakav znak

da tu živi neka od lokalnih životinja. Baš kao što je i očekivao, nije našao ništa od toga, jer je vrlo malo životinja koje će se nastaniti tik uz tekuću vodu; takvo je mjesto noću previše vlažno, a danju privlači mnoge potencijalne neprijatelje. Tada je po prvi puta malo prezalogajio i onda zaspao.

U zoru se probudio, ponovo napunio čuturu studenom izvorskom vodom i započeo dugo spuštanje s druge strane gorskoga lanca. Ruta koju je odabrao bila je nužno i više nego zaobilazna, no uz ona dva kompasa nikada nije morao dugo razmišljati o tome gdje se tog trenutka nalazi. Još mnogo prije ponoći opazio je prva svjetla Scrantona koja su u dolini svijetlila kao razasute kapi rose u paukovoju mreži. U zoru je zakopao omot kojeg je nosio, zajedno s njujorškom odjećom koja je do sada postala prilično prijava i poderana, pa se veselo zaputio preko onog raskrčenog graničnog terena oko Scrantona prema onoj istoj ulici kojom je prolazio kada se, sad već tako davno, htio - ne htio morao ukrcati u ovaj grad. Sada se to u mnogome razlikovalo, jer je, između ostalog, sada imao pravu nužnu za prolaženje kroz rub spinskog polja.

Naravno da su ga odmah opazili, pa su mu dva stražara, crvenih očiju i zijevajući, pošla ususret.

- Što radiš tu?

- Išao u gljive - rekao je Chris, poprativši to nečim za što se toplo nadao da izgleda kao idiotski osmijeh. - Nisam našao ni jednu. Ovi tu imaju baš smiješne šume.

Jedan od pospanih stražara odmjerio ga je od glave do pete, no očito nije vidio ništa do uobičajenu gradsku odjeću i Chrisovu očitu mladost. Rutinski je opsovao i upitao ga: - Di radiš?

- Jame za hlađenje.

Stražari su se pogledali. Jame za hlađenje su bile duboke, električnom strujom grijane jame u kojima su se čelični kalupi hladili, nježno i polako. S vremena na vrijeme ih se trebalo očistiti, ali nije bilo ekonomično za to vrijeme isključiti grijanje. Ljude koji su obavljali čišćenje spuštali su dolje odjevene u azbestnu odjeću i to samo na vrijeme od četiri minute, jer je toliko trebalo njihovim izoliranim drvenim cipelama da ih zahvati plamen; tada su ih izvukli van, dali im nove cipele i ponovo ih spustili u jamu... i tako je to išlo tijekom

cijelog radnog dana. Na takav su posao u tom paklu mogli bez problema biti raspoređeni samo mentalno retardirani.

- Ajd, stari, vrati se na posao. I ne dolazi više ovamo, jesi li me čuo? Imaš sreće da nismo pucali u tebe.

Chris je sagnuo glavu, nacerio se i otrčao. Minutu kasnije već se gurao otrcanim ulicama. Usprkos svom samopouzdanju, pomalo se iznenadio vidjevši kako ih je dobro upamtio.

I ona njegova jama za skrivanje među sanducima bila je još uvijek na svom mjestu, točno onakva kakvu su je Frad i on ostavili, čak je i onaj ostatak svijeće bio tamo. Chris je pojeo svoju drugu konzervu hrane, smjestio se u tmuni i čekao.

Nije morao dugo čekati, mada se vrijeme *činilo* beskrajnim. Otprilike sat vremena nakon završetka radnog dana čuo je kako se netko sigurnim korakom kreće labirintom, a onda se svjetlo baterije uperilo u njega.

- Bok, Frad - rekao je. - Drago mi je što te vidim.

Barem će mi biti drago kad konačno makneš to svjetlo od mojih očiju.

Snop svjetla se sada uperio prema stropu. - Jesi li to ti, Chris? - upitao je Fradov glas. - Je, vidim da si to ti. Ali sigurno si za cijelu glavu viši nego kad si otišao.

- Mislim da je tako. Žao mi je što nisam došao ranije.

Krupan čovjek je sjeo, promrmljavši: - Nikada nisam pomislio da ćeš uopće uspjeti, ali sam nekako slutio, čim sam čuo s kim imamo posla. Nadam se da ti ne pokušavaš promijeniti stranu, onako kako je to pokušalo ono troje idiota.

- Jesu li još živi? - U tom Chrisovom pitanju osjetio se strah.

- Jesu. Barem su bili prije sat vremena. No ne bih se baš kladio da će to tako i potrajati. Frank iz dana u dan sve više divlja... nekada sam mislio da ga razumijem, ali više ne. Je li to razlog tvojeg dolaska... da pokušaš nekako izvući tu djecu? Ne možeš to učiniti.

- Ne - odgovorio je Chris. - Ili, točnije rečeno, ne radi se samo o tome. A ne pokušavam ni promijeniti stranu. Ali pitali smo se zašto ste dopustili vašem upravitelju grada da vas uvuče u sve ovo? Naši Gradski Oci kažu da mu nisu sve daske na broju, a ako strojevi to vide onda ste i vi morali to vidjeti. Zapravo si mi upravo rekao kako si i ti to uvidio.

- Čuo sam za te vaše strojeve - reče Frank polako. -Zar oni zaista upravljaju gradom na način na koji se o tome govori.

- Oni upravljaju većinom poslova. Ipak, oni nisu gospodari grada. Glavni u gradu je gradonačelnik.

- Amalfi... mhmm... Iskreno rečeno, Chris, svi u gradu znaju da je Frank izgubio glavu. Ali mi tu ne možemo ništa učiniti. Pretpostavimo da ga zbacimo s položaja... a ne kažem da bi to bilo lako učiniti... što bismo tada započeli? Još uvijek bismo bili u istoj kaši u kojoj smo sada.

- Ne biste više bili u sukobu s mojim gradom - sugerirao je Chris.

- Ne, i to bi nam u svakom slučaju bio jedan plus, ali još uvijek bismo bili u govnama. Sama zamjena nekoliko imena ne bi nam donijela neku korist, niti bi nas nahranila. - Zastao je na trenutak, a onda s gorčinom dodao: - Pretpostavljam da znaš da skapavamo od gladi. Ja osobno ne gladujem... Frank se brine za svoje ljude... ali ni ja ne mogu dobro jesti kada gledam sva ta lica koja susrećem na ulici. Frankova velika igra protiv Amalfija je, naravno, ludost, ali nije nam preostalo *ništa* drugo.

Chris je šutio. Stanje je bilo onakvo kakvo je i očekivao da će zateći, no time problem nije postao ništa manji.

- Ali nisi mi odgovorio na pitanje - rekao je Frad. - Što namjeravaš? Samo prikupiti informacije? Možda sam trebao šutjeti.

- Pokušavam potaknuti revoluciju - rekao je Chris. To je zvučalo tako pompozno da se postidio, ali nije se mogao sjetiti nikakvog drugog načina na koji bi to rekao. Jednako se tako trudio izbjeći svaku laž, no odsad pa nadalje to će biti sve teže.

- Gradonačelnik kaže da niste uspijevali obavljati utanačene poslove, jer nemate nikakvih strojeva pomoću kojih biste analizirali poslove. Očito je da se to često događa u malim gradovima koji nemaju kompjutersku podršku. A Gradski Oci kažu da ste *moгли* obaviti taj posao.

- Ej, čekaj malo, idemo korak po korak. Pretpostavimo da zbacimo Franka i nekako izgladimo stvar s Amalfijem. Bismo li mogli dobiti isto takvu pomoć vaših Gradskih Otaca pri reorganizaciji tog posla?

Tu su sada došli do točke kad bi uslijedilo puko nagađanje, a odmah je uslijedila i potpuna laž: - Naravno da biste mogli, ali

najprije nam morate vratiti naše ljude... Piggyja Kingstona Throopa i one dvije žene.

Pri slaboj rasvjeti vidjelo se kako je Frad žustro odmahnuo rukom. - Ja bih to učinio već za početak, a ne kao dio nagodbe. Ali gledaj, Chris, to je komplicirana stvar. Tvoj grad se spustio na ovaj planet kako bi obavio posao kojeg mi nismo obavili. Ako ga ipak mi obavimo, onda jednome od dva grada posao neće biti plaćen. Nije baš vjerojatno da bi Amalfi učinio takvo što.

- Gradonačelnik Amalfi još ne nudi konačni dogovor. Ali, Frade, znaš i sam kakav je naš ugovor s Argusom. Pola toga je, dakako, obaviti posao kojeg vi niste obavili, ali u drugoj polovici traže da im maknemo Scranton s vrata. Ako se promijenite i postanete pristojan grad, a ne pljačkaši, onda bismo mi za to dobili taj dio novca... a to je sada i najveći dio. Naravno da bi gradonačelnik to radije postigao takvim trikom, a ne borbom... jer ako ćemo se boriti, bit će nam potreban sav novac pa i više od toga, samo da bi se platila učinjena šteta u oba grada. Zar to nije logično?

- Mhmm... mislim da jest. Ali ako želiš da se i ja nadalje razumno ponašam, izvoli izostaviti riječi kao što je grad-pljačkaš. Ne kažem da nije tako, ali svejedno pobjesnim kad to kažeš. Ili ćemo pregovarati kao ravnopravni ili nećemo uopće.

- Ispričavam se - rekao je Chris - ali ja ti ne znam mnogo o tim stvarima. Gradonačelnik bi poslao nekog drugog kada bi imao ikoga tko može ući ovamo. No nije bilo nikoga osim mene.

- U redu. Malo sam živčan i to je sve. Ali ima tu još nešto, a to su naseljenici. Oni nam sada neće početi vjerovati samo zato što ćemo se riješiti Franka. *Oni* ni ne znaju da je on problem i neće imati nikakvog razloga više vjerovati nekom novom upravitelju grada. Ako ćemo htjeti obnoviti naš rudarski ugovor, Amalfi će morati jamčiti za nas. Hoće li on to htjeti učiniti?

Chris je već zagazio u mnogo dublje vode nego bi to njegova savjest mogla opravdati. Naglo je shvatio da se ne može još više upuštati u neistinito i nepoznato.

- Ne znam, Frad. Nikada nisam pitao, a on nikada nije rekao. Mislim da će on morati zatražiti mišljenje Gradskih Otaca, a *nitko* ne zna što bi mu oni mogli odgovoriti.

Frad je čučao i razmišljao, a pritom je mnogo puta udario šakom o dlan druge ruke. A onda se činilo kao da će postaviti neko pitanje, no nije rekao ništa.

- Pa... - promrmljao je naposljetku - u svakoj nagodbi postoji neka mrkva. Mislim da ćemo riskirati. Ti, Chris, moraš ostati ovdje. Ja bih se lako obračunao s Barneyjem i Hugginsom, ali Frank je nešto drugo. Kad zaista otpočne pucnjava, moglo bi se pokazati da je on mnogo brži od mene... a osim toga neće ga biti briga što će još pogoditi. Ako ga se uspijem riješiti, doći ću ovamo po tebe, i to ubrzo, ali radije se makni s vidika dok sve to ne završi.

Chris i nije očekivao ništa drugo nego da opet propusti cijelo uzbuđenje i da samo tu sjedi i čeka, no ipak je bio razočaran. No to ga je i podsjetilo na nešto.

- Čekat ću ovdje. Ali, Frade, ispadne li da tvoj plan nije upalio, nemoj čekati sve do časa kada više ne bude nade. Javi mi, i ja ću pokušati dovesti pomoć.

- Pa... u redu. Ali bolje je da nikakav stranac ne bude vidljiv. Ako itko u gradu vidi da New York u tom ima svoje prste, onda će i oni koji mrze Franka biti na njegovoj strani. U zadnje vrijeme smo svi mi ovdje pomalo ljudi.

Ustao je, mrkog lica, i uzeo baterijsku svjetiljku. - Nadam se da si pošteno postupio - rekao je. - Ne sviđa mi se što ovo radim, jer Frank ima povjerenja u mene... mislim da sam posljednji čovjek kojem još vjeruje. A i on se meni, ne znam zašto, oduvijek sviđao, mada sam od samo početka znao da je gnjida. Neki ljudi te se jednostavno tako dojmju. Neće biti ugodno zabiti mu nož u leđa. Njemu to ionako ne gine, ali ja to ne bih učinio kad ti ne bi vjerovao više nego njemu.

Okrenuo se prema izlazu iz labirinta. Chris je progutao slinu i rekao: - Hvala ti, Frade. Sretno!

- Ostani tu. Vidimo se.

Iako je ponekad izlazio iz rupe, Chris je ipak ubrzo izgubio pojam o vremenu. Jeo je onda kad mu se činilo da bi trebao jesti... iako je većina hrane bila odnesena iz skrovišta, Frad je sačuvao jedan manji dio... a spavao je koliko god je mogao. To i nije bilo tako mnogo, jer ga je sve više obuzimala napetost i zabrinutost, a sve je još bilo pogoršano time što nije imao pojma što se vani događa.

Napokon je bio uvjeren da je krajnji rok za čekanje već prošao. Napokon je nestala svaka mogućnost za spavanje; iz minute u minutu očekivao je kako će čuti buku bidee ili ono sve dublje brujanje koje bi značilo da ga Scranton ponovo odnosi. Stiješnjen prostor u rupi učinio je tu napetost pravim košmarom. Na prvi jedva čujni zvuk u labirintu grčevito je poskočio i pobjegao bi poput zeca samo da je imao kamo pobjeći.

Pri kolebljivoj svjetlosti baterijske svjetiljke Frad je izgledao sablasno: brada koja mu je u međuvremenu narasla bila je stara nekoliko dana, izgledao je vrlo neispavano. A uz sve to imao je i krasnu modricu na oku.

- Izađi - rekao je kratko - posao je uglavnom obavljen.

Chris ga je slijedio idući u polumrak skladišta i sada se, nakon posve crne rupe, ta svjetlost činila briljantnom, a odatle su izašli na neizdrživu svjetlost kasno poslijepodnevnog sunca.

- Što se dogodilo s Frankom Lutzom? - bez daha je upitao Chris.

Frad je zurio ravno ispred sebe, a onda je posve bezizražajnim glasom rekao: - Riješili smo ga se. Ta tema je završena.

Chris je brzo promijenio temu. - I što ćemo sada?

- Ostalo je još uvijek malo nereda za pospremanje i tu bi nam dobro došla pomoć. Ako sada pozoveš svoje prijatelje mogli bismo ih pustiti da dođu... ako Amalfi pošalje cijelu desantnu jedinicu.

- Ne, samo dvojicu.

Frad je kimnuo. - Dvojica dobrih, u zaštitnoj odjeći, trebali bi moći sve to srediti za najviše jedan dan. - Mahnuo je zračnom taksiju koji je upravo prolazio. Kad se ovaj poslušno spustio pokraj njih, Chris je na njemu zapazio nekoliko rupa od metaka. Naravno da nije bilo moguće procijeniti koliko su one stare, no Chris je procijenio da nisu tu duže od tjedan dana. -Odvest ću te do radija, a onda možeš dalje i sam. Tada će nastupiti vrijeme sklapanja pogodbe.

A to je bio trenutak kojeg se Chris bojao najviše od svega, trenutka kada bude morao razgovarati s Andersonom i Amalfijem i reći im što je učinio, reći što je započeo i na što je njih obavezao. Kod njega nije bilo nikakve dvojbe o tome što sada osjeća. Bojao se.

- Hajde, uskači - rekao je Frad. - Što čekaš?

Razgovor s Amalfijem

Iz poštovanja prema tradiciji, gradom se još uvijek upravljalo iz Gradske vijećnice, ali kontrolna soba se nalazila na vrhu Empire State Buildinga. Tu ih je Amalfi sve primio: Chrisa, Frada i narednike Andersona i Dulanyja, jer ovdje je neprekidno boravio sve vrijeme otkad je proglašeno izvanredno stanje, a ono je, službeno, još uvijek bilo na snazi.

Ovo je bilo čudesno mjesto, od poda do stropa natrpano monitorima, svjetlima, mjerilima, automatskim kartama i još mnoštvom naprava kojima Chris ni ime nije znao. Ali njega je više od tih stvari zanimao gradonačelnik. Kako je ovaj trenutačno razgovarao s Fradom, Chris ga je mogao proučavati.

Pokazalo se kako je taj slavni Amalfi potpuno iznenađenje. Chris više nije znao kakvu je sliku tog čovjeka imao u svojoj glavi, ali zamišljao je nekog prilično mišićavog, vitkog i nalik konvencionalnoj slici heroja... svakako ne ovakvog niskog čovjeka zdepastog poput bačve, koji ima vrat kao bik, ćelavu glavu i šake toliko krupne da je izgledalo kao da njima može mrviti kamenje. Najčudnije stvar kod njega bila je cigara koju je držao svojim snažnim prstima gotovo ženskom gracilnošću i iz koje je s nepokolebljivim uživanjem vukao dim. Nitko drugi u gradu nije pušio... *nitko* drugi... jer tu nije bilo mjesta za uzgoj duhana. Tako je cigara postala i više od znaka njegovog ureda, bila je simbol bogatstva grada, nešto poput onog snijega kojeg su carevi starog Rima uvezili s planina, a Amalfi se prema cigarama odnosio ne kao prema navici nego kao prema blagu. Kad je razmišljao, imao je čudan običaj da podigne cigaru i zuri u nju kao da je u njezinom žaru zgusnuto sve ono što mu je tog časa prolazilo kroz glavu.

- Takav pothvat sa strojevima - govorio je Amalfi Fradu - malo je zapetljan, ali načelno nije težak. Možemo vam posuditi našu matičnu jedinicu pa je imajte sve dok se ne reproducira. Tada taj novi stroj resetirajte, napunite ga i dobit ćete onoliko gradskih otaca koliko vam je potrebno... možda tek trećinu količine koju mi nosimo sa sobom, a za to će vam trebati možda kakvih desetak godina. To vrijeme možete iskoristiti puneći ih podacima, jer će oni u samom početku biti idioti, osim ako je riječ o funkcijama računanja.

U međuvremenu ćemo mi na našim strojevima ponovo razmotriti vaš problem s obavljanjem posla. Kako ćemo mi vjerovati odgovorima koje dobijemo, a kako Chris kaže da ste vi čovjek od riječi, to onda naravno znači da ćemo supotpisati vaš ugovor s Argusom.

- Mnogo vam hvala - rekao je Frad.

- Ne trebate zahvaljivati - bučno je uzvratilo Amalfi. - Mi smo dobili protuvrijednost. Zapravo smo dobili i više od onoga što smo platili, jer smo od vas nešto i naučili. To nas opet vraća ovom našem drastičnom prijatelju, gospodinu de Fordu. - Okrenuo se prema Chrisu koji je bezuspješno pokušavao progutati vlastito srce. - Pretpostavljam, Chris, da si svjestan kako je danas za tebe onaj D-dan, tvoj osamnaesti rođendan.

- Da, gospodine, naravno da sam svjestan toga.

- Eh pa imam za tebe posao, ako ga želiš. Razmišljam o tome još od časa kad su mi to rekli i sve što mogu reći jest da mislim da bi ti savršeno odgovarao.

Chris je opet progutao slinu, a Amalfi je promatrao svoju cigaru.

- Za to je potrebna vrlo čudna kombinacija vještina i karakternih osobina. Kad je riječ o ovom drugom, tu je prvenstveno potrebna inicijativa, hrabrost, imaginacija, spremnost za improvizacije i korištenje prečica, kao i sposobnost da se samo jednim kradom pogledom obuhvati neka situacija u njezinoj cjelokupnoj složenosti. No istovremeno je potreban i konzervativan instinkt, tako da i najhrabrije zamisli i djela teže tome da sačuvaju ljude, materijal, vrijeme i novac. O kakvoj si vrsti zanimanja dosad razmišljao?

- O VOJNOJ KARIJERI - spremno odgovoriše Gradski Oci.

- Vas nisam ništa pitao! - zarežao je Amalfi. Bilo je očito da je razdražen, no Chrisu je to izgledalo kao neka već stara razdraženost, gotovo rutinska. - Onda, Chris, što kažeš?

- Pa, gospodine, Oci su naravno u pravu. Možda sam čak i bio pomislio na to, no ne mogu se zakleti.

- U redu. A što se tiče vještina, njih je potrebno mnogo, ali samo jedna je presudna. Čovjek mora biti prvorazredan kulturni morfolog.

Chris je prepoznao taj termin još od vremena kad su mu glavu punili Spenglerom. Označavala je znanstvenika koji može razmotriti svaku kulturu u bilo kojoj fazi njezinog razvitka, usporediti je s

ostalim kulturama koje su u istoj fazi pa donijeti specifična predviđanja kako će ti ljudi reagirati na neki određen prijedlog ili događaj. To sigurno nije bila vještina kakva je nužna jednom generalu, čak i kada bi imao vremena razvijati je.

- Ti imaš potrebne karakterne osobine, to se posve jasno vidi... uključujući i predispozicije za razvijanje ove vještine. Većina građana to posjeduje, no ni približno u onom stupnju u kojem to ti imaš. Sama ta vještina se, naravno, može pojaviti samo s vremenom i vježbom... a ti ćeš vjerojatno imati mnogo vremena. Gradski Oci predlažu probni rok od pet godina.

- A što se grada tiče, mi nikada do sada nismo imali otvaranje takvog radnog mjesta, no jedna studija o Scrantonu i još nekim uspješnijim gradovima uvjerila nas je da nam je to potrebno. Prihvaćaš li?

Chrisu se zavrtjelo od divlje mješavine ponosa i zbunjenosti. - Oprostite, gospodine gradonačelnice... ali koje je to radno mjesto?

- Upravitelj grada.

Chris je zurio u narednika Andersona, no njegov je staratelj izgledao jednako zaprepašteno kao što se i Chris osjećao. Napokon je ipak nekako samo uspio kimnuti.

- Dobro. Gradski Oci su predvidjeli da ćeš pristati. Dakle, od danas ti počinjemo u jelo stavljati lijekove. Dobrodošao među građane ovoga grada, gospodine deFord.

Čak i u ovom trenutku dio Chrisove svijesti ostao je na neki čudan način odsutan. Razmišljao je o onom svom prvom razlogu zbog kojega je bio poželio dug život, o nadi da će se jednoga dana ipak uspjeti vratiti kući. Nikada mu nije palo na pamet da dotad tamo neće više biti ničega što bi on mogao nazvati svojim. Čak i sada je Zemlja bila nezamislivo daleko i to ne samo u svemiru nego i u njegovom srcu.

Njegova definicija doma se promijenila. Dobio je dug život, ali s njim i nove veze i nove obveze. Ne neko vječno djetinjstvo na Zemlji, nego život za zvijezde.

Usmjerio je svoju pažnju natrag na ovu sobu. - A što će biti s Piggyjem? - upitao je radoznalo. - Razgovarao sam s njim dok smo se vraćali ovamo i čini se da je mnogo naučio.

- Prekasno - rekao je Amalfi nepopustljivim tonom. - Sam si je ispisao svoju kartu, a to je ona karta putnika. On ima hrabrosti i inicijative, to je točno, ali sve je to od one pogrešne vrste, bez ikakvog utjecaja prosuđivanja ili imaginacije. Takva ista zamka stajat će uvijek i pred tobom, Chrise, jer i to je jedna od dimenzija toga posla. Bilo bi mudro ne zaboraviti na to.

Chris je ponovo kimnuo, no to upozorenje mu sada nije moglo pokvariti raspoloženje, jer je uslijedio najljepši trenutak, onaj trenutak kada je Frad Haskins, taj novi upravitelj grada Scrantona, odmahnuo glavom i promuklim glasom rekao:

- Kolega, krenimo na posao.

Slijedi

Knjiga treća ZEMLJANINE DOĐI KUĆI

Sadržaj

[Ukrčavanje](#)

[Crta uzavrele prašine](#)

[Kao bačva otpada](#)

[Učionica na nebu](#)

[E jesi tupav!](#)

[Planet zvan Raj](#)

[Zašto ne zadržati demone](#)

[Sablasti svemira](#)

[Skitnica](#)

[Usnuli Argus](#)

[Skrovište](#)

[Razgovor s Amalfijem](#)